

Nr 124

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om visst stöldgods m. m.; given Stockholms slott den 26 april 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll,

dels föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt,

dels inhämta riksdagens yttrande över förslaget till kungörelse om ändring i förordningen (1949: 341) om explosiva varor.

CARL GUSTAF

LENNART GEIJER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en särskild lag om visst stöldgods m. m. Syftet med lagförslaget är att göra det möjligt att ta i förvar egendom som åtkommits genom brott i fall då ägaren är okänd eller avstår från sina anspråk. Egendomen säljs om inte ägaren blir känd och gör anspråk på egendomen.

I propositionen föreslås även en särskild lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m. samt vissa följdändringar i andra författningar. Avsikten med förslaget i denna del är att göra förfarandet vid försäljning av förverkad egendom och hittegods enklare och effektivare för att därigenom nedbringa statsverkets kostnader för denna hantering och förbättra försäljningsresultaten. Lagförslaget innebär att sådan egendom och egendom som tagits i förvar enligt den föreslagna särskilda lagen om visst stöldgods m. m. i största möjliga utsträckning skall försälas genom förenade fabriksverkens försorg.

Vidare föreslås en höjning av den värdegräns som enligt 17 § andra stycket lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken gäller för möjligheten att underlåta kungörelsedelgivning av stämning angående förverkande i vissa fall. Ändringen innebär att denna gräns som nu går vid 100 kr. höjs till 1 000 kr.

Slutligen föreslås att bestämmelserna i 27 kap. 7 § rättegångsbalken om skyldighet för åklagare att vid beslag väcka åtal inom en månad begränsas till att avse egendom som har ett värde som ej understiger 1 000 kr.

1 Förslag till

Lag om visst stöldgods m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Har egendom som åtkommit genom brott anträffats och är varken ägaren eller annan som har rätt till egendomen känd, skall egendomen tagas i förvar, om det ej är uppenbart obilligt.

Detsamma gäller om varken ägaren eller annan som har rätt till egendomen gör anspråk på den.

Om förfarandet med egendom som tagits i förvar enligt första eller andra stycket och om rätt för ägare som sedermera blir känd eller annan som har rätt till egendomen att få egendomen utlämnad till sig eller att erhålla ersättning finns bestämmelser i lagen (1974: 000) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.

2 §

Beslut om att egendom skall tagas i förvar enligt denna lag meddelas av allmän domstol utom i fall som anges i tredje stycket.

Talan om egendoms tagande i förvar föres av åklagare mot den som frågan angår, om denne har känt hemvist här i landet och kan delges på sätt som är föreskrivet om stämning i brottmål. Talan behöver dock ej föras mot den som förklarat att han ej gör anspråk på egendomen.

Skall enligt andra stycket talan ej föras mot någon får åklagaren meddela förordnande om att egendomen skall tagas i förvar.

3 §

Den som icke åtnöjes med åklagares beslut enligt 2 § tredje stycket får innan egendomen försålts eller förstörts hos åklagaren anmäla missnöje med beslutet. Anmäles missnöje skall åklagaren, om han vill att beslutet skall bestå, väcka talan därom inom en månad efter det att anmälan gjordes. Väcker ej talan, skall åklagaren häva beslutet om egendoms tagande i förvar.

Väcker åklagaren åtal för brott, som föranlett att egendom tagits i förvar, innan egendomen försålts eller förstörts, skall domstolen i samband med åtalet pröva om egendomen fortfarande skall hållas i förvar.

Åklagaren skall omedelbart underrätta polisstyrelsen i det distrikt där egendomen förvaras om missnöjesanmälan enligt första stycket och om talan enligt andra stycket. I avvaktan på att saken slutligt prövas får vidare åtgärd med egendomen ej äga rum, om den kan vårdas utan fara för förstörelse.

4 §

Föres talan om egendoms tagande i förvar enligt 2 § andra stycket eller 3 § första stycket mot någon, som ej är tilltalad, skall om sådan talan i tillämpliga delar gälla vad i rättegångsbalken är föreskrivet angående åtal för brott på vilket icke kan följa svårare straff än böter.

5 §

Denna lag gäller ej i fall där lagen (1938: 121) om hittegods är tillämplig.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

2 Förslag till

Lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Denna lag gäller, om ej annat följer av bestämmelser i lag eller annan författning, egendom som

1. tillfallit staten på grund av förverkande eller
2. tillfallit staten enligt lagen (1938: 121) om hittegods eller
3. tagits i förvar enligt lagen (1974: 000) om visst stöldgods m. m.

2 §

Egendom som tagits i förvar med stöd av lagen (1974: 000) om visst stöldgods m. m. skall förvaras hos polismyndigheten i minst sex månader efter det att beslut meddelats om att egendomen skall vara tagen i förvar. Denna frist skall i fall som avses i 2 § tredje stycket nämnda lag räknas från dagen för åklagarens beslut, även om detta prövats av domstol, och i övriga fall räknas från den dag då lagakraftgäande avgörande föreligger om att egendomen skall vara tagen i förvar.

Vad som sagts i första stycket gäller ej i fall som avses i 3 och 4 §§.

Har det under den i första stycket angivna tiden icke kunnat utredas vem som har rätt till egendomen, skall polismyndigheten på lämpligt sätt låta kungöra förhållandet med uppgift om egendomen och om de omständigheter under vilka den anträffats. I kungörelsen anges även viss tid, ej understigande en månad, inom vilken den som vill göra anspråk på egendomen skall ge sig till känna. Framställes icke anspråk inom denna tid eller avstår den som har rätt till egendomen från denna, skall med egendomen förfaras på sätt som anges i denna lag.

3 §

Har egendom tagits i förvar med stöd av lagen (1974: 000) om visst stöldgods m. m., därför att ägaren eller annan som har rätt till egendomen ej gör anspråk på den, skall med egendomen förfaras på sätt som anges i denna lag.

4 §

Myndighet som omhänderhar egendom som avses i denna lag får omedelbart låta försälja den om

1. den ej kan vårdas utan fara för förstörelse,
2. vården av den är förenad med alltför stora kostnader, eller
3. särskilda skäl eljest föreligger.

5 §

Egendom som kan befaras komma till brottslig användning eller eljest är olämplig för försäljning skall oskadliggöras.

6 §

Egendom som ej sålts enligt 4 § eller oskadliggjorts enligt 5 § skall säljas av förenade fabriksverken, om ej egendomen på grund av sin beskaffenhet eller omständigheterna i övrigt bör säljas i annan ordning genom den förvarande myndighetens försorg. Kan egendomen ej säljas, får den förstöras.

7 §

Gör ägaren eller annan rättsinnehavare anspråk på egendom som tagits i förvar med stöd av lagen (1974: 000) om visst stöldgods m. m. skall den lämnas ut till honom efter beslut av polismyndigheten, om den ej redan försållts eller förstörts.

Har egendomen reparerats eller på annat sätt förbättrats, är den som gör anspråk gällande enligt första stycket skyldig att betala kostnaden härför innan han utfår egendomen. Betalar han ej inom en månad efter det att särskild uppmaning därom delgivits honom, får egendomen försäljas i den ordning som anges i denna lag.

8 §

Försäljning av egendom som tagits i förvar med stöd av lagen (1974: 000) om visst stöldgods m. m. sker för statsverkets räkning.

Har egendomen försållts, har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning. Denna utgår dock ej med högre belopp än som influtit vid försäljningen. I fall som avses i 7 § andra stycket skall kostnaden för förbättringen avräknas från ersättningen.

Ansökan om ersättning ges in till rikspolisstyrelsen som, efter verkställd utredning i ärendet, prövar frågan om ersättning.

9 §

Mot polismyndighets beslut i ärende om utlämnande av egendom enligt 7 § första stycket föres talan hos länsstyrelsen genom besvär. Mot länsstyrelsens beslut i sådant ärende samt mot rikspolisstyrelsens beslut i ärende som avses i 8 § tredje stycket föres talan hos kammarrätt genom besvär.

10 §

I fråga om pengar skall i stället för vad som sägs om försäljning i denna lag gälla att beloppet redovisas till statsverket enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

11 §

Rikspolisstyrelsen lämnar närmare föreskrifter om

1. sättet för kungörande enligt 2 §,
2. polismyndighets förfarande med egendom som avses i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

3 Förslag till

Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas, att 27 kap. 7 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Då rätten förordnar om beslag eller fastställer verkställt beslag, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt. I annat fall skall åtal väckas inom en månad, sedan beslaget verkställdes.

Finnes tid, som avses i första stycket, otillräcklig, må rätten, om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden.

Föreslagen lydelse

27 kap.

7 §

Då rätten förordnar om beslag eller fastställer verkställt beslag, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt.

I annat fall än som avses i första stycket skall åtal väckas inom en månad, sedan beslaget verkställdes, om ej den beslagtagna egendomens värde understiger ettusen kronor.

Finnes tid, som avses i första eller andra stycket, otillräcklig, må rätten om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken

Härigenom förordnas, att 17 § lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹

Angår fråga om egendoms förverkande till det allmänna eller annan särskild rättsverkan av brott någon, som ej är tilltalad, skall talan därom föras mot honom. Om sådan talan gälle i tillämpliga delar vad i nya

¹ Senaste lydelse 1970: 448.

*Nävarande lydelse**Föreslagen lydelse*

rättegångsbalken är föreskrivet angående åtal för brott varå icke kan följa svårare straff än böter.

Är i fall, som avses i första stycket, fråga om förverkande av egendom, som tagits i beslag, och är ägaren ej känd eller har han eller annan, mot vilken talan föres, icke känt hemvist inom riket eller kan eljest ej på sätt om stämning i brottmål är stadgat delgivning ske här i riket, äge rätten utfärda stämning å honom att å tid och ställe, som angivas i stämningen, komma tillstädes vid rätten för att svara i målet vid påföljd, att egendomen eljest må förklaras förverkad. Stämningen skall utan hinder av 33 kap. 6 § första stycket nya rättegångsbalken delgivas genom kungörelsedelgivning. Uppgår värdet av beslagtagna egendom uppenbart ej till *ett*hundra kronor, får delgivning ske genom att stämningen anslås på rättens kansli. Uteblir svaranden, skall egendomen förklaras förverkad, om ej av omständigheterna framgår, att talan därom är ogrundad.

Är i fall, som avses i första stycket, fråga om förverkande av egendom, som tagits i beslag, och är ägaren ej känd eller har han eller annan, mot vilken talan föres, icke känt hemvist inom riket eller kan eljest ej på sätt om stämning i brottmål är stadgat delgivning ske här i riket, äge rätten utfärda stämning å honom att å tid och ställe, som angivas i stämningen, komma tillstädes vid rätten för att svara i målet vid påföljd, att egendomen eljest må förklaras förverkad. Stämningen skall utan hinder av 33 kap. 6 § första stycket nya rättegångsbalken delgivas genom kungörelsedelgivning. Uppgår värdet av beslagtagna egendom uppenbart ej till *ettusen* kronor, får delgivning ske genom att stämningen anslås på rättens kansli. Uteblir svaranden, skall egendomen förklaras förverkad, om ej av omständigheterna framgår, att talan därom är ogrundad.

Hava i lag eller författning meddelats avvikande bestämmelser, vare de gällande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1938: 274) om rätt till jakt

Härigenom förordnas, *dels* att 36 § 2 mom. lagen (1938: 274) om rätt till jakt skall ha nedan angivna lydelse, *dels* att i 2 § 3 mom., 10 § 2 mom. och 5 mom., 14 § 1 mom. och 2 mom., 15 § 1 mom. tredje stycket, 18 § 1 mom. och 2 mom., 24 § 1 mom. andra stycket och 2 mom. andra stycket, 26 § 3 mom. och 4 mom. samt 27 § tredje stycket i samma lag ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 §¹

2 mom. Där i beslag taget djur som avses i denna paragraf är underkastat förskämning må det, sedan syn och värdering hållits av två ojäviga män, av beslagaren försäljas på lämpligt sätt.

Annan förverkad egendom som avses i denna paragraf skall försäljas å offentlig auktion; dock att, där förverkat redskap utgöres av skjutvapen eller är sådant som icke må användas till jakt eller fångst, med detsamma skall förfaras på sätt *Konungen* bestämmer.

Konungen eller myndighet som *Konungen* bestämmer äger förordna om undantag från andra stycket i fråga om djur eller del av djur som behövs för forskningsändamål eller av annat särskilt skäl icke bör försäljas å offentlig auktion.

Annan förverkad egendom som avses i denna paragraf skall försäljas i den ordning som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom; dock att, där förverkat redskap utgöres av skjutvapen eller är sådant som icke må användas till jakt eller fångst, med detsamma skall förfaras på sätt *regeringen* bestämmer.

Regeringen eller myndighet som *regeringen* bestämmer äger förordna om undantag från andra stycket i fråga om djur eller del av djur som behövs för forskningsändamål eller av annat särskilt skäl icke bör försäljas i den ordning som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling

Härigenom förordnas, att 22 och 23 §§ lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §

Sedan slutligen avgjorts, att egendom, som enligt denna lag tagits i beslag, skall vara förverkad, skall egendomen, där ej föreskrift i särskild författning till annat föranleder, efter åklagarens bestämmande försäljas på offentlig auktion genom tullverkets eller utmätningsmannens försorg. Förvaringspersedel, som på grund av sin beskaffenhet är särskilt ägnad att användas för varusmuggling, må dock försäljas allenast om den

Sedan slutligen avgjorts, att egendom, som enligt denna lag tagits i beslag, skall vara förverkad, skall egendomen, där ej föreskrift i särskild författning till annat föranleder, försäljas genom tullverkets försorg eller i den ordning som i allmänhet gäller för försäljning av förverkad lös egendom. Förvaringspersedel, som på grund av sin beskaffenhet är särskilt ägnad att användas för varusmuggling, må dock försäljas al-

¹ Senaste lydelse 1972: 232.

Nuvarande lydelse

gjorts otjänlig för sådant ändamål. Där detta ej lämpligen kan ske, skall med persedeln förfaras på sätt generaltullstyrelsen bestämmer.

Har med avseende å egendom meddelats förklaring som i 12 § sägs och erlägges ersättningsbelopp som där avses inom två månader efter det saken slutligen avgjorts, skall egendomen återställas. I annat fall må egendomen för ersättningsbeloppets uttagande försäljas i den ordning som i första stycket föreskrives.

Föreslagen lydelse

lenast om den gjorts otjänlig för sådant ändamål. Där detta ej lämpligen kan ske, skall med persedeln förfaras på sätt generaltullstyrelsen bestämmer.

23 §¹

Är beslagtagen egendom underkastad förskämning eller snar förstörelse eller annan nedgång i värde, må den genast försäljas på offentlig auktion, och skall så alltid ske om ägaren begär det. Uppskattas egendomens värde till femhundra kronor eller mera och har ej försäljning påkallats av ägaren, skall dock tillstånd till försäljningen sökas hos rätten. Rätten må utan ägarens hörande meddela beslut om egendomens avyttring.

Är beslagtagen egendom underkastad förskämning eller snar förstörelse eller annan nedgång i värde, må den genast försäljas, och skall så alltid ske om ägaren begär det. Uppskattas egendomens värde till femhundra kronor eller mera och har ej försäljning påkallats av ägaren, skall dock tillstånd till försäljningen sökas hos rätten. Rätten må utan ägarens hörande meddela beslut om egendomens avyttring.

Då beslag lagts å rusdrycker, som kunna antagas vara förverkade enligt denna lag, skola bestämmelserna i 2 § 1 lagen den 9 maj 1958 om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

7 Förslag till**Kungl. Maj:ts kungörelse om ändring i förordningen (1949: 341) om explosiva varor**

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna att 63 § förordningen (1949: 341) om explosiva varor skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*63 §²

Explosiv vara, som tagits i beslag enligt denna förordning eller lagen om straff för varusmuggling, skall sättas under försegling av den, som verkställt beslaget, samt förvaras på sätt i 31 § föreskrives till dess ge-

¹ Senaste lydelse 1963: 228.

² Senaste lydelse 1960: 451.

Nuvarande lydelse

nom lagakraftvunnen dom avgjorts, om varan skall anses förverkad. Om beslaget och de för varans förvaring vidtagna åtgärderna skall den, som verkställt beslaget, ofördröjligen göra anmälan till sprängämnesinspektionen eller polismyndigheten, som har att meddela erforderliga närmare föreskrifter om varans förvaring.

Explosiv vara, som genom lagakraftvunnen dom enligt denna förordning eller lagen om straff för varusmuggling förklarats förverkad, skall försäljas på sätt *länsstyrelsen* bestämmer; *länsstyrelsen* må dock förordna att varan i stället skall oskadliggöras *efter sprängämnesinspektionens eller polismyndighetens anvisning*.

Föreslagen lydelse

Explosiv vara, som genom lagakraftvunnen dom enligt denna förordning eller lagen om straff för varusmuggling förklarats förverkad, skall försäljas på sätt *polismyndigheten* bestämmer; *polismyndigheten* må dock förordna att varan i stället skall oskadliggöras.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1975.

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 29 mars 1974.

Närvarande: Statsministern PALME, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ny lagstiftning om visst stöldgods, m. m.* och anför.

1 Inledning

Normalt gäller den ordningen att vad som åtkommits genom brott, t. ex. genom stöld eller förskingring, skall återlämnas till målsäganden. För att den som gjort sig skyldig till brott inte obehörigen skall få behålla sin vinning i fall då det inte finns någon målsägande, t. ex. vid koppleri, dobbleri eller spioneri finns i brottsbalken (BrB) särskilda regler om förverkande av utbyte av brott. Enligt gällande bestämmelser därom i 36 kap. 1 § BrB kan sådant förverkande ske endast när det är fråga om utbyte av brott enligt BrB och i fall då detta utbyte ej motsvaras av skada för enskild. Mot bakgrund av de sålunda angivna begränsningarna i möjligheten att förverka egendom som åtkommits genom brott har det bland polis och åklagare, framför allt under senare år, uppstått viss osäkerhet om vad man skall göra med bl. a. stöldgods som saknar känd ägare.

Ett spörsmål med anknytning till nu berört problem är frågan om försäljning och redovisning av förverkad egendom och hittegods. Lös egendom tillfaller varje år kronan i relativt stor omfattning genom bestämmelser om förverkande på grund av brott. Sådana bestämmelser finns inte bara i BrB utan även i många specialförfattningar. Egendom kan emellertid tillfalla kronan även i andra fall t. ex. enligt lagen (1938: 121) om hittegods, lagen (1918: 163) med vissa bestämmelser om sjöfynd samt vissa importförfattningar. De åtgärder som skall vidtas med sådan egendom är av växlande natur men föreskrifterna går i regel ut på att den skall försäljas. Det är flera olika myndigheter —

polis-, åklagar- och tullmyndigheter, domstolar, kronofogdemyndigheter och länsstyrelser -- som handlägger frågor om sådan egendomsregistrering och försäljning samt i anslutning därtill erforderlig redovisning och kontroll. Detta arbete är många gånger tämligen omfattande. Kostnaderna för dessa arbetsinsatser står för det mesta inte i rimligt förhållande till statsverkets intäkter från egendomens försäljning. Det är därför angeläget att undersöka om det är möjligt att göra förfarandet effektivare dels genom att förenkla myndigheternas handläggning av dessa ärenden och därigenom nedbringa kostnaderna dels genom att vidta åtgärder för att uppnå ett bättre försäljningsresultat.

Hithörande frågor har bl. a. varit föremål för riksrevisionsverkets (RRV) uppmärksamhet. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 december 1967 föreslår RRV vissa ändringar i den nuvarande ordningen för försäljning och redovisning av lös egendom. Förslaget avser endast sådan egendom som på grund av olika förverkanderegler eller hittegodslagens bestämmelser har tillfallit kronan och innebär att försäljningen bör skötas centralt av förenade fabriksverken (FFV, tidigare försvarets fabriksverk). Vidare föreslås att redovisningsförfarandet i samband med sådan försäljning förenklas. Till skrivelsen har fogats en inom RRV upprättad promemoria, dagtecknad den 31 mars 1967. Promemorian innehåller en sammanfattning av den utredning i frågan som verkställt inom RRV. En närmare redogörelse för innehållet i skrivelsen och promemorian kommer att lämnas senare.

Med anledning av de frågor som sålunda väckts om hur man skall förfara med bl. a. stöldgods som saknar känd ägare och på grund av det förslag som utarbetats inom RRV om att anlita FFV för försäljning av förverkat gods och hittegoods upprättades inom justitiedepartementet i juni 1973 en promemoria (Ds Ju 1973: 14) med förslag till ändrad lagstiftning om förverkande och beslag samt nya bestämmelser om försäljning av förverkad egendom och hittegoods. Departementspromemorian innehåller förslag till ändring i bl. a. BrB, rättegångsbalken (RB), lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken (RP), lagen (1958: 274) om rätt till jakt och lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling. Vidare föreslås i promemorian en särskild lag om förfarande med förverkad egendom och hittegoods. Förslagen torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Efter remiss har yttranden över departementspromemorian avgetts av justitiekanslern (JK), riksåklagaren (RÅ), hovrätten för Västra Sverige, rikspolisstyrelsen (RPS), statskontoret, generaltullstyrelsen, RRV, riksskattverket (RSV), FFV, länsstyrelsen i Östergötlands län, länsstyrelsen i Kopparbergs län, Föreningen Sveriges kronofogdar, Föreningen Sveriges polismästare, Föreningen Sveriges tingsrättsdomare, Föreningen Sveriges åklagare och Sveriges advokatsamfund. RÅ har bifogat yttranden från överåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö samt läns-

åklagarna i Hallands, Kopparbergs och Norrbottens län. Länsstyrelsen i Kopparbergs län har avgivit sitt yttrande efter hörande av polisstyrelsen i Falu polisdistrikt.

2 Förfarandet med visst stöldgods m. m.

2.1 Allmänt

I motsvarande mån som tillgreppen i butiker och varuhus stigit i antal förefaller det ha blivit svårare att få fram uppgifter om vem som är rätt ägare till stöldgods. Inte minst under senare år har det allt oftare inträffat att polisen inte kunnat finna rätt ägare till en del av det stöldgods som anträffats i samband med utredning av brott. Ofta förhåller det sig på det sättet att man exempelvis vid en husrannsakan påträffar en mängd olika varor som under en längre tid tillgripits i bostäder och butiker eller från parkerade bilar. I en del fall kan ägarna till de stulna varorna spåras genom att gärningsmannen uppger var han tillgripit godset eller med hjälp av prislappar eller annan märkning eller på grund av att det föreligger en anmälan från målsäganden. Kvar blir emellertid inte sällan gods — ibland till ett värde av 10 000-tals kronor — som gärningsmannen inte kan eller vill tala om var han tillgripit och som polisen inte heller på annat sätt kan härleda till viss ägare. Det är inte heller ovanligt att en gärningsman anvisar flera olika varuhus eller affärer som möjliga brottsplatser, men att det likväl visar sig omöjligt att klarlägga var ett visst föremål har tillgripits. Om den aktuella varan ingår i sortimenten i mer än en av de anvisade affärerna kan det således ibland inte säkert fastställas vem som är målsägare.

Det är inte heller helt ovanligt att man påträffar okänt gods som uppenbarligen utgör utbyte av brott i s. k. tjuvgömmor i naturen eller på annan plats där man saknar spår till såväl gärningsman som målsägande.

2.2 Nuvarande ordning

Enligt bestämmelserna i 36 kap. 1 § BrB kan utbyte av brott enligt BrB, som inte motsvaras av skada för enskild, förklaras förverkat. Härav följer motsättningsvis att egendom som avhänts enskild person genom brott inte kan förklaras förverkad.

Egendom som uppenbarligen avhänts någon genom brott och som anträffas hos en för brottet misstänkt person torde emellertid som regel omhändertaras av polisen och i många fall blir sådan egendom även föremål för beslag. Finns känd ägare, återlämnas egendomen snarast, såvida den inte behövs som bevis eller behöver bli föremål för någon speciell undersökning, t. ex. kriminalteknisk undersökning. Be-

slaget hävs och egendomen återlämnas till ägaren så snart den inte längre behövs för utredning eller rättegång. — Det kan måhända ifrågasättas om egendom med känd ägare över huvud taget skall tas i beslag. I kommentaren till rättegångsbalken (Gärde s. 369) uttalas emellertid att det här inte är fråga om beslag i egentlig mening utan att det kan anses som en ordningsfråga att polisen tar hand om egendomen och lämnar ut den till ägaren.

Den egendom som vållar problem i detta sammanhang är den som uppenbarligen avhånts någon genom brott men som man av skilda anledningar inte kan härleda till rätt ägare. I vissa fall inträffar det emellertid också att en känd ägare uttryckligen förklarar att han inte vill ha tillbaka egendomen eller få ersättning för dess värde.

I fall då polisen i samband med en utredning om brott tagit hand om stöldgods som det senare visar sig att man inte kan återställa till dess rätta ägare torde man på många håll behandla denna egendom som hittegods. Detta innebär att godset efter längre eller kortare tid säljs och att köpeskillingen tillfaller statsverket.

På andra håll åter anser man att lagen om hittegods inte är tillämplig på gods som tagits om hand från en misstänkt gärningsman under en brottsutredning. Om den brottslige sedermera gör anspråk på godset, anser man sig sålunda inte kunna motsätta sig att han får det tillbaka.

Någon enhetlig praxis på detta område finns således inte. Åklagare och polis ställs här allt oftare inför svårlösta problem.

2.3 Tidigare behandling av frågan

Frågan om förverkande av vinning på grund av brott behandlades i betänkandet (SOU 1960: 28) Förverkande på grund av brott.¹ I betänkandet föreslogs inte någon ändring i då gällande bestämmelser såvitt de innebar att förverkande av vinning inte kunde ske om vinningen motsvarades av skada för enskild.

I sina remissyttranden över betänkandet tog stadsfogden i Uppsala och stadsfogden i Halmstad upp frågan huruvida målsägandanspråk bör hindra vinningsförverkande. Båda framhöll därvid, att det av kriminalpolitiska skäl är angeläget att se till att en gärningsman inte får obehörig vinning av brott. Enligt deras mening borde därför förverkande av vinning inte underlåtas enbart av den anledningen att vinningen motsvaras av enskilt anspråk. I övriga nordiska länder hindrar inte förekomsten av målsägande att förverkande sker. Starka skäl talar enligt dessa remissinstansers mening för att svensk rätt ändras så att man på denna punkt når nordisk överensstämmelse.

Den nordiska straffrättskommittén tillsattes år 1960. Dess första upp-

¹ Utredningsman professorn Hans Thornstedt.

gift blev att behandla frågan om möjligheten att i de nordiska länderna nå fram till enhetliga regler om förverkande. Det gemensamma betänkandet om konfiskation² innehåller en redovisning av de principer som enligt kommitténs uppfattning bör vara vägledande för den framtida nordiska lagstiftningen på detta område. Utgångspunkten för kommitténs ställningstaganden i denna del var de lagutkast som då förelåg från dansk, norsk och svensk sida.

Angående förverkande av utbyte sägs följande.

Det rådde enighet om att lagen bör ge tillgång till helt eller delvis förverkande av en straffbar handling utbyte eller av ett däremot svarande belopp. Från norsk sida hade man den uppfattningen att uttrycket "vinning" borde föredras framför "utbyte", därför att det klarare pekade på att det var fråga om nettoutbytet. I det svenska utkastet talades även om "vinning".

När en person haft ett ekonomiskt utbyte av ett brott grundar detta ofta ersättningskrav från målsäganden. I gällande rätt och de utkast som kommittén behandlade visade det sig att det fanns två olika ståndpunkter i de nordiska länderna. Den svenska avvek från den ordning man hade gått in för i dansk, finsk och norsk rätt.

Skillnaden bestod i att man i det svenska lagutkastet begränsade konfiskation av utbyte till "vinning som ej motsvaras av skada för enskild". Konfiskation av utbyte var således utesluten om en person led ekonomisk skada genom brottet, även om den skadelidande inte gjort gällande ersättningsanspråk och t. o. m. om man inte visste vem den skadelidande var. En sådan begränsning gjordes inte i de danska och norska utkasterna och fanns inte i finsk rätt.

Det förelåg ingen skillnad mellan dessa båda ståndpunkter för de fall där gärningsmannen vid tidpunkten för domen redan betalat ersättning till målsäganden eller där ersättningsanspråk framställdes i brottmålsprocessen. Enligt den danska ståndpunkten hade sådan ersättning tagit bort eller reducerat "utbytet" av brottet och man kunde därför inte konfiskera ett belopp som erlagts eller tillerkänts som ersättning. Det resultat, som i svensk rätt följde av en uttrycklig lagregel, uppnåddes enligt det danska utkastet genom en riktig tolkning av begreppet "utbyte". Om den skadelidande accepterat en reducerad ersättning, kunde man dock efter det danska utkastet — i motsats till det svenska — konfiskera det överskjutande belopp som vunnits genom brottet.

Skillnad uppstod emellertid i de fall där det inte under brottmålsprocessen framställdes ersättningskrav, t. ex. därför att målsägandens identitet inte var känd eller därför att han inte önskade ersättning eller ännu inte hade tagit ställning till ersättningsfrågan. Enligt den danska

² Betänkandet avgavs år 1963. Det finns bl. a. redovisat som bilaga till danska straffelovrådets betänkning nr 355/1964 och instilling fra norske straffelovrådet om inndragning på grunn av straffbare handlinger, avgitt 11 mars 1970.

ståndpunkten borde man i sådana fall kunna konfiskera utbytet. Motiveringen härför var att utbyteskonfiskation syftade till att avlägsna en orättmätig vinst, därför att det var stötande och kanske också från preventiva synpunkter betänkligt att låta lagöverträdaren behålla den. Konfiskationen tjänade inte endast ett straffrättsligt syfte. Den stärkte också ställningen för målsägande som lidit skada genom brottet, nämligen om man genomförde den principen att det konfiskerade användes för att gottgöra en målsägande, som framställde krav senare.

Från svensk sida framhölls, att man måste hålla fast vid regeln att vinning av brott som motsvaras av skada för enskild inte kan förklarats förverkad. Man hade i och för sig sympati för den ståndpunkten att olovlig vinning alltid borde kunna konfiskeras. Men man antog att den svenska regeln hittills hade fungerat tillfredsställande och att det inte var av väsentligt intresse att få möjlighet till konfiskation i de aktuella fallen. Detta gällde både i fall då den skadelidande uttryckligen hade avstått från ersättningskrav och då han kunde tänkas framställa sådana krav först vid en senare tidpunkt.

Det rådde enighet i kommittén att den skillnad som förelåg mellan rättssystemen inte hade någon större praktisk betydelse. I de fall där den ersättningsberättigade inte gjorde sitt krav gällande på egen hand eller genom åklagarmyndigheten fanns det sålunda sällan något att hämta hos gärningsmannen.

På grundval av betänkandet (SOU 1960: 28) Förverkande på grund av brott föreslogs i prop. 1968: 79 ändringar i BrB:s regler om förverkande av egendom. Syftet med ändringarna var främst att modernisera reglerna om förverkande men även att nå större likformighet inom Norden.

Enligt den ändrade lydelsen av 36 kap. 1 § BrB skall utbyte av brott som inte motsvaras av skada för enskild förverkas, om det inte är uppenbart obilligt. Detsamma gäller förlag för brott eller dess värde under vissa omständigheter. De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 juli 1968 (SFS 1968: 165).

Departementschefen redovisade i propositionen (s. 46—47) uppfattningarna inom den nordiska straffrättskommittén och anförde att, som kommittén framhållit, de inom kommittén diskuterade systemen i praktiken torde leda till i stort sett samma resultat. Den gällande svenska ordningen med förbud mot vinningsförverkande, när målsägandanspråk hade framställts eller kunde framställas, gällde sedan år 1948 och hade veterligen inte medfört några otillfredsställande konsekvenser. Departementschefen ansåg därför att det i denna del inte fanns skäl att frångå gällande ordning.

2.4 Departementspromemorian

I promemorian konstateras, att den senaste tidens utveckling visat att det finns ett praktiskt behov av särskilda regler som anger hur man skall förfara med egendom som åtkommits genom brott och som aningen saknar känd ägare eller beträffande vilken ägaren förklarar att han inte önskar få tillbaka egendomen. Som tidigare anförts kan bestämmelserna i 36 kap. 1 § BrB inte tillämpas på sådan egendom, eftersom utbytet av brottet i dessa fall motsvaras av skada för enskild. Ej heller bestämmelserna i lagen (1938: 121) om hittegods torde vara direkt tillämpliga. Enligt promemorian kan det emellertid inte anses rimligt att en person som kommit i besittning av egendom genom brott får behålla egendomen enbart därför att ägaren inte är känd.

En lämplig lösning på förevarande problem är enligt promemorian att utvidga BrB:s regler om förverkande till att omfatta även utbyte av brott som motsvarar skada för enskild. En sådan utvidgning bör dock enligt promemorian begränsas till att avse enbart egendom till vilken ägaren inte är känd. För att nå önskvärt resultat föreslås emellertid vidare i promemorian att förverkande i sådant fall inte bara skall kunna ske vid brott enligt BrB utan även när det är fråga om utbyte som uppkommit genom överträdelse av annan författning. För att täcka de s. k. tjuvgömmefallen, dvs. fall då man påträffar egendom som uppenbarligen härrör från brott men där varken gärningsmannen eller målsäganden är känd, bör enligt promemorian den nya bestämmelsen även utformas så att förverkande kan ske också i fall då känd motpart saknas.

I departementspromemorian föreslås sålunda att förverkande skall kunna ske om målsäganden är okänd. I anslutning därtill konstateras emellertid att man i så fall på något sätt måste se till att den okände målsägandens intressen tillvaratas. I de fall då förundersökningen måste bedrivas mycket snabbt, exempelvis i mål mot häktad, räcker ofta inte polisens resurser till att på den begränsade tid som står till buds såväl få fram den utredning som behövs för lagföringen som att söka efter okända målsägande. Eftersom hela målet bör avgöras i ett sammanhang, innebär detta att egendomen kan komma att förverkas, trots att det är tänkbart att äganderättsförhållandena skulle kunnat utredas, om mera tid hade kunnat användas för detta ändamål. Det kan inte anses tillfredsställande att den föreslagna utvidgningen av bestämmelserna om förverkande leder till sådana resultat. I departementspromemorian föreslås därför en reglering som innebär i huvudsak följande. Under minst sex månader efter det egendomen förklarats förverkad skall den förvaras hos polisen som under denna tid i görligaste mån skall söka få rätt på egendomens ägare. Efter utgången av denna tid skall polismyndigheten låta kungöra att det finns egendom som åtkommits

genom brott men som saknar ägare. I kungörelsen skall om möjligt lämnas uppgift om var egendomen kan vara tillgripen samt beskrivning av egendomen. Beskrivningen bör inte vara alltför fullständig, eftersom polismyndigheten måste kunna pröva om en person som anmäler sig som ägare verkligen är rätt ägare och speciella kännetecken hos egendomen då kan vara av betydelse vid denna bedömning. I kungörelsen skall vidare anges att den som gör anspråk på egendomen skall anmäla detta inom viss tid, förslagsvis en månad. Om någon ägare inte anmält sig inom denna tid, skall egendomen försäljas på samma sätt som annan förverkad egendom.

Om egendomen är av sådan beskaffenhet att den inte kan vårdas utan fara för försämring eller vården av den skulle bli alltför kostsam eller särskilda skäl eljest föreligger skall den tidigare nämnda regeln om att egendomen skall vårdas av polismyndigheten under sex månader inte utgöra hinder mot en omedelbar försäljning av godset. En sådan ordning står i överensstämmelse med vad som gäller i fråga om hittegods enligt 2 § andra stycket lagen om hittegods.

Enligt promemorian bör man även införa en ordning som innebär att ägare som gör anspråk på egendomen först sedan den sålts i allmänhet kommer att hållas skadeslös för sin förlust. Det påpekas därvid att det mycket väl kan hända att en person upptäcker sin förlust först lång tid efter brottet. Ett tillgreppsbrott kan exempelvis ha förövats i lokaler som ägaren sällan besöker eller ägaren kan långa tider vistas på annan ort än den där han förvarar egendom. I sådana fall bör ägaren vara berättigad till ersättning för egendom som sålts. En förutsättning för ersättning bör dock enligt promemorian vara att ägaren kan lämna en rimlig förklaring till att han inte tidigare anmält sin förlust. Om han underlåtit att anmäla till polisen att han förlorat egendomen eller, sedan han fått kännedom om att polisen har egendomen om hand, underlåtit att vidta några åtgärder för att återfå den bör han lika litet som den som underlåter att hämta hittegods som tillhör honom och som omhändertagits av polisen vara berättigad till någon ersättning.

I de fall då ersättning för såld egendom skall utgå till den förutvarande ägaren bör den enligt promemorian normalt motsvara försäljningspriset för egendomen. För den händelse något fel skett i handläggningen av ärendet bör ersättningen dock kunna bestämmas enligt de för skadestånd gällande bestämmelserna. Vidare förordas i promemorian att eventuella ersättningar för såld egendom skall utbetalas av staten eftersom intäkterna från försäljning av förverkad egendom som regel tillfaller statsverket.

Beträffande förfarandet för att få ut ersättning föreslås i promemorian att ansökan därom skall inges till RPS som därefter skall ombesörja den utredning i ärendet som behövs för en bedömning av ersättningsanspråket. När denna utredning är klar skall enligt förslaget hand-

lingarna i ärendet överlämnas till JK som, i likhet med vad som gäller beträffande skadestånd på grund av statlig verksamhet, skall pröva frågan huruvida ersättning skall utbetalas eller ej och om storleken av denna.

Det har tidigare nämnts att det ibland förekommer att målsäganden förklarar att han avstår från den egendom som frånhänts honom genom brott. I sådant fall bör det enligt promemorian inte kunna komma i fråga att förverka egendomen. Det bedöms dock vara av värde om polismyndigheten även i ett sådant fall får möjlighet att försälja den aktuella egendomen. Mot bakgrund härav föreslås i denna del en ordning som innebär att egendomen får avyttras på motsvarande sätt som skall gälla för förverkad egendom. Den grundläggande förutsättningen för en försäljning bör dock vara att målsägaren uttryckligen avstår från egendomen, exempelvis genom en skriftlig förklaring därom. Vidare krävs en utredning som klargör att annan inte har någon rätt till egendomen i fråga, exempelvis ett försäkringsbolag som utbetalat ersättning på grund av brottet. Den tidigare nämnda skriftliga förklaringen bör därför även omfatta en förklaring att annan inte har någon rätt till den egendom som avstås. I allmänhet bör en sådan förklaring godtas som tillräcklig utredning på denna punkt. Fram till den tidpunkt då egendomen överlämnas till försäljning eller åtgärd eljest vidtas för egendomens försäljning bör dock ägaren, trots att han tidigare avstått från egendomen, ha möjlighet att ångra sig och få tillbaka sin egendom.

Det konstateras i promemorian att ett genomförande av det tidigare förordade förfarandet med avseende på viss förverkad egendom får till följd att utbyte av brott kommer att behandlas olika beroende på om det motsvaras av skada för enskild eller ej. Av den anledningen bör det framgå av en dom, som innehåller beslut om förverkande enligt BrB:s regler, huruvida beslutet avser det ena eller andra slaget av utbyte. I promemorian föreslås därför att i 36 kap. BrB införs en ny paragraf, 1 a §, som reglerar förverkande av egendom som motsvaras av skada för enskild. På så sätt kommer det alltid av det återopade lagrummet att direkt framgå om det är fråga om egendom som får försäljas så snart beslutet vunnit laga kraft eller om det särskilda förfarandet skall tillämpas.

Ett annat problem som blir aktuellt i detta sammanhang är frågan mot vem talan om förverkande av sådan egendom som avses med den föreslagna nya bestämmelsen skall riktas.

I 36 kap. 4 § första stycket BrB finns bestämmelser som anger hos vem förverkande enligt nu gällande regler får ske. Av dessa bestämmelser framgår att förverkande kan ske hos gärningsmannen eller annan som har medverkat till brottet. Förverkande kan således i princip alltid ske hos den brottslige. Vinning får dock inte förverkas hos annan än den som har gjort vinningen. Förverkande kan också ske hos den i

vars ställe gärningsmannen eller annan medverkande var. Bland de subjekt hos vilka förverkande kan ske med stöd av denna bestämmelse kan nämnas bolag och andra juridiska personer. Förverkande kan slutligen ske hos den som efter brottet har förvärvat egendomen på grund av giftorätt, arv eller testamente eller genom gåva eller som efter brottet förvärvat egendomen på annat sätt och därvid haft vetskap om eller skäligen anledning att anta att egendomen hade samband med brottet. För att förverkande skall kunna ske hos gärningsmannen, annan medverkande eller den i vars ställe dessa var fordras emellertid enligt paragrafens andra stycke att egendomen inte tillhörde annan person.

Det konstateras i promemorian att om inte annat sägs blir bestämmelserna i 36 kap. 4 § BrB tillämpliga även på de fall som avses i den föreslagna 1 a §. En sådan ordning är emellertid inte önskvärd eftersom den skulle medföra en onödigt begränsning av möjligheterna att använda sig av den föreslagna nya bestämmelsen. Av den anledningen förordas i promemorian att i 36 kap. 4 § BrB införs en föreskrift som anger att där angivna regler inte skall äga tillämpning vid förverkande enligt 1 a §.

Den ordning som sålunda föreslagits i fråga om förverkande av gods som uppenbarligen åtkommit genom brott och där ägaren är okänd ger enligt promemorian anledning även till vissa överväganden och förslag i processuellt hänseende.

Talan om egendoms förverkande eller därmed jämförlig rättsverkan förs i allmänhet i samband med åtal, och vanligen riktar sig en sådan talan endast mot den tilltalade. Några särskilda bestämmelser angående rättegången i sådant fall har inte ansetts vara erforderliga. I den mån talan hänförs till den särskilda rättsverkan gäller i tillämpliga delar samma regler som beträffande åtalet i övrigt (jfr processlagberedningen, SOU 1944: 10 s. 64).

För vissa andra fall då förverkande av egendom kommer i fråga har emellertid särskilda processregler ansetts behövliga. Om fråga om egendoms förverkande till det allmänna eller annan särskild rättsverkan av brott angår någon som inte är tilltalad, skall talan därom föras mot honom. För sådan talan gäller i tillämpliga delar vad som är föreskrivet i RB om åtal för brott på vilket inte kan följa svårare straff än böter. Detta framgår av 17 § första stycket lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken (RP). Har den aktuella egendomen tagits i beslag och är ägaren inte känd eller har han eller annan, mot vilken talan förs, inte känt hemvist inom riket eller kan delgivning inte ske här i landet, äger enligt andra stycket i paragrafen rätten utfärda stämning på honom att svara i målet vid påföljd att egendomen eljest må förklaras förverkad. Stämningen skall delges genom kungörelsedelgivning. Uppgår värdet av den beslagtagna egendomen uppenbart inte till 100 kr., får delgivningen ske genom att stämningen anslås på rättens

kansli. Uteblir svaranden, skall egendomen förklaras förverkad, om det inte framgår av omständigheterna att talan därom är ogrundad.

I promemorian konstateras att det i nu avsedda fall är fråga om egendom som tillhör någon okänd person som inte är tilltalad men som givetvis ändå berörs av frågan om förverkande av egendomen. Under sådant förhållande blir de processuella reglerna i 17 § RP i och för sig tillämpliga på förverkandetalan som förs med stöd av de föreslagna bestämmelserna i 36 kap. 1 a § BrB. Om sådan talan emellertid förs mot viss person, bör enligt promemorian uppenbarligen bestämmelsen i 17 § RP inte gälla. Talan bör då i stället kunna ske i samma ordning som normalt gäller vid förverkande, dvs. samma regler skall i tillämpliga delar gälla som beträffande åtalet i övrigt. I promemorian förordas därför att 17 § RP sätts ur kraft för dessa fall.

I promemorian konstateras vidare att det kan förekomma att talan inte kan föras mot viss person i nu angiven ordning, exempelvis då egendomen anträffats i en s. k. tjuvgömma. I sådana fall bör enligt promemorian förverkandetalan ske i den ordning som anges i 17 § RP.

I departementspromemorian behandlas även frågan om en eventuell höjning av den i 17 § andra stycket RP angivna värdegränsen på 100 kr., som har betydelse för frågan hur delgivningen skall ske. Det konstateras därvid att det under hand anmärkts till justitiedepartementet att denna gräns numera är alltför låg. Beloppet har gällt alltsedan RB trädde i kraft år 1948 och en motsvarande värdegräns fanns f. ö. redan i 1924 års lag med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin (18 §).

Enligt 17 § delgivningslagen (1970: 428) skall kungörelsedelgivning ske genom att handlingen hålles tillgänglig viss tid hos myndigheten eller på plats, som myndigheten bestämmer och genom att meddelande här om och om handlingens huvudsakliga innehåll införs i lämplig tidning inom sju dagar från beslut om kungörelsedelgivning. Om införandet i tidning uppenbarligen är meningslöst, får meddelandet i stället anslås i myndighetens lokal inom samma tid.

Om den i promemorian föreslagna ändringen i 17 § RP genomförs, kommer enligt promemorian i fortsättningen förverkandetalan med stöd av detta lagrum att ske såväl i fall då det finns anledning att anta att den senaste innehavaren av godset i praktiken aldrig kommer att höra av sig, eftersom det då skulle komma att visa sig att han begått brott — sålunda i huvudsak de fall som lagrummet f. n. omfattar — som då det verkligen finns anledning räkna med att en delgivning kan få avsedd effekt, nämligen om den når den okände, rätte ägaren, vilken ju i regel inte kan misstänkas för något brottsligt förfarande.

Enligt promemorian är det i det förstnämnda fallet som regel uppenbart meningslöst att införa kungörelsen i tidning, och man kunde därför överväga att för dessa fall låta den nyss återgivna bestämmelsen i

17 § delgivningslagen ensam gälla. Eftersom det enligt promemorian emellertid inte är helt uteslutet att publiciteten i en tidning ibland kan medföra att ägaren kommer att ge sig till känna och då de i promemorian föreslagna nya bestämmelserna om förverkande i varje fall förutsätter att den rätte ägaren i skäligen utsträckning skall få möjlighet att bevaka sina intressen i samband med en talan om egendomens förverkande anses det i promemorian inte lämpligt att föreslå annan ändring i berörda bestämmelser i 17 § RP än att den nuvarande värdegränsen höjs. Härför talar enligt promemorian inte bara utvecklingen i fråga om penningvärdet sedan 1940-talet utan även de regler som enligt vad som tidigare angetts bör gälla till skydd för ägarens rätt i samband med försäljning av egendom som förverkats med stöd av de nya bestämmelserna. Sedan den fastställda tiden för förvaring av sådan egendom gått till ända, skall polismyndigheten sålunda enligt promemoriaförslaget kungöra förhållandet och beskriva egendomen med uppgift om var den har tillgripits, om det är känt, eller om annan omständighet av betydelse för identifiering av egendomen. Ger ägaren sig till känna skall han kunna få tillbaka egendomen, om han gör anspråk på den. Om egendomen då redan har sålts, skall han i allmänhet kunna få ersättning för den.

I promemorian förordas därför en relativt kraftig höjning av ifrågavarande värdegräns i 17 § RP. Som en lämplig sådan gräns föreslås 1 000 kr. Om värdet av beslagtagna egendom uppenbart ej uppgår till detta belopp, bör enligt promemorian delgivning sålunda få ske genom att stämningen endast anslås på rättens kansli.

Departementspromemorian tar i detta sammanhang även upp vissa närliggande frågor om beslag.

Av 27 kap. 7 § RB framgår att rätten i de fall den själv förordnar om beslag i fall då åtal inte redan har väckts, skall utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Tiden får inte bestämmas längre än som finnes oundgängligen behövligt. I annat fall skall åtal väckas inom en månad sedan beslaget verkställdes. Är tiden otillräcklig får rätten medge förlängning av den, om framställning därom görs före tidens utgång.

I promemorian konstateras att i de fall som avses med den föreslagna nya bestämmelsen i 36 kap. 1 a § BrB torde beslag regelmässigt inte komma att ske efter förordnande av rätten. Åklagaren torde därför på grund av bestämmelsen i 27 kap. 7 § RB bli skyldig att väcka talan inom en månad från det beslaget verkställdes och om detta inte kan ske, måste åklagaren begära förlängning av tiden för talan.

I departementspromemorian erinras i detta sammanhang om att det inom specialstraffrätten har införts bestämmelser, som i vid omfattning säuter ifrågavarande tidsfrister i 27 kap. 7 § RB ur kraft. Som exempel på sådan lagstiftning nämns 2 § 2 lagen (1958: 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m., 16 § andra stycket varusmuggningslagen

(1960: 418), 7 § narkotikastrafflagen (1968: 64) och 18 § förordningen (1972: 820) om skatt på spel.

Vidare anförs i promemorian att det vid olika tillfällen påtalats att enmånadsregeln i 27 kap. 7 § RB vållar polis, åklagare och domstolar ett omfattande administrativt arbete och att det med den utveckling som har skett i fråga om arbetsbördan hos de rättsvårdande organen ofta inte är möjligt att hålla den aktuella tiden, varför framställningar till rätten om förlängning av åtalstiden är mycket vanligt förekommande. Enligt promemorian rör det sig i dessa fall i allmänhet om gods av mindre värde. Det vanligast nämnda exemplet i detta sammanhang är tillbehör som beslagtogs från trimmade mopeder. Vidare leder enligt promemorian enmånadsregeln till att särskilda rutiner måste tillämpas för att tiden inte skall försittas.

I promemorian betonas vidare att det finns en omfattande reglering som syftar till att stärka rättsskyddet för den som drabbas av ett beslag. Av dessa föreskrifter framgår till en början att den som drabbas av beslag på begäran skall få ett bevis om beslaget. Har han inte varit närvarande vid beslaget skall han utan dröjsmål underrättas därom och hur det har förfarits med den beslagtagna egendomen. Om beslaget har verkställts utan rättsens förordnande, har den som drabbats av beslaget rätt att begära att frågan prövas av rätten. Förhandling i beslagsfrågan skall enligt huvudregeln i så fall ske sist på fjärde dagen efter det begäran om prövning har inkommit.

Enligt promemorian skulle det mot bakgrund av vad som nu anförts kunna övervägas att slopa den nuvarande enmånadsgränsen i 27 kap. 7 § RB. En sådan åtgärd skulle stämma överens med rättsutvecklingen inom specialstraffrätten. Emellertid kan det enligt promemorian finnas skäl att åtminstone tills vidare bibehålla en bestämd tidsgräns för fall där större värden står på spel eller beslaget är av större omfattning.

Enligt promemorian synes det således lämpligt att i samband med nu övervägda och föreslagna lagstiftning på straff- och processrättens område införa en särskild värdegräns för tillämpningen av enmånadsregeln. Denna gräns föreslås bli så hög att de tillämpade myndigheterna inte i alltför stor utsträckning behöver göra noggranna och därmed arbetskrävande värderingar. Som en lämplig gräns förordas det belopp, som har föreslagits i fråga om ändringen av 17 § RP, nämligen 1 000 kr. Med en sådan utformning torde enligt promemorian enmånadsregeln i 27 kap. 7 § RB komma att omfatta endast de beslag, vid vilka det finns ett mera påtagligt intresse av en skyndsam handläggning.

3 Försäljning av förverkad egendom och hittegods m. m.

3.1 Gällande ordning

3.1.1 Allmänt

Regler om förverkande finns som tidigare nämnts i 36 kap. BrB, tryckfrihetsförordningen samt i ett mycket stort antal författningar med specialstraffrättsliga bestämmelser. Förverkande kan avse antingen viss egendom (sakkförverkande) eller dess värde (värdeförverkande).

I en del av författningarna finns mer eller mindre utförliga föreskrifter om vilka åtgärder som skall vidtas med förverkad egendom medan andra författningar helt saknar sådana bestämmelser.

De föreskrifter som ges i detta sammanhang kan avse förfarandet med själva egendomen, vem som skall bestämma hur det skall förfaras med egendomen eller gälla försäljning och fördelning av köpeskillning.

Enligt vissa författningar skall förverkad egendom förstöras. Exempel på sådana bestämmelser finns i 90 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen (1954: 521) och 3 § lagen (1958: 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker. Andra författningar innehåller bestämmelser om att egendomen skall oskadliggöras, exempelvis 35 § jaktstadgan (1938: 279), 63 § förordningen (1949: 341) om explosiva varor, 22 § lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling. I de senare fallen är avsikten att egendomen skall göras ofarlig eller mindre än förut ägnad för brottslig användning men ändå bibehållas i sådant skick att den kan utnyttjas ekonomiskt. Här berörda bestämmelser torde dock vara av mindre intresse i förevarande sammanhang.

De i detta sammanhang mera intressanta bestämmelserna är de som reglerar försäljningen av förverkad egendom. Dessa bestämmelser kan gå ut på dels vem som skall besluta hur man skall förfara med egendomen, t. ex. 36 § lagen (1938: 274) om rätt till jakt, 35 § jaktstadgan, 26 § strålskyddslagen (1958: 110), 21 § läkemedelsförordningen (1962: 701), dels hur försäljningen skall ske, t. ex. 41 § skogsvårdslagen (1948: 237), 23 § första stycket lagen om straff för varusmuggling, dels vem som skall ombesörja försäljningen, t. ex. 22 § första stycket lagen om straff för varusmuggling, 2 § 1 och 3 § lagen om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m., 37 § första stycket ölförsäljningsförordningen (1961: 159), dels också fördelning av influten köpeskillning, t. ex. 36 § 1 mom. lagen om rätt till jakt, 35 § jaktstadgan.

De medel som inflyter från en försäljning skall som regel tillfalla kronan men i vissa fall skall en fördelning ske. I sådana fall kan fördelningsreglerna innebära att viss del av beloppet skall tillfalla kronan och återstoden viss fysisk eller juridisk person, t. ex. jaktvårdsfonden (35 § lagen om rätt till jakt).

Ibland måste egendom försälas innan slutligt beslut om förverkande

av egendomen har meddelats. I dessa fall skall köpeskillingen som regel nedsättas hos överexekutor.

Vid försäljning av förverkad egendom förekommer att egendomen inte får säljas till annan än vissa särskilt angivna köpare (jfr t. ex. 37 § första stycket ölförsäljningsförordningen) eller till köpare som erhållit särskilt tillstånd att förvärva och inneha egendomen, exempelvis den som har vapenlicens.

3.1.2 Försäljning av förverkad egendom

De författningar som innehåller bestämmelser om det sätt på vilket förverkad egendom skall försäljas föreskriver som regel att försäljningen skall ske vid auktion. Även i fall då författningen, vilket inte är ovanligt, saknar bestämmelser om försäljningssättet sker försäljning ändå i regel genom auktion.

Regler om försäljning av lös egendom som tillhör staten fanns tidigare i upphandlingskungörelsen (1952: 496). Enligt 71 § i denna författning skulle försäljning av sådan egendom ske efter infordrande av anbud genom annonsering eller genom särskilda skrivelser eller genom utbudande på offentlig auktion. I det enskilda fallet skulle det tillvägagångssätt väljas som med hänsyn till godsets beskaffenhet och myckenhet samt kravet på affärsmässighet prövades lämpligt. Anbud under hand fick infordras bl. a. när efter infordrande av anbud genom annonsering eller genom särskilda skrivelser eller genom utbudande på offentlig auktion antagbart anbud inte erhållits, när försäljning till följd av godsets beskaffenhet inte tålde uppskov och när godsets värde beräknades uppgå till högst 1 000 kr. Beträffande sistnämnda fall kan anmärkas, att med godsets värde torde förstås värdet av hela det parti av enhetlig sammansättning som skall säljas, oavsett om partiet är avsett att säljas i mindre enheter. Gällande upphandlingskungörelse (1973: 600), vilken trädde i kraft den 1 januari 1974, innehåller inte någon motsvarighet till ifrågakommande försäljningsregler.

Även andra försäljningssätt än som nu angetts kan dock ifrågakomma särskilt när det gäller egendom som förverkats enligt författningar som saknar bestämmelser om försäljningssättet. I detta sammanhang kan nämnas att RRV i cirkulär till länsstyrelserna den 12 maj 1964 lämnat anvisning om att trålar och andra i yrkesfiske använda redskap i regel inte skall försäljas utan i stället övertas av fiskeristyrelsen, eftersom försäljningspriset för sådana redskap visat sig i alltför hög grad understiga verkliga värdet. Försäljning av sådana redskap skall därför ske endast i de fall då fiskeristyrelsen förklarat att den inte vill överta redskapen.

En kategori egendom som i förevarande sammanhang i allmänhet kräver ett särskilt förfarande är sådana varor som är utsatta för förskämning eller på annat sätt kan riskera att förstöras. I dessa fall är en

snabb försäljning nödvändig och man kan inte avvakta ett försäljningsförfarande på auktion eller genom anbud. Försäljning får då ske på lämpligt sätt ofta efter värdering av två ojäviga män (jfr 35 § 2 mom. jaktstadgan) eller besiktning av annan person, exempelvis veterinär (jfr 15 § kungörelsen 1934: 563 angående kontroll av utförsel av kött).

Intäkterna från försäljning av förverkad egendom uppgick enligt uppgift från RRV för budgetåren 1969/70, 1970/71 och 1971/72 till 270 248, 301 203 resp. 468 425 kr.

Varje år förverkas egendom som i och för sig representerar stora värden men som av skilda anledningar inte försäljs. Förverkade alkoholhaltiga drycker, som torde vara den vanligaste varugruppen bland den förverkade egendomen, förstörs i mycket stor omfattning liksom all förverkad narkotika.

3.1.3 Redovisning m. m.

Uppgifter om egendom som förklarats förverkad skall antecknas i saköreslängd, som numera upprättas av RPS med utnyttjande av data-teknik. Uppgifterna som ligger till grund för saköreslängden erhålls på följande sätt.

Genom den uppgiftsskyldighet rörande domar i brottmål m. m. som åvilar domstol enligt 5 § kungörelsen (1970: 517) om rättsväsendets informationssystem (RI-kungörelsen) får RPS kännedom om dom eller beslut vari domstol har förklarat egendom förverkad på grund av brott (angående ikraftträdande av nämnda kungörelse, se även SFS 1970: 810). Uppgift som avses i 5 § skall enligt 6 § sändas till RPS inom tio dagar från dagen för domen eller beslutet. Sedan tid för fullföljd av talan mot domen eller beslutet har utgått, skall enligt 7 § uppgift lämnas till RPS, huruvida avgörandet vunnit laga kraft. Det åligger enligt 16 § RPS att för varje månad upprätta saköreslängd i tre exemplar samt indrivningshandlingar. Däri skall upptas böter som tingsrätt eller hovrätt genom lagakraftvägande dom eller slutligt beslut har ålagt tilltalad att utge eller som ålagts tilltalad av högsta domstolen. Vad som i 16 § sägs om böter gäller enligt 17 § i tillämpliga delar bl. a. belopp som förklarats förverkat och sådant förverkande som avser annat än penningar, om beslut inte meddelats om att den förverkade egendomen skall förstöras. Saköreslängd och indrivningshandlingar skall enligt 18 § första stycket upprättas senast den 15 i andra månaden efter den, då uppgift har inkommit till RPS om att dom eller slutligt beslut vunnit laga kraft. De upprättade handlingarna skall före månadens slut sändas till länsstyrelsen i det län där domstolen är belägen. Enligt 18 § andra stycket skall länsstyrelsen lämna ett exemplar av saköreslängden jämte indrivningshandlingar till kronofogdemyndigheten för verkställighet. I 19 § första stycket sägs att i den mån annat inte följer av 16, 17 eller 18 § äger förordningen (1917: 915) angående indrivning och

redovisning av böter motsvarande tillämpning. Enligt 19 § andra stycket skall närmare föreskrifter om redovisning, saköreslängd och kontroll över indrivningen meddelas av RRV.

Förverkande kan förutom genom dom eller beslut av domstol också ske i samband med strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot.

Enligt 7 § första stycket strafföreläggandekungörelsen (1970: 60) skall godkännande av strafföreläggande tillställas RPS, vilken enligt 8 § i samma kungörelse även skall underrättas om vilka förelägganden som har utfärdats. RPS skall enligt 11 § andra stycket för varje månad upprätta saköreslängd, upptagande förelägganden som har godkänts under månaden och för vilka full betalning inte har erlagts. Även om betalning har erlagts skall i längden antecknas sådant förverkande som avser annat än penningar, om beslut om förstörande av den förverkade egendomen inte har meddelats, samt förverkande av medel som har varit föremål för beslag. Enligt 11 § tredje stycket skall saköreslängden upprättas senast den 15 i andra månaden efter den, som längden avser, och sändas före månadens slut i två exemplar till länsstyrelsen i det län inom vilket föreläggandet har utfärdats. Länsstyrelsen skall enligt 11 § fjärde stycket lämna ett exemplar till kronofogdemyndigheten för verkställighet. I 12 § första stycket sägs att i den mån annat inte följer av 11 § äger förordningen angående indrivning och redovisning av böter motsvarande tillämpning. Närmare föreskrifter om redovisning, saköreslängd och kontroll över indrivningen skall enligt 12 § andra stycket meddelas av RRV.

Enligt 9 § ordningsbotskungörelsen (1968: 199) skall RPS likaledes underrättas om vilka förelägganden av ordningsbot som har utfärdats och vilka som godkänts i samband med utfärdandet. RPS skall enligt 13 § andra stycket för varje månad upprätta saköreslängd i tre exemplar, upptagande förelägganden som har godkänts under månaden och för vilka full betalning inte har inkommit. Oavsett om betalning har inkommit, skall i längden antecknas förverkande, om beslut om förstörande av den förverkade egendomen inte meddelats. I 13 § tredje stycket sägs att saköreslängden skall upprättas senast den 15 i andra månaden efter den som längden avser. Den skall sändas före månadens slut i två exemplar till länsstyrelsen i det län inom vilket föreläggandet har utfärdats. Länsstyrelsen skall enligt 13 § fjärde stycket lämna ett exemplar till kronofogdemyndigheten för verkställighet. Enligt 14 § skall av saköreslängd framgå bl. a. om egendom förverkats, i den mån beslut om dess förstörande inte har meddelats. 15 § första stycket innehåller den bestämmelsen, att i den mån annat inte följer av 13 och 14 §§ äger förordningen angående indrivning och redovisning av böter motsvarande tillämpning. Enligt 15 § andra stycket skall närmare föreskrifter om redovisning, saköreslängd och kontroll över indrivningen meddelas av RRV.

RRV har i skrivelse den 15 maj 1970 till samtliga länsstyrelser och kronofogdemyndigheter anfört bl. a. följande beträffande kontroll över indrivningen av böter enligt strafföreläggande m. m. RPS upprättar fr. o. m. den 1 april 1970 en saköreslängd per månad för varje kronofogdedistrikt beträffande dels strafförelägganden dels förelägganden av ordningsbot. Saköreslängderna framställs med automatisk databehandling och anger per distrikt en totalsumma böter och en totalsumma särskild rättsverkan. Någon ackumulering av månadssummorna per distrikt och år har inte inlagts i datarutinerna. Varje saköreslängd under-tecknas av behörig befattningshavare hos RPS. Eftersom RPS:s bevakning av strafförelägganden och förelägganden av ordningsbot samt bokföring och redovisning i anslutning härtill ävensom upprättandet av saköreslängder och indrivningshandlingar sker maskinellt, har RRV inte funnit sådana åtgärder behövliga för kontroll av indrivningen av strafföreläggandeböter och ordningsbot som enligt 20—21 §§ bötesindrivningsförordningen gäller för allmän underrätts saköreslängd. RRV har emellertid med stöd av 12 § strafföreläggandekungörelsen och 15 § ordningsbotskungörelsen föreskrivit att länsstyrelserna i samband med förandet av avräkningsliggare skall kontrollera att saköreslängd för varje månad över dels strafförelägganden dels förelägganden av ordningsbot kommer in till länsstyrelsen inom i ovannämnda kungörelser föreskriven tid. I det fullt utbyggda RI-systemet (rättsväsendets informationssystem) avses någon uppdelning på olika bötesformer inte komma att ske vid framställning av saköreslängder och indrivningshandlingar. Domstolsböter, strafföreläggandeböter och ordningsbot kommer att upptas i en gemensam saköreslängd per månad för varje kronofogdedistrikt. Med anledning härav samt med hänsyn till betydelsen av enhetlig bokföring har RRV föreskrivit att samtliga bötesmedel fr. o. m. den 1 juli 1970 i uppbördsbokföringen skall, med iakttagande av föreskriven fördelning, bokföras på gemensamt konto. Medel som inflyter vid försäljning av förverkat gods skall alltjämt bokföras på härför avsett konto.

I cirkulär till samtliga länsstyrelser den 3 juli 1954 har RRV även utfärdat bestämmelser om kontroll av redovisningen av förverkat gods. Dessa bestämmelser har följande innebörd. För kontroll av redovisningen från kronofogdemyndighet antecknar länsstyrelsen med ledning av saköreslängd förverkad egendom i en särskild liggare. Saköreslängden överlämnas därefter till kronofogdemyndigheten med indrivningsorder. Hos denna myndighet sker på motsvarande sätt anteckning i en särskild liggare över förverkad egendom. I liggarna upptas erforderliga uppgifter om godset och uppgift om när influtet försäljningsbelopp har redovisats eller hur det har förfarits med gods som inte har försålts. För att styrka åtgärder i sistnämnda avseende skall kronofogdemyndigheten till länsstyrelsen överlämna intyg utfärdat av vederbörande förrättningsman.

I cirkulär till samtliga länsstyrelser den 20 juni 1961 medgav RRV att förverkade rusdrycker fick undantas från redovisning i länsstyrelses och kronofogdemyndighets liggare över förverkat gods i den utsträckning det med ledning av saköreslängden kunde avgöras att verkställighet ägt rum genom att rusdryckerna förstörts.

3.2 Förenade fabriksverken (FFV)

FFV:s överskotts försäljningsorganisation (FFV/Ö) inrättades år 1960 inom FFV på förslag av dåvarande statens sakrevision.

Avsikten var att FFV/Ö försöksvis skulle försälja krigsmaktens övertaliga och kasserade tygmateriel, dvs. vapen, fordon, verktyg m. m., om inte annat överenskoms mellan FFV och vederbörande myndighet. FFV/Ö kunde även efter särskild överenskommelse sälja annan övertalig och kasserad materiel. Försäljningen skulle ske på provisionsbasis.

Under försöksperioden prövade FFV/Ö olika försäljningsformer. Man kom därvid fram till att försäljning från fasta försäljningsställen till priser som fastställdes efter sakkunnig värdering gav ett bättre ekonomiskt utbyte än övriga typer av försäljning.

Därtill fann man att organisationen kunde utnyttjas mer ekonomiskt, om ytterligare varugrupper tillkom, som t. ex. intendenturmateriel, produkter tillverkade vid statliga institutioner av social karaktär eller vid kriminalvårdsstyrelsens terapiavdelningar och övriga verkstäder samt materiel från kommunala myndigheter och institutioner.

I sin rapport till Kungl. Maj:t år 1963 över försöksverksamheten vid FFV/Ö föreslog FFV att försäljningen skulle utvidgas att omfatta även nyss nämnda artiklar och att verksamheten i övrigt skulle bedrivas efter tidigare fastställda principer.

År 1964 meddelade Kungl. Maj:t vissa provisoriska bestämmelser i ämnet. De innebar i korthet att FFV/Ö:s verksamhet skulle omfatta all krigsmakten tillhörig övertalig eller kasserad materiel, om ej annat särskilt avtalades, samt att FFV efter särskilt avtal även kunde försälja materiel för annan statlig myndighet.

FFV skulle få betalt för sina kostnader samt få en affärsmässigt beräknad provision.

Dessa bestämmelser medförde en betydande utvidgning av överskotts försäljningens verksamhet. Omsättningen ökade från 8,8 milj. kr. 1962/63 till 13,8 milj. kr. 1964/65.

I sin rapport över verksamheten år 1965 konstaterade FFV att ifrågasvarande försäljning lämpligen borde fortsätta enligt de riktlinjer som tidigare gällt. Det påpekades emellertid samtidigt att det i vissa fall skulle vara rationellt om FFV efter särskild överenskommelse kunde få överta materiel i fast räkning.

Några ytterligare direktiv för verksamheten har emellertid inte utfärdats av Kungl. Maj:t. Verksamheten har därför drivits vidare enligt tidigare redovisade principer.

Försäljningen bedrivs i dag i huvudsak från fasta försäljningsställen i Solna (huvudförsäljningsställe), Göteborg, Sundsvall, Kävlinge och Arboga. Under år 1970 har dessutom ett provisoriskt försäljningsställe inrättats i Luleå.

FFV/Ö:s verksamhet är uppdelad på sju försäljningsavdelningar, nämligen för fordon (civila och militära), maskiner (verktygsmaskiner och annan verkstadsutrustning, entreprenadmaskiner och motorer), möbler inkl. kontorsutrustning, skrot, byggnader (främst fritidsstugor och cementvaror), diverse materiel samt för export.

Huvuddelen av varorna säljs i kommission, varvid FFV/Ö:s provisionssatser varierar från 3 procent för skrot till 24 procent för möbler och diverse materiel. Nyttillverkade produkter köper FFV/Ö dock till största delen i fast räkning. I och med att dessa produkters andel av omsättningen ökat, har köpen i fast räkning vuxit förhållandevis snabbt under senare tid.

Omsättningen inom överskottsförsäljningen har ökat starkt. Från 13,8 milj. kr. 1964/65 till 34,2 milj. kr. 1969/70 och 43,0 milj. kr. 1970/71 i löpande priser. För de närmast kommande åren förväntas omsättningen fortsätta att stiga.

Den 9 januari 1970 föreslog en av FFV tillsatt utredningsgrupp att verksamheten med överskottsförsäljningen skall överföras till ett särskilt aktiebolag. Något beslut därom har ännu inte fattats.

En utredning rörande FFV:s framtida verksamhetsinriktning m. m. har tillsatts år 1972 (I 1972: 02). I direktiven till utredningen anförts bl. a. följande.

FFV har i anslagsframställningen för budgetåret 1972/73 tagit upp frågan om verksamhetsformen. FFV har därvid framhållit att den nuvarande formen som affärsdrivande verk har uppenbara nackdelar i förhållande till aktiebolagsformen. Det gäller såväl möjligheter till resultatutjämnning och självfinansiering som möjligheter till snabbt beslutsfattande. FFV finner det angeläget att frågan om en ny företagsform snarast prövas.

De sakkunniga bör överväga lämplig företagsform för FFV. Konsekvenserna av att hela FFV eller delar av verket drivs som aktiebolag bör jämföras med konsekvenserna av ett bibehållande av nuvarande verksamhetsform. Om de sakkunniga förordar det senare alternativet, bör förslag lämnas rörande de ändringar som kan behöva genomföras i fråga om FFV:s ekonomiska och administrativa befogenheter.

Sedan de sakkunniga tagit ställning till FFV:s framtida verksamhetsinriktning bör de upprätta förslag till mål för FFV.

Om de sakkunniga förordar att FFV även fortsättningsvis skall vara ett affärsverk, bör förslag framläggas om erforderliga ändringar i FFV:s instruktion. De sakkunniga bör därvid också lämna förslag rörande huvuddragen i lämplig organisation för verket.

3.3 Riksrevisionsverkets förslag

I sin tidigare nämnda skrivelse till Kungl. Maj:t föreslår RRV att FFV anlitas för försäljning av förverkat gods och hittegods som har tillfallit kronan. FFV/Ö avses bli central uppsamlingsplats för sådan egendom. De lokala myndigheterna kan härigenom avlastas åtskilligt arbete och ansvaret för egendomens behandling överförs till den centrala myndigheten. Lokal försäljning bör enligt RRV ifrågakomma endast beträffande ömtåligt gods. Det konstateras vidare att FFV i yttrande till RRV har förklarat sig ha stort intresse av att i enlighet med förslaget överta försäljningen av förverkad egendom och hittegods. Något formellt hinder mot en sådan ordning finns inte eftersom det av 2 § instruktionen (1965: 840) för förenade fabriksverken direkt framgår att FFV bl. a. har till uppgift att bedriva försäljning av staten tillhörig, övertalig och kasserad materiel, som myndighet överlämnar till FFV för försäljning.

I sin promemoria motiverar RRV närmare förslaget att FFV bör omhändera ifrågasvarande försäljning. Därvid anføres i huvudsak följande. Statsverket har vid FFV en sakkunnig organisation för handhavandet och försäljningen av överbliven lös egendom. Denna försäljningsorganisation har behövliga transportmedel och lagerlokaler till sitt förfogande. En utsträckt användning av denna organisation kan förmodas leda till förenkling vid avyttringen av statsverket tillfallen lös egendom och medföra lägre kostnader och större intäkter. Det torde sålunda vara lämpligt att gå vidare på den inslagna vägen med försäljning genom FFV/Ö. Hittills har försök endast gjorts beträffande hittegods i Stockholm men inget motsäger att ett utnyttjande av denna försäljningsform för samtliga myndigheters hittegods skulle vara till gagn för statsverket. Även beträffande förverkad egendom bör FFV/Ö kunna överta försäljningen, så långt detta praktiskt låter sig göra. Förslaget omfattar också vapen, ammunition, gifter och annat gods, som får försäljas endast med iakttagande av särskilda bestämmelser. Bedömningen av vilket gods som lämpar sig för försäljning och vilka åtgärder som i övrigt skall vidtas med godset kommer då att helt överföras till FFV/Ö. Försäljning behöver givetvis inte äga rum, när egendomen på annat sätt kan komma statsverket till godo. Redan nu överlämnas i stor utsträckning skjutvapen och ammunition till kronan. För FFV/Ö:s del synes ett åtagande av förevarande slag inte medföra några olägenheter. Tvärtom har det visat sig, att försäljningsställen med större och bredare sortiment är mera lönsamma än sådana som har endast ett begränsat antal varor.

Enligt förslaget skall FFV redovisa influtna medel direkt på inkomstitel i riksstaten. Härigenom befrias de lokala myndigheterna och länsstyrelserna från medelsredovisningen.

En centralisering av försäljningen av förverkat gods och hittegods

förutsätter enligt RRV ändringar i vissa av de författningar som innehåller särskilda försäljningsbestämmelser. RRV föreslår att dessa bestämmelser ges en ny lydelse. Ändringarna går ut på att särskilda föreskrifter om försäljnings- eller annat förfaringsätt utesluts eller utbyts mot en hänvisning till att försäljning skall ske i den ordning som gäller för försäljning av staten tillhörig lös egendom. Gällande bestämmelser här- om finns i upphandlingskungörelsen. Vidare föreslås den ändringen i 9 § tillämpningskungörelsen (1938: 677) till hittegodslagen att RPS i stället för RRV skall meddela erforderliga föreskrifter om bokföring, förvaring och redovisning av hittegodsmedel.

I RRV:s skrivelse anförs vidare att det i vissa författningar finns bestämmelser om förverkande som även innehåller särskilda föreskrifter om förfarandet med förverkad egendom. Även om sådana bestämmelser i och för sig kan synas överflödiga, om omhändertagandet av förverkat gods centraliseras, föreslår RRV inte någon ändring i dessa eftersom de inte utgör något hinder mot att egendomen likväl övertas av FFV. Någon ändring ifrågasätts inte heller beträffande 41 § skogsvårdslagen i vilken bestämmelse det anges att försäljning av förverkat virke skall ske genom åklagaren på offentlig auktion.

Beträffande redovisningen av förverkad egendom anför RRV att om försäljning och redovisning av influtna medel sker genom FFV, torde betryggande kontroll kunna ordnas på annat sätt än genom att uppgifter om den förverkade egendomen tas in i saköreslängden. Efter omorganisationen av polis- och åklagarväsendet bör sålunda tillfredsställande kontroll kunna ske internt inom de lokala myndigheterna under överinseende av de centrala myndigheterna. Inspektion av de lokala myndigheterna bör även omfatta kontroll av bokföring och redovisning av förverkat gods. Det bör vidare ankomma på den inspekterande myndigheten att utfärda erforderliga tillämpningsföreskrifter. RRV föreslår mot bakgrund härav en ändring i bötesindrivningsförfordningen som går ut på att nuvarande bestämmelser om upptagande av förverkat gods i saköreslängd tas bort ur förordningen. I längden skall därefter — i fråga om förverkande — endast upptas värdeförverkande.

3.4 Departementspromemorian

3.4.1 Allmänt

Det konstateras i departementspromemorian att det nuvarande systemet för försäljning av förverkad egendom som regel ger ett otillfredsställande ekonomiskt utbyte för statsverket. Intäkterna från försäljningen är låga och det administrativa förfarandet tungrovt och kostnadskrävande. Vid de offentliga auktioner där ifrågavarande egendom oftast säljs når man inte en tillräckligt stor kundkrets och auktionerna äger dessutom många gånger rum vid tidpunkter som inte är lämpliga från

försäljningssynpunkt. Det är därför angeläget att skapa ett försäljningssystem som bl. a. innebär att man når en bredare köpkrets. Man torde därigenom kunna väsentligt öka försäljningsintäkterna. Många myndigheter är i dag inkopplade på förfarandet med försäljning av förverkad egendom. En förenkling bör kunna ske utan att man eftersätter kraven på effektivitet och kontroll. Man bör sålunda kunna begränsa antalet myndigheter som handlägger ärenden av detta slag och rutiner-na bör kunna förenklas.

Enligt promemorian bör man som ett led i ett förenklat förfarande till en början fastslå vilken myndighet som skall vara ansvarig för försäljning eller annat förfarande med förverkad egendom. F. n. förvaras så gott som all sakförverkad egendom hos polismyndigheter. Eftersom någon ändring på denna punkt av praktiska skäl inte bedöms som möjlig, föreslås i promemorian att ansvaret för egendomen läggs på de lokala polismyndigheterna med RPS som ansvarig centralmyndighet. Undantag bör dock enligt promemorian göras för gods som faller inom tullens område. Förslaget innebär sålunda att kronofogdemyndigheterna avkopplas från handläggningen av sakförverkad egendom och att länsstyrelsernas verksamhet i detta sammanhang inskränks till vad som följer av länsstyrelsens ställning som högsta polismyndighet i länet.

3.4.2 Försäljning av förverkad egendom

En centralisering av försäljningen bedöms i promemorian som nödvändig för att kunna få större kundunderlag och högre priser för egendomen än som nu i allmänhet är fallet. Det torde därvid inte finnas något lämpligare alternativ än att låta FFV ombesörja försäljningen. Genom sina försäljningsställen når nämligen FFV ett stort antal människor och har dessutom möjligheter att dirigera varor till platser där efterfrågan är störst och priserna mest gynnsamma.

Det konstateras vidare i promemorian att FFV i dag är ett statligt verk men att frågan om dess framtida företagsform f. n. är föremål för utredning. Därest en ändring av företagsformen till aktiebolag skulle komma till stånd anses detta likväl inte hindra att FFV får fortsätta att ha hand om försäljningen av förverkad egendom. En sådan ändring av den nuvarande formen för verksamheten föranleder dock enligt promemorian vissa överväganden.

FFV/Ö säljer i dag varor både i kommission och i fast räkning. Vid försäljning i kommission erhåller FFV/Ö en viss provision. Genom båda försäljningssätten tillförs statskassan de eventuella vinsterna. Vid en ändring av företagsformen till aktiebolag kommer vinsterna i stället att tillfalla det nya bolaget. Detta bör tas i beaktande vid valet av formen för försäljning av förverkad egendom. I promemorian förordas en försäljning på provisionsbasis eftersom denna försäljningsform till-

godoser ett ömsesidigt intresse att genom prissättning m. m. få så stora intäkter av försäljningsverksamheten som möjligt.

I promemorian föreslås således som en huvudregel att försäljning av förverkad egendom skall ombesörjas genom FFV:s försorg och att försäljning skall ske på provisionsbasis.

Vissa undantag från denna regel är dock ofrånkomliga. I en del fall kommer det exempelvis att vara stora avstånd mellan den plats där egendomen förvaras och FFV/Ö:s försäljningsställen.

Egendomen kan därför inte hämtas av FFV annat än i begränsad utsträckning och med långa tidsintervaller. Det kan då vara mera rationellt att försäljningen sker i annan form än genom FFV. Särskilt gäller detta egendom som kan förstöras eller som eljest är underkastad förskämning. I dessa fall bör försäljningen ske på lämpligast sätt på den plats där egendomen förvaras. I promemorian uttalas att det torde vara svårt att generellt ange en viss försäljningsform för sådan egendom. Man måste handla efter förhållandena i det enskilda fallet även om vissa riktlinjer bör finnas. I promemorian föreslås att RPS får i uppdrag att utforma sådana riktlinjer. Det betonas emellertid att avvikelser från huvudregeln, som innebär att försäljningen skall ske genom FFV, bör göras med stor försiktighet.

Det är av skilda orsaker inte möjligt att sälja all den egendom som tillfaller kronan på grund av förverkande till följd av brott. Viss egendom kan genom sin särskilda beskaffenhet inte användas i annat än brottsligt syfte och bör således redan av detta skäl inte säljas. Enligt promemorian bör det i princip ankomma på den polis- eller tullmyndighet som förvarar förverkad egendom att pröva huruvida sådant hinder mot försäljning föreligger.

I många författningar finns särskilda bestämmelser som anger vilken myndighet som skall bestämma hur man skall förfara med förverkad egendom. Någon ändring av dessa regler behövs inte enligt promemorian eftersom de som regel har tillkommit för att myndighet med särskild fackkunskap skall svara för prövningen. Den prövning som enligt vad som tidigare föreslagits skall ankomma på polis- eller tullmyndighet bör därför enligt promemorian endast gälla i de fall, där det inte finns särskilda föreskrifter om prövning i annan ordning.

I promemorian konstateras att det inte torde vara rimligt att kräva att FFV skall inhämta tillstånd till försäljning av förverkad egendom från skilda myndigheter utan att denna prövning bör ha skett innan egendomen lämnas till FFV för försäljning. Den myndighet som förvarar förverkad egendom, som skall säljas, bör sålunda vara skyldig att svara för att den egendom som lämnas till FFV får säljas och att erforderliga tillstånd har inhämtats. Detta skall dock enligt promemorian inte gälla sådan egendom, beträffande vilken det krävs speciella till-

stånd för förvärv, t. ex. i fråga om vapen. I de fallen åligger det självfallet FFV att kontrollera att egendomen säljs till behörig person.

I promemorian uttalas vidare att i de fall där viss egendom inte får säljas till andra än i lag eller författningar särskilt angivna torde inte några ekonomiska fördelar kunna nås genom en försäljning vid FFV. Den myndighet som förvarar godset bör därför ha rätt att i sådana fall själv försälja detta. Det föreslås att närmare föreskrifter härom lämnas av centralmyndigheten. Enligt promemorian torde det emellertid i många fall vara lämpligare att förstöra sådan egendom än att försälja den. I promemorian påpekas i detta sammanhang att RRV i förut nämnda skrivelse och promemoria bl. a. tagit upp frågan om försäljning av beslagtagna sprit och därvid konstaterat att kostnaderna för ett sådant förfaringssätt ofta överstiger inkomsterna. Mot bakgrund härav föreslås i departementspromemorian att centralmyndigheten bör få ge erforderliga föreskrifter om handläggningen av sådana ärenden samt att det därvid bör vara tänkbart att väsentligt utvidga nuvarande möjligheter att förstöra egendom av ifrågavarande slag.

I promemorian framhålls slutligen att en del av det gods som kan komma att överlämnas till FFV för försäljning mycket väl kan tänkas vara av det slaget att man inte kan hitta någon köpare till det. Det föreslås därför att FFV för sådana fall får rätt att bestämma hur det skall förfaras med egendomen. I fall då FFV inte skall ombesörja försäljningen bör motsvarande prövning göras av den som då i stället har ansvaret för försäljningen.

3.4.3 Försäljning av hittegods

Utöver den egendom som tillfaller statsverket på grund av förverkande får statsverket varje år en stor mängd egendom genom bestämmelserna i lagen om hittegods. Sådan egendom skall enligt föreskrift i 8 § kungörelsen med vissa föreskrifter rörande polismyndighets befattning med hittegods (hittegodskungörelsen) försäljas på offentlig auktion om det inte finns särskilda omständigheter som föranleder försäljning på annat sätt. Redan i dag försäljs visst hittegods genom FFV:s försorg.

I promemorian framhålls att samma synpunkter som anförts beträffande försäljning av förverkad egendom kan anläggas även i fråga om försäljning av hittegods. De fördelar som kan uppnås genom en enhetlig och effektiv försäljningsform samt ett enkelt och enhetligt redovisningssystem bör således enligt promemorian i full utsträckning tas till vara även vid försäljningen av hittegods. Mot bakgrund härav föreslås att den tidigare förordade nya ordningen för försäljning av förverkad egendom även skall göras tillämplig på hittegods.

3.4.4 Redovisning och kontroll

Av den tidigare lämnade redogörelsen framgår att samtliga sakförverkanden f. n. tas upp i saköreslängder. I sin skrivelse har RRV föreslagit att dessa uppgifter i fortsättningen inte skall redovisas på detta sätt. Enligt verkets uppfattning bör nämligen en tillfredsställande kontroll kunna ske internt inom de olika lokala myndigheterna under överinseende av den centrala myndigheten. RRV har i denna fråga uttalat följande.

Det vill synas som om denna kontroll kan ordnas enklare men lika betryggande internt inom polis- och åklagarmyndigheterna. Samtidigt med eller i anslutning till uppsättandet av beslagsprotokoll torde erforderliga registreringshandlingar kunna upprättas för redovisning och kontroll av dispositionen av det beslagtagna godset. Registreringen bör omfatta alla åtgärder som vidtages med godset, således även i förekommande fall försäljning av exempelvis ömtåligt gods. I redovisningen bör också ingå stöldgods som icke kunnat återställas till ägaren, annat herrelöst gods, fallvilt m. m. i den mån sådant gods ej behandlas som hittegods. Influtna försäljningsmedel skulle i förekommande fall levereras direkt till länsstyrelsen eller rikspolisstyrelsen.

Det skulle åligga överordnad myndighet att vid inspektion m. m. utöva erforderlig granskning av verksamheten. Det må erinras att kontrollen av redovisningen av statsverket tillfallet hittegods för närvarande är anordnad på detta sätt.

Utöver nu anförda synpunkter har verket inte närmare preciserat sitt förslag i denna del.

Såsom tidigare anförts har i promemorian föreslagits att kronofogdemyndigheterna skall helt avkopplas från den rutinmässiga handläggningen av frågor som rör förverkad egendom. Det konstateras vidare i promemorian att den sakförverkade egendomen — med några få sällsynta undantag — är tagen i beslag och i anledning därav som regel förvaras hos någon myndighet. Det finns därför enligt promemorian inte några bärande skäl för att behålla uppgifter om sakförverkanden i saköreslängden.

I promemorian framhålls emellertid att saköreslängden f. n. har en viss betydelse för redovisningen och kontrollen av sakförverkad egendom och att det av den anledningen i så fall blir nödvändigt att bygga upp ett nytt redovisnings- och kontrollsystem. Därvid synes det enligt promemorian vara lämpligt och ändamålsenligt att låta beslagsprotokollen — såsom RRV föreslagit — ligga till grund för ett sådant system. Detta system föreslås utformat på följande sätt.

Vid samtliga beslag skall enligt 27 kap. 13 § RB föras protokoll vari bl. a. den beslagtagna egendomen noga skall beskrivas. Man har alltså här en handling som kan läggas till grund även för redovisning och kontroll av sakförverkad egendom. Samtliga beslagsprotokoll inom ett po-

lisdistrikt bör utgöra en beslagsliggare. När ett beslag sker, åsätts varje beslagtaget föremål ett nummer och i beslagsprotokollet antecknas detta nummer vid föremålet. Detta nummer skall sedan följa föremålet hela tiden intill dess det slutligen beslutas vad som skall hända med föremålet. eventuellt ända tills föremålet säljs. I beslagsprotokollen, som behöver utformas på ett något annat sätt än i dag, antecknas sedan alla åtgärder som sker med det beslagtagna föremålet, exempelvis om beslag fastställs eller hävs. Under förundersökningens gång sker fortlöpande anteckningar om vad som händer med egendomen. De olika åtgärderna bör av utrymmesskäl lämpligen antecknas i kodform. När en förundersökning är avslutad eller beslut annars skall fattas i åtalsfrågan antecknas beslutet. Beslutar åklagare om förverkande antecknar han detta på beslagsprotokollet. Ett exemplar därav sänds sedan till den polismyndighet som förvarar egendomen. Har förverkandet skett genom strafföreläggande antecknas i därför avsedd ruta att besked om godkännande skall lämnas till den polismyndighet som förvarar egendomen. Om polismyndigheten får uppgift om godkännande av strafföreläggandet, vet man att förverkandebeslut vunnit laga kraft och kan besluta om hur man skall förfara med egendomen. Om ett strafföreläggande inte godkänns återställs beslagsprotokollet till åklagaren. Beslut i åtalsfrågan antecknas då i protokollet.

Vid förverkande i samband med ordningsföreläggande bör enligt promemorian motsvarande regler gälla.

Den föreslagna lösningen kräver en viss underrättelseskyldighet från domstolarnas sida. Denna föreslås i promemorian utformad på följande sätt. Förs talan om förverkande vid domstol, sänds beslagsprotokollet till rätten. Beslutar rätten om förverkande och vinner beslutet laga kraft sänds underrättelse med uppgift om förverkandet till den polismyndighet som förvarar egendomen. Om en underrätts beslut om förverkande överklagas, sänds protokollet vidare till överrätten. Det är sedan överrätten som skall svara för att underrättelse expedieras till polismyndigheten. Föreskrift härom bör tagas in i kungörelsen (1964: 635) angående underrättelse om dom i vissa brottmål m. m.

Angående redovisningen av den beslagtagna egendomen anförs i promemorian vidare. Av de beslagsprotokoll som utgör beslagsliggare skall hela tiden kunna framgå vad som hänt med egendomen. Anteckningar om att egendomen förstörts, försålts och liknande skall därför göras på protokollen. När det är nödvändigt att upprätta särskilda handlingar som berör beslagtagna föremål, skall det från början åsatta numret hela tiden följa föremålet. På detta sätt får man en säker identifiering av olika föremål. Man bör sträva efter att ha så få redovisningshandlingar som möjligt vid sidan av beslagsliggaren. Om egendom lämnas till försäljning, krävs dock en ytterligare handling som kan ligga till grund för centralmyndighetens kontroll av att egendomen säljs och av försäljningspriset.

Som tidigare antytts kan det förekomma att sakförverkad egendom varken är tagen i beslag eller förvaras hos någon myndighet. Domstol kan således i vissa om än mycket sällsynta fall besluta om sakförverkande utan föregående beslag. Enligt RB finns det även möjlighet att vid beslag låta egendomen bli kvar i innehavarens besittning. I de båda nu nämnda fallen krävs en verkställighetsåtgärd för att egendomen skall komma i myndighets besittning. Dessa verkställighetsåtgärder bör enligt departementspromemorian utföras av kronofogdemyndigheterna. När den polismyndighet som är ansvarig för sakförverkad egendom får besked om att egendom, som inte finns i myndighets besittning, förverkats, bör polismyndigheten sålunda hos kronofogden begära handräckning för att få ut egendomen.

Kronofogdemyndigheten skall sedan verkställighet skett lämna egendomen till den polismyndighet som begärt åtgärden. För kronofogdemyndighetens del skall detta förfarande inte redovisas annat än som en vanlig handräckningsåtgärd. Det konstateras i promemorian att det i dessa fall kan vara svårt för domstolen att veta vilken polismyndighet som skall underrättas. I promemorian föreslås därför en ordning som innebär att underrättelsen skall sändas till rikspolisstyrelsen, som sedan kan vidarebefordra den till den polismyndighet som har att svara för ärendets fortsatta handläggning.

Det påpekas i promemorian att det förordade systemet med numring av all egendom som tas i beslag i och för sig kan innebära ett visst merarbete för polisen. Det konstateras emellertid samtidigt att även om det f. n. inte finns någon direkt skyldighet att numrera beslagtagna egendom torde likväl ett sådant förfaringsätt tillämpas vid stora beslag för att man därigenom skall kunna få en överblick och kontroll av beslagen. Vidare konstateras att en obligatorisk numrering självfallet innebär att man får en bättre kontroll över beslagen och att identifieringen av godset underlättas. Merarbetet anses för övrigt inte vara av någon större betydelse. Av RB:s bestämmelser följer sålunda att man måste göra en noggrann beskrivning av beslagtagna egendom. Om man då även kräver att egendomen åsätts ett särskilt nummer torde detta som regel inte förändra annat än en obetydligt ökad arbetsinsats.

För att göra det föreslagna systemet så effektivt som möjligt förordas i promemorian att beslagsprotokollen utformas som blankettset med erforderligt antal blanketter i varje set. Det påpekas i detta sammanhang att för den händelse blanketterna inte skulle räcka till bör man utan större svårighet kunna få fram kopior därav eftersom varje polisdistrikt numera torde ha utrustning för snabbkopiering.

Enligt vad som anförs i promemorian kan det sålunda förordade systemet i och för sig modifieras på flera olika sätt. Det framhålls därvid att man givetvis kan överväga att införa ett system som är baserat på automatisk databehandling men att en sådan lösning synes kräva visst

programarbete och eventuellt även nya rutiner för utformningen av domar och strafförelägganden. Enligt promemorian skulle ett sådant system förmodligen bli mer effektivt ur kontrollsynpunkt men kostnaderna för detta kan bli alltför stora. I promemorian betonas att försäljningen av förverkad egendom inte inbringar alltför stora belopp årligen och att det därför är nödvändigt att i möjligaste mån söka pressa ned kostnaderna för förfarandet.

De medel som inflyter från försäljningen av förverkad egendom föreslås i promemorian bli redovisade till centralmyndigheten. Redovisningen skall ske dit oavsett vem som sålt egendomen. I de fall där en fördelning skall ske av köpeskillingen för viss vara bör enligt promemorian den lokala polismyndigheten underrätta centralmyndigheten härom varefter det får ankomma på centralmyndigheten att verkställa fördelningen. Vidare föreslås i promemorian att kontanta penningmedel inte tas upp i saköreslängd utan behandlas som annan förverkad lös egendom. Efter förverkandebeslutet skall således kontanterna redovisas på samma sätt som från försäljning influtna medel.

Kontrollen över de lokala polismyndigheterna bör enligt promemorian utövas av RPS i egenskap av centralmyndighet. Det framhålls dock i promemorian att även länsstyrelserna i sin egenskap av högsta polismyndighet kan utöva kontroll över hur förverkad egendom handhas.

3.4.5. Tullmyndighets befattning med förverkad egendom

Enligt 24 § lagen om varusmuggling kan talan om brott mot sådana författningar vars efterlevnad tullverket skall övervaka föras av befattningshavare vid tullverket, om inte svårare straff än böter kan följa på brottet. Vissa tullåklagare har dock en mera vidsträckt åtalsrätt. Av dessa regler följer att varken polis eller allmän åklagare behöver vara inkopplad på ärenden angående förverkande på grund av brott mot bestämmelser i ifrågavarande författningar. I dag redovisas dessa förverkanden i saköreslängd men försäljning och redovisning av egendomen ombesörjs helt av generaltullstyrelsen.

I departementspromemorian föreslås inte någon annan ändring i angivna regler än som följer av att uppgift om sakförverkande inte längre skall tas upp i saköreslängd samt beträffande varusmuggningslagen, som anger att förevarande myndighet får bestämma försäljningssättet. Efter som generaltullstyrelsen svarar för hela förfarandet alltifrån beslag och förverkande fram till försäljningen, bör enligt promemorian denna myndighet få i uppdrag att utfärda de föreskrifter som kan bli erforderliga.

Det förekommer fall då frågan om åtal överlämnas till allmän åklagare men beslagtagna egendom likväl förvaras hos tullmyndighet. I dessa fall sker försäljning och redovisning på samma sätt som om hela ärendet behandlas av tjänstemän inom tullverket. Ej heller på denna punkt föreslås i promemorian någon ändring. Uppgift om sakförverkande skall

således lämnas till den tullmyndighet som förvarar egendomen i stället för polismyndighet vare sig beslutet meddelats av åklagare eller domstol.

4 Remissyttrandena

4.1 Förfarandet med visst stöldgods m. m.

Samtliga remissinstanser med ett undantag tillstyrker i princip departementspromemorians förslag till ny lagstiftning om förverkande av stöldgods m. m. som saknar känd ägare eller lämnar förslaget utan erinran i huvudsak.

I flera remissyttranden betonas angelägenheten av att den föreslagna lagändringen genomförs eftersom gällande ordning på detta område inte är ändamålsenlig. *RPS* uttalar att de föreslagna reglerna utan tvekan fyller ett sedan länge känt behov varför de hälsas med tillfredsställelse. Liknande omdömen framförs av bl. a. *JK*, *RA*, *statskontoret*, *RRV* och *Föreningen Sveriges polismästare*.

En principiellt kritisk inställning till den i promemorian förordade lösningen av ifrågasvarande problem redovisas av *Föreningen Sveriges tingsrättsdomare*, som i och för sig hälsar syftet med lagändringen med tillfredsställelse men likväl anser den föreslagna lösningen mindre lämplig, eftersom det här enligt föreningens mening inte är fråga om förverkande i egentlig mening. Föreningen ifrågasätter därför om inte en lösning i närmare anslutning till reglerna om hittegods är att föredra.

Hovrätten för Västra Sverige framhåller att förverkandebegreppet enhetlighet i viss mån genombrutits genom förslaget men att starka praktiska skäl talar för förslaget. En ledamot av hovrätten betonar att en ändring av förverkandebegreppet kan få konsekvenser som är svåra att överblicka.

I övrigt har remissinstansernas kritik i allmänhet begränsats till särskilda frågor.

Den nya regleringen bör enligt *RA:s* mening avse endast egendom som åtkommits genom brott enligt BrB. Enligt *RA* förekommer sålunda den situation som den nya bestämmelsen är avsedd att reglera knappast inom specialstraffrätten.

Frågan om en utvidgning av de föreslagna bestämmelserna om förverkande till att avse även andra fall än de i promemorian förordade har behandlats i några remissyttranden. *RA* anser, att möjligheter till förverkande inte bör ges bara för fall då ägaren till egendomen är okänd utan även då målsäganden eller annan som övertagit hans rätt inte gör anspråk på egendomen. Enligt *RA:s* mening torde som förutsättning för förverkande i ett sådant fall böra gälla, att målsäganden

inte för ersättningstalan. RÅ belyser behovet av förverkanderegler utöver de fall där målsäganden är okänd med ett exempel från praktiken. Målet gällde bedrägeri avseende viss beställning mot postförskott. Då gärningsmannen avslöjades fanns hos posten en stor mängd utlösta postförskott, som bedragarna ännu inte kvitterat ut. Varje försändelse gällde endast ett mindre belopp men tillsammans var det fråga om över 30 000 kronor. Genom rundskrivelser till målsägandena från polisen hade dessa givits tillfälle att föra talan i målet men de flesta hörde inte av sig och ingen gjorde anspråk på de hos posten ineliggande betalningarna för postförsändelserna. Av åklagaren framställt förverkanderyrkande avseende dessa ogillades såsom inte lagligen grundat. Hos posten är man tveksam om hur man skall förfara med redovisningen av dessa försändelser. Det framstår som stötande om de dömda skall ha rätt att utkvittera pengarna. Ett skäl till att målsägandena inte framträtt torde ha varit — förutom att det för varje målsägande var fråga om jämförelsevis obetydliga belopp — att saken gällde förhållanden som de offentligen inte ville figurera i. Liknande motiv för målsägandena att avstå från talan kan förekomma vid vissa typer av brott t. ex. ocker. RÅ betonar att det från kriminalpolitisk synpunkt är viktigt att brottslingen inte på grund av förhållanden av nu berörd art får behålla vinningen av brott. RÅ anser vidare att det bör övervägas om inte i vissa fall även substitut för sådan egendom som avses med den nya bestämmelsen skall kunna förverkas. *Länsåklagaren i Norrbottens län* sätter i fråga om inte skäl kan föreligga att utöka förverkanderegeln till överensstämmelse med t. ex. dansk rätts ståndpunkt, vilket skulle innebära att förverkande skulle kunna ske i bl. a. sådana fall som RÅ syftat på.

När det gäller frågan om hos vem förverkande får ske är några remissinstanser kritiska mot den i promemorian förordade lösningen. *Hovrätten för Västra Sverige*, som konstaterar att de i 36 kap. 4 § första stycket BrB angivna personkategorierna kan vara motparter vid förverkandetalan enligt den föreslagna 1 a §, finner det något förvillande att 36 kap. 4 § BrB sätts ur spel i dessa fall. Hovrätten sätter också i fråga om inte fall kan förekomma där tredje stycket i denna paragraf, som innehåller en bestämmelse om bibehållande av särskild rätt till förverkad egendom, skulle kunna få praktisk betydelse i förevarande sammanhang. Det bör därför enligt hovrättens mening övervägas om inte nämnda stycke skall göras tillämpligt även vid förverkande enligt 36 kap. 1 a § BrB. Även *Föreningen Sveriges tingsrättsdomare* anser att nämnda stycke i 36 kap. 4 § BrB bör vara tillämpligt vid talan om förverkande enligt den föreslagna nya bestämmelsen. RÅ framhåller, att som förutsättning för förverkande mot okänd brottsling måste gälla att egendomen efter brottet inte förvärvats av godtroende. RÅ föreslår därför att bestämmelserna i 36 kap. 4 § första stycket d BrB görs tillämpliga även på sådan förverkandetalan.

Den i anslutning till promemorians ställningstaganden till frågan mot vem som talan om förverkande skall riktas förordade ändringen av bestämmelserna i 17 § RP har diskuterats i flera remissyttranden. JK framhåller, att gällande bestämmelser i denna paragraf har utformats med utgångspunkt i den rådande ordningen att förverkande ej kan ske av utbyte av brott som motsvaras av skada för enskild och att dessa bestämmelser på grund härav inte kan tillämpas på det föreslagna nya förverkandelinstitutet. Enligt JK:s mening synes det därför erforderligt att i anledning av den nya formen av förverkande i lagtexten positivt ange den regel som skall gälla rörande förfarandet vid självständig förverkandetalan, varvid regleringen självfallet kan göras enhetlig för de olika slagen av förverkande. RÅ anser att den förverkandetalan som nu är i fråga bör kunna undantas från bestämmelserna i 17 § RP. Till utveckling av sin ståndpunkt konstaterar RÅ inledningsvis att i de fall där såväl ägaren som brottslingen är okänd är det i princip fråga om talan mot två skilda personer eller persongrupper, där man mot den ene gör gällande brottsligt förfarande som ju är en förutsättning för förverkandet. Den omständigheten att talan föres mot okänd brottsling motiverar enligt RÅ:s mening inte att förfarandet såvitt gäller den okände ägaren görs annorlunda än i fall då talan om förverkandet föres mot känd gärningsman. För båda fallen bör gälla att särskild talan mot ägaren inte behöver föras. Detta bör anges som undantag i 17 § första stycket RP. Beträffande formerna för handläggningen av förverkandeyrkande mot okänd brottsling anmärker RÅ först att bestämmelserna i 17 § RP torde utgå från att den mot vilken ett förverkandeyrkande riktas, men som inte är ägare till föremålet, är känd. Om man bestämmer att förverkandeyrkandet skall prövas efter särskild talan enligt 17 § första stycket RP måste det också finnas särskilda regler för delgivningen eftersom personlig delgivning enligt huvudregeln om delgivning av stämning i brottmål naturligen inte kan genomföras. Bestämmelserna om kungörelsedelgivning i paragrafens andra stycke är inte tillämpliga eftersom dessa endast gäller okänd ägare. Tillägg för delgivningen i nu diskuterade fall måste därför ske i detta stycke. Emellertid vill RÅ ifrågasätta det meningsfulla i en sådan delgivning. Som framhållits i promemorian är det inte att förvänta att den mot vilken talan föres skall låta sig avhöra, även om han får reda på kungörelsen, eftersom han då löper risk att bli åtalad. Enligt RÅ:s mening skulle inte något vitalt rättssäkerhetsintresse bli åsidosatt om förverkandeyrkandet prövades utan särskild talan mot den okände gärningsmannen. Även detta fall bör därför kunna undantas från bestämmelserna i 17 § första stycket RP. RRV vill också förenkla förfarandet och föreslår därvid att åklagare bör ges befogenhet att besluta om förverkande enligt 36 kap. 1 a § BrB. Dessutom förordar verket att prövningen av fråga om beslag och förverkande avgörs först vid en tidpunkt då det

är uppenbart att äganderätten inte går att fastställa. *RPS* anser den föreslagna handläggningsrutinen, i vilken förutom polis och åklagare även domstol är inkopplad, onödigt komplicerad och dyrbar när det gäller egendom av t. ex. några tiotals kronors värde. Styrelsen föreslår därför att sådana ärenden handlägges av polismyndighet enligt ungefärligen samma rutiner som gäller vid behandlingen av hittegodsärenden. Då polismyndighet har skyldighet att kungöra sådant gods tillgodoses enligt *RPS* även i dessa fall det viktiga rättssäkerhetskravet.

Beträffande promemorians förslag om förvaring av egendom som förverkats med stöd av den föreslagna 1 a § i 36 kap. BrB hos polismyndighet under minst sex månader är meningarna bland remissinstanserna delade. *RRV* framhåller att den föreslagna rutinen kommer att medföra merarbete för polismyndigheterna. Verket förordar i stället en ordning som innebär att frågan om talan om förverkande alltid skall anstå till dess utredningen om äganderätten till godset har slutförts. Därigenom skulle man bl. a. kunna uppnå det resultatet att allt förverkat gods kan behandlas efter en och samma rutin. Vidare skulle åklagare och domstolar inte behöva besväras med ärenden där äganderätten verkligen går att fastställa. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* uttalar, att erfarenheten visar att någon ytterligare eftersökning av ägare till genom brott åtkommet gods utöver vad som skett i samband med spaning eller utredning av brott mycket sällan är möjlig, varför skäl inte synes föreligga att föreskriva längre förvaringstid än tre månader, dvs. samma tidsgräns som gäller för hittegods. En samordning av förvaringstiden för de båda godskategorierna skulle enligt länsstyrelsen medföra en förenkling av handläggningsrutinerna. *Länsåklagaren i Hallands län* finner den föreslagna väntetiden ganska meningslös eftersom den i praktiken inte kommer att användas för ytterligare efterspaning av ägaren. Det är därför enligt länsåklagaren uppenbart att endast någon enstaka målsägande kommer att få glädje av det föreslagna regelsystemet. *Föreningen Sveriges tingsrättsdomare* pekar däremot på fall där det får anses självklart att polismyndighet väntar med försäljningen av omhändertagen egendom under tid som varje gång kan anses erforderlig utan att detta förhållande ytterligare behöver understrykas i lagtexten. Som exempel på sådana fall anger föreningen bl. a., att polisen av tidsbrist eller förbiseende eller av annan orsak inte sätter en tidigare stöldanmälan i förbindelse med en senare anträffad tjuvgömma.

Förslaget att egendom, som förverkats med stöd av 36 kap. 1 a § BrB, skall lämnas ut till ägaren om denne gör anspråk på godset innan det försålts avstyrks av *RPS*. Ägarens intresse får anses tillräckligt tillgodosett genom dennes möjlighet att erhålla ersättning för egendomens värde. Men vad som främst talar emot förslaget är enligt *RPS* att detta — framför allt i det stora flertalet fall då *FFV* försäljer egendomen —

kommer att medföra extra kostnader och besvär i de fall då egendomen skall återställas. Det bör i detta sammanhang även beaktas att egendomen inte sällan vid det laget kan ha varit föremål för större eller mindre justeringar eller reparationer. RPS sätter vidare i fråga om inte den ersättning till ägaren som enligt andra stycket i den föreslagna paragrafen skall utgå när egendomen försålts bör beräknas efter det försäljningsvärde, som åsatts av FFV. All egendom, som inkommer till verket värderas nämligen innan den saluförs och det kan i vissa fall dröja lång tid innan egendomen i fråga kan säljas. Härtill kommer — såsom RPS tidigare nämnt — att egendomen ofta underkastas viss reparation, innan försäljning sker. Framför allt ur dessa synpunkter synes det enligt RPS mer rationellt att beräkna ägarens ersättning efter det åsatta försäljningsvärdet som, i de fall då någon reparation inte skett, ofta torde överensstämma med försäljningssumman.

Föreningen Sveriges tingsrättsdomare menar däremot att eftersom saluvärdet av t. ex. begagnat gods enligt föreningens mening alltid kommer att bli lågt framstår det såsom onödigt hårt att ägare, som märkt sin förlust först efter det att försäljning ägt rum, alltid skall få nöja sig med vad som influtit vid denna. Föreningen förordar därför en ordning som åtminstone i undantagsfall medger en generösare ersättning. Detta syfte skulle kunna tillgodoses t. ex. genom tillägg av orden "— —", därest inte för särskilt fall denna finnes böra bestämmas till högre belopp". Att ersättningen aldrig får överskrida föremålets verkliga värde objektivt sett, är därvid enligt föreningen självklart.

Flera remissinstanser har tagit upp frågan om formerna för prövning av fråga om ersättning till ägaren för egendom som sålts. *JK* betonar att den ordning som föreslås i promemorian beträffande ersättning för förverkad egendom ej är av den art att beslutet naturligen bör läggas hos *JK*. Denne anser det i stället lämpligare att RPS, som har att svara för utredningen, även får i uppdrag att avgöra ersättningsfrågan, måhända med skyldighet att anmäla ersättningsärendet till *JK*. Om däremot anspråk skulle framställas på någon skadeståndsgrund blir enligt *JK* givetvis skaderegleringskungörelsen (1972: 416) tillämplig. Även RPS anser att de ersättningsanspråk varom här är i fråga bör kunna avgöras av styrelsen — i vart fall i vad avser ersättningar upp till 10 000 kr. i analogi med styrelsens prövning enligt skaderegleringskungörelsen. Styrelsen föreslås även få behörighet att delegera beslutanderätten till lokala polisstyrelser beträffande ersättning, som avser mindre belopp. *Överåklagaren i Stockholm* föreslår att *JK*:s prövning begränsas till egendom som har ett värde överstigande 3 000 kr. och att övriga ärenden avgörs av den utredande myndigheten. *Föreningen Sveriges tingsrättsdomare* påpekar i anledning av att det i promemorian uttalas att *JK* har att pröva frågan om ersättning skall utbetalas och om dess storlek, att *JK*:s prövning — sett mot bakgrund av 7 § i den föreslagna lagen —

endast synes omfatta frågan om ersättningen skall utgå eller ej, eftersom ersättningens storlek enligt nämnda paragraf alltid skall motsvara vad som influtit vid försäljningen.

Sveriges advokatsamfund ställer sig kritiskt till förslaget att JK utan appell skall avgöra nu diskuterade ersättningsfrågor. Samfundet föreslår i stället att en bestämmelse införs om att den som inte vill åtnöjas med JK:s beslut i ersättningsfrågan äger rätt att inom viss föreskriven tid dra frågan under allmän domstols prövning.

Några remissinstanser tar upp den i promemorian icke behandlade frågan om hittelön bör utgå till den som hittat stulet gods. *Föreningen Sveriges polismästare* framhåller att även om uttryckligt stöd i hittegodslagen ej föreligger synes praxis vara den att upphittare av gods, som i efterhand visar sig vara stulet, erhåller viss ersättning motsvarande den hittelön som eljest skulle ha utgått. Om motsvarande möjlighet ej ges till ersättning åt den som tillvaratager gods, beträffande vilket förundersökning redan inletts, kan enligt föreningens mening möjligen befaras att viss obenägenhet härigenom uppkommer hos allmänheten att tillvarata gods i de fall tillvaratagandet är förenat med visst besvär eller kostnader. Föreningen menar att det sålunda torde vara av viss vikt att denna fråga om rätt till ersättning löses efter enhetliga principer. *RPS* uttalar, att frågan om hittelön framför allt synes vara aktuell i de fall egendomen tillfaller staten och hänvisar till de synpunkter, som framförts i en inom justitiedepartementet upprättad promemoria (Ju 1968: 12) med utkast till ny lag om hittegods.

Förslaget att införa en värdegräns i 27 kap. 7 § RB för att begränsa antalet beslag som enligt denna bestämmelse skall underkastas domstols prövning inom en månad har mött kritik från flera remissinstanser. Kritiken har därvid riktats mot utformningen av den nya regeln medan däremot syftet med förslaget hälsats med tillfredsställelse. *RA* konstaterar att merparten av de ärenden av hithörande slag som nu vållar såväl åklagare som domstolar ett inte oväsentligt merarbete kommer att bortfalla genom den föreslagna begränsningen till beslag av egendom till ett värde av ettusen kronor eller mera men anser samtidigt att steget bör tas fullt ut genom att kravet på att åtal skall väckas inom en månad efter beslag helt slopas. *RA* menar att det ligger i sakens natur att ärenden i vilka tvångsmedel kommit till användning handläggs med förtur utan särskilt stadgande och att den nuvarande regeln om åtalstiden vid beslag inte främjar en snabbare handläggning. Den av beslaget drabbades rättssäkerhetsintresse är enligt *RA*:s mening tillräckligt tillgodosett genom den möjlighet han har enligt 27 kap. 6 § RB att begära rättens prövning av beslaget. *RA* tillägger också att en värdegräns inte kommer att kunna tillämpas på föremål som inte har något direkt ekonomiskt värde t. ex. affärshandlingar. Tvekan kan råda om huruvida den föreskrivna åtalstiden skall gälla eller ej vid beslag av sådana föremål.

Liknande synpunkter anförs av *RPS* och *Föreningen Sveriges åklagare*. *Överåklagaren i Stockholm* föreslår att en ändring i nu föreslagen riktning skulle kunna kombineras med en ändring i beslagsreglerna, som ytterligare stärkte rätten för den, från vilken beslaget gjorts. F. n. erhåller den som drabbats av beslag endast på begäran bevis om beslaget (27 kap. 13 § RB). Sådant bevis borde enligt överåklagarens mening alltid tillställas den som blivit utsatt för ett beslag. Beviset skulle därvid också innehålla uppgifter om de möjligheter som finns till att få beslaget prövat av domstol. Överåklagaren anser att den av honom förordade lösningen skulle innebära en klar förbättring av rättsskyddet för den som drabbats av ett beslag. En sådan ordning borde enligt överåklagaren samtidigt kunna undanröja den eventuella tvekan som kan finnas mot att slopa tidsgränsen i alla mål.

Samtliga remissinstanser tillstyrker i princip eller lämnar utan erinran förslaget om en höjning av värdegränsen i 17 § andra stycket RP.

4.2 Försäljning av förverkad egendom och hittegods m. m.

Det i promemorian framlagda förslaget till ny lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods tillstyrkes i princip eller lämnas utan erinran i huvudsak av samtliga remissinstanser.

Flera remissinstanser däribland *JK* ger uttryck för en klart positiv inställning till promemorieförslaget i denna del. *JK* finner de föreslagna lösningarna ändamålsenliga och menar att åtskilligt torde stå att vinna i effektivitet genom en centraliserad hantering av förbrutet gods. Även *statskontoret* och *länsstyrelsen i Östergötlands län* m. fl. gör uttalanden av motsvarande innebörd.

Några remissinstanser ställer sig tveksamma till om den nya lagen bör innehålla bestämmelser om hittegods. *RPS* sätter i fråga om inte regler om hittegods hör hemma i hittegodslagen och i hittegodskungörelsen, vilka författningar f. n. även behandlar frågor om försäljning. *RPS* tillägger att vid den omarbetning av hittegodskungörelsen, som efter be- myndigande av justitiedepartementet för närvarande pågår inom styrelsen, har även formerna för försäljning av hittegods tagits upp till behandling samt att den lösning man därvid syftar till ansluter sig till promemorieförslaget. Även *RRV* har den uppfattningen att lagen bör inskränkas till att gälla enbart förverkad egendom. I annat fall menar verket skulle ett genomförande av promemorians förslag innebära inte endast en dubbling av ifrågavarande bestämmelser utan även att förfarandet med hittegods skulle komma att regleras av tre olika författningar, förutom i administrativ ordning utfärdade tillämpningsanvisningar.

I promemorian har som huvudregel föreslagits att förverkad egendom och hittegods skall försälas av *FFV*. Förslaget har fått ett posi-

tivt mottagande av remissinstanserna. RPS framhåller att ett antal polisdistrikt redan nu säljer hittegods genom FFV och att styrelsen kan vitsorda, att erfarenheterna härav är enbart positiva. Styrelsen kan därför utan reservation tillstyrka förslaget att försäljning av här aktuell egendom skall ske genom FFV. Eftersom det inte är möjligt att reglera alla frågor rörande försäljning författningsvägen, föreslår styrelsen att polisväsendets mellanhavanden med FFV får regleras genom avtal.

Även FFV delar den uppfattning som kommit till uttryck i promemorian angående svårigheterna att i varje fall i förväg ange lämpligaste försäljningsform men att vissa riktlinjer på detta område ändå måste utarbetas. Dessa bör utformas av RPS resp. tullverket i samråd med FFV. FFV föreslår att RPS resp. vederbörande tillsynsmyndighet i samråd med FFV utarbetar erforderliga bestämmelser innefattande bl. a. riktlinjer och regler samt rutiner och system (inkl. blanketter) för bl. a. hantering, förvaring och transport samt eventuella anvisningar till den slutlige kunden — i den utsträckning sådana ej redan finns utfärdade. FFV har vidare inget att erinra mot det i promemorian återgivna, av RRV angivna förslaget att i princip försäljningen av vapen, ammunition, gifter m. m. skall åvila FFV:s överskotts försäljning (FFV/Ö) och att bedömningen av vilket gods, som lämpar sig för försäljning samt vilka åtgärder som i övrigt skall vidtas med godset helt överförs till FFV/Ö. FFV framhåller emellertid att detta kan medföra att FFV/Ö:s försäljningslokaler måste kompletteras med utrymmen som uppfyller gällande krav för förvaring av varor av berört slag. FFV vill i detta sammanhang erinra om de möjligheter FFV redan har att störta (dvs. förstöra) ammunition och andra explosiva varor samt pyrotekniska artiklar vid sin anläggning i Vingåker. Förberedande arbeten pågår för att i begränsad omfattning vid Åkers krutbruk, som ingår i FFV, i samarbete med AB KABI och Apoteksbolaget AB förstöra läkemedel o. d.

I promemorians redogörelse för FFV/Ö har uppgivits bl. a. att de affärsmässiga provisionssatserna varierar från 3 procent för skrot och till 24 procent för möbler och diverse materiel. FFV framhåller att provisionssatsen på 24 procent i regel ej ger full kostnadstäckning för försäljningen av hittegods och i stor utsträckning ej heller för förverkat gods. Provisionssatsen 24 procent är nämligen beräknad på en försäljning av större partier av en och samma vara. Kostnaderna för såväl hantering som prisbedömning och prismärkning är lägre för dylika enhetliga partier än för gods av hittegods-karaktär. Sistnämnda gods är så beskaffat att i princip varje enskild artikel skiljer sig från de övriga och därför måste bli föremål för individuell hantering och prisbedömning. FFV:s erfarenhet av försäljning av hittegods synes tyda på att en eventuell höjning av provisionssatsen ur kostnadstäckande synpunkter skulle

vara motiverad. Även om FFV skulle ombildas till aktiebolag skulle detta enligt verket — vilket även framhållits i promemorian — ej behöva innebära några väsentliga förändringar i de i promemorian framlagda förslagen.

Den i promemorian förordade ordningen med beslagsprotokollet som underlag för redovisning och kontroll har diskuterats av flera remissinstanser. *Länsåklagaren i Kopparbergs län* framhåller att protokollen ur kontrollsynpunkt har sina begränsningar. Sålunda händer någon gång att domstol jämlikt 27 kap. 5 § första stycket RB förordnar om beslag av föremål, som företes vid rätten eller eljest är tillgängligt för beslag. Anteckning om sådana beslag göres enligt myndighetens erfarenhet endast i domstolens protokoll. Vidare utvisar inte protokollen var den beslagtagna egendomen vid varje tillfälle förvaras. Å andra sidan torde inte med nuvarande enkla rutiner några större missöden inträffa med beslagtagen egendom. Största delen av denna egendom torde omfatta sådant, som åberopas såsom bevisning och som slutligen skall återställas till den rätte ägaren. Länsåklagaren sätter också i fråga nödvändigheten av att föreskriva skyldighet att numrera sådan egendom. Enligt länsåklagaren är det förmodligen ibland inte möjligt att numrera allt som beslagtas. *RA* pekar på att när det gäller stöldgods som omedelbart skall återställas till ägaren tas egendomen inte alltid i beslag varför protokoll inte upprättas. Sådan egendom kan bli aktuell för försäljning enligt 3 § i lagförslaget. I sådana fall bör enligt *RA* annan handling upprättas för redovisningen. *RPS* anser att förslaget om en för varje polisdistrikt gemensam beslagsliggare med kontrollnummer i löpande följd för varje beslagtaget föremål bör bli föremål för ytterligare överväganden med hänsyn bl. a. till kriminalpolisverksamhetens decentralisering till vakt-distrikten. *Föreningen Sveriges tingsrättsdomare* betonar att det klart måste framgå av beslagsprotokollet var egendomen förvaras för att domstolen skall kunna fullgöra den föreslagna underrättelseskyldigheten beträffande förverkad egendom. *RA* anser att vissa av de beslut som föreslås bli antecknade i beslagsliggaren t. ex. åtalsbeslut och uppgift om dom som inte vunnit laga kraft inte synes vara omedelbart erforderliga för redovisningen av egendomen men medför ökat arbete för polis, åklagare och domstolar.

Statskontoret framhåller att möjligheter bör föreligga att som underlag för den förutsatta kontrollen från centralmyndighetens sida av beslagsliggarna hos de lokala polismyndigheterna framställa särskilda förteckningar över sakförverkad egendom inom ramen för RI:s rutin för maskinella registermeddelanden. Härvid torde enligt statskontoret domarna i brottmål få ges en sådan avfattning att man särskiljer de olika typerna av förverkanden (sak- resp. värdeförverkande). Även *RA* har den uppfattningen att möjligheterna bör undersökas att integre-ra redovisningen i RI-systemet.

5 Departementschefen

5.1 Förfarandet med visst stöldgods m. m.

Egendom som åtkommits genom förmögenhetsbrott t. ex. stöld eller bedrägeri återlämnas som regel till målsäganden. I de ingalunda helt ovanliga fall då det inte med säkerhet kan fastställas vem som är målsägande saknas bestämmelser som reglerar hur man skall förfara med den aktuella egendomen. Förverkande med stöd av brottsbalkens (BrB:s) bestämmelser i ämnet kan inte ske. Av 36 kap. 1 § BrB framgår nämligen att en förverkandeförklaring inte får avse sådant utbyte av brott som motsvaras av skada för enskild, och detta oavsett om ersättningskrav har framställts eller ej. Därmed är således förverkande uteslutet i fråga om sådan vinning som gjorts genom förmögenhetsbrott. Tjuvgods eller egendom som åtkommits genom t. ex. bedrägeri, ocker eller förskingring och som inte kan härledas till något bestämt offer kan således inte förverkas.

Nyssnämnda lagrum fick sin nuvarande avfattning vid 1968 års revision av BrB:s bestämmelser om förverkande (prop. 1968: 79). Som tidigare redovisats diskuterades i nämnda proposition frågan om förhållandet mellan vinningsförverkande och skadestånd med anledning av att ett par remissinstanser framfört uppfattningen att den omständigheten att målsägandanspråk kunde framställas inte borde hindra vinningsförverkande. I propositionen påpekades också att denna fråga även hade tagits upp inom nordiska straffrättskommittén, som hade haft i uppdrag att behandla frågan om enhetlig nordisk reglering på förverkandelagstiftningens område och som hade redovisat sina överväganden i ett år 1963 avgivet betänkande. Av detta betänkande framgick bl. a. att det inom kommittén hade rått delade meningar beträffande de fall då den skadelidande inte hade framfört sitt skadeståndskrav före eller i rättegången eller då han uttryckligen hade avstått från sitt krav eller då han var okänd. Enligt den danska uppfattningen, som delades av representanterna från Finland och Norge, skulle vinningsförverkande kunna ådömas i sådana situationer. För att en målsägande, som framställde sitt anspråk senare, inte skulle bli ekonomiskt lidande av att vinningen av brottet redan hade förklarats förverkad, förordades en ordning som innebar att den förverkade egendomen skulle få användas för att gottgöra målsäganden den skada han hade lidit. Från svensk sida hade man inom kommittén vidhållit den uppfattning som låg bakom den redan då i Sverige gällande regeln på detta område, nämligen att vinning av brott inte skall kunna förklaras förverkad om den motsvaras av skada för enskild, oavsett om ersättningskrav har framställts eller ej. Inom kommittén hade man emellertid inte ansett att de skillnader i rättsystemen på detta område som hade sin grund i nu redovisade principiella skiljelinjer hade någon större praktisk betydelse. I de fall då den

skadelidande inte hade framställt anspråk på ersättning, torde det nämligen sällan finnas några tillgångar att dra in genom förverkande. I anslutning till vad nordiska straffrättskommittén sålunda uttalat konstaterade dåvarande departementschefen i nyssnämnda proposition att de inom kommittén diskuterade systemen i praktiken torde leda till i stort sett samma resultat. Den sedan år 1948 gällande svenska ordningen med förbud mot vinningsförverkande, när målsägandanspråk har framställts eller kan framställas, hade enligt vad departementschefen kände till inte medfört några otillfredsställande konsekvenser. Han ansåg därför att det vid dåvarande tidpunkt inte fanns skäl att frångå gällande ordning.

Som jag redan inledningsvis påpekat har emellertid erfarenheterna under framför allt senare år visat att det regelsystem, som infördes genom 1968 års lagstiftning, trots allt har sina brister och i den praktiska tillämpningen i vissa situationer kan leda till ett inte önskvärt resultat. Det finns sålunda f. n. inte några regler för hur polis och åklagare skall handla när gods anträffats som frånhänts annan genom brott men som saknar känd ägare. Enligt vad jag erfarit har det i sådana situationer inträffat att brottslingen fått behålla den orättmätigt åtkomna egendomen. Att den nuvarande ordningen kan medföra sådana konsekvenser anser jag otillfredsställande. Det kan inte vara rimligt utan framstår närmast som stötande, att den brottslige får behålla tjuvgods eller annan genom brott åtkommen egendom bara därför att någon ägare till egendomen inte har kunnat anträffas.

I en inom justitiedepartementet upprättad promemoria har föreslagits, att BrB:s regler om förverkande ändras i vissa avseenden för att göra det möjligt att förverka egendom som frånhänts annan genom brott i fall där det ej kan utredas vem egendomen rätteligen tillhör. Till dessa bestämmelser har i promemorian knutits vissa i ett samtidigt framlagt förslag till lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods införda bestämmelser om möjlighet för ägare som sedermera blir känd att få tillbaka den förverkade egendomen eller att erhålla ersättning för denna. Av sistnämnda lagförslag framgår vidare att merparten av den egendom som förverkas, liksom hittegods som tillfaller staten, i fortsättningen skall försäljas genom förenade fabriksverken (FFV). Vidare föreslås i promemorian en ändring i rättegångsbalkens (RB:s) regler om beslag.

Vid remissbehandlingen har promemorieförslaget fått ett övervägande positivt mottagande och i sina huvuddrag betecknats som väl ägnat att läggas till grund för en ändrad lagstiftning. Jag delar denna uppfattning. Vad som anförts i departementspromemorian visar klart att lagstiftningen på detta område behöver reformeras enligt de allmänna riktlinjer som föreslagits i promemorian för att avhjälpa de brister som f. n. råder både när det gäller möjligheterna att förverka egendom som åtkommit genom brott och det vidare förfarandet med förverkad egendom och hittegods.

Den i promemorian föreslagna nya regeln om förverkande av egendom som åtkommit genom brott men till vilken ägaren är okänd avviker i två väsentliga avseenden från BrB:s bestämmelser om förverkande av utbyte av brott. För det första har, som jag tidigare nämnt, till det föreslagna nya förverkandestitutet knutits en särskild reglering som bl. a. innebär att ett beslut om förverkande enligt den föreslagna nya paragrafen inte medför att egendomen omedelbart tillfaller statsverket utan i princip endast får till följd att äganderätten under viss tid hålls svävande. För det andra innebär den föreslagna nya bestämmelsen, att utbyte av brott som motsvaras av skada för enskild under vissa förhållanden kan förverkas. Detta medför att, om den föreslagna regleringen införs i förverkandereglerna, dessa blir tekniskt komplicerade och svåra att överblicka. Vid sådant förhållande anser jag att övervägande skäl talar för att det förordade nya institutet inte bör konstrueras som ett förverkande utan ges den innebörden att egendomen t. v. tas i det allmännas förvar. Med hänsyn härtill och med beaktande av vad jag i övrigt anfört anser jag att hithörande bestämmelser inte naturligen har sin plats bland BrB:s regler om förverkande. Jag förordar således att regler av den innebörden att egendom som åtkommit genom brott från okänd målsägande i vissa fall skall kunna tas i förvar förs in i en ny särskild lag om visst stöldgods m. m. Som jag senare kommer att utveckla närmare bör denna lag även innehålla bl. a. processuella bestämmelser om hur och mot vem talan skall föras angående sådant förvarstagande. Dessutom föreslår jag att den nya lagen inte görs tillämplig på hittegods eftersom bestämmelserna om handhavandet av sådan egendom har sin rätta plats i hittegodslagen. Den av mig sålunda förordade lösningen innebär att förverkandereglerna inte behöver ändras.

I sitt remissyttrande över promemorian har riksåklagaren (RÅ) avstyrkt att de nya bestämmelserna skall kunna tillämpas även på egendom som åtkommit genom brott mot andra straffbestämmelser än de som finns upptagna i BrB. RÅ har därvid anmärkt att den situation som den nya bestämmelsen är avsedd att reglera knappast förekommer inom specialstraffrätten. Jag vill inte bestrida att det här i praktiken i allt väsentligt kommer att vara fråga om brott enligt BrB. Det är emellertid inte uteslutet att det ibland kan visa sig svårt att avgöra på vilket sätt egendom som anträffats i en s. k. tjuvgömma har åtkommit t. ex. huruvida det är fråga om stöldgods eller smuggelgods. Jag anser därför att någon inskränkning till brottsbalksbrott inte bör göras i lagen.

Promemorieförslaget, i vad gäller förverkande, omfattar inte sådana fall då målsäganden eller annan som övertagit hans rätt avstått från att göra anspråk på egendomen. Däremot innehåller den i promemorian föreslagna nya lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegods bestämmelser som innebär att sådan egendom likväl skall kunna försäljas.

Under remissbehandlingen har RÅ anført, att det förekommer fall då omständigheterna är sådana att en målsägande kan vilja undandra sig den offentlighet som följer av en målsägandetalan och därför avstår från sitt anspråk. Enligt RÅ är det viktigt från kriminalpolitisk synpunkt att en brottsling inte av sådana skäl får behålla vinningen av brottet. RÅ menar vidare att det bör övervägas om inte i vissa fall även substitut för sådan egendom som avses med den nya bestämmelsen skall kunna förverkas. Länsåklagaren i Norrbottens län vill gå ett steg längre och utvidga nu gällande förverkandebestämmelser i överensstämmelse med vad som gäller enligt bl. a. dansk rätt.

Det har tidigare konstaterats att det primära syftet med de föreslagna nya bestämmelserna är att reglera den situation som uppkommer för polis och åklagare när egendom anträffats som åtkommit genom brott men till vilken ägaren är okänd, eftersom den nuvarande lagstiftningen saknar bestämmelser i ämnet. Det föreslagna regelsystemet tar sålunda sikte på två huvudfall, dels det s. k. tjuvgömmefallet, dvs. när stöldgods anträffas t. ex. i naturen och såväl den brottslige som ägaren är okänd, dels fall när genom brott åtkommen egendom anträffas hos gärningsmannen men egendomen inte kan återställas till målsäganden eftersom det inte kan utreds vem denne är. Vid sådant förhållande torde det enligt min mening i detta sammanhang föra för långt att också söka tillskapa en möjlighet att kunna förverka även substitut för sådan egendom som avses med den nya bestämmelsen. Däremot anser jag att även sådan egendom som ägaren avstår ifrån bör kunna tas i förvar och försäljas, för att inte brottslingen skall få behålla egendomen.

Flera remissinstanser har ställt sig kritiska till förslaget i promemorian att bestämmelserna i 36 kap. 4 § BrB om hos vem förverkande får ske inte skall tillämpas i fråga om den i promemorian föreslagna formen av förverkande.

Hovrätten för Västra Sverige har pekat på att de i denna paragraf uppräknade personerna kan vara motparter vid förverkandetalan enligt förslaget och att det därför framstår som förvillande att 36 kap. 4 § BrB sätts ur spel. Hovrätten har också framhållit att den i paragrafen intagna bestämmelsen om bibehållande av särskild rätt bör göras tillämplig vid förverkande enligt förslaget. RÅ har föreslagit att bestämmelsen i 4 § första stycket d, som handlar om bl. a. förvärv av egendom i ond tro, görs tillämplig på förverkande enligt förslaget.

Jag har tidigare förordat en lösning som innebär att det i förevarande sammanhang inte blir fråga om ett förverkande i vedertagen mening. Mitt förslag innebär i stället att sådan egendom som det här är fråga om skall kunna tas i förvar i särskild ordning och att bestämmelser härom tas in i en ny lag om visst stöldgods m. m. Ett beslut om tagande i förvar bör rikta sig enbart mot den som åtkommit egendomen genom brott. En godtroende innehavare av en begränsad sakrätt bör

på motsvarande sätt som den rätte ägaren kunna göra sin rätt gällande även om egendomen tagits i förvar. Det finns f. ö. anledning räkna med att i de fall där en innehavare av en begränsad sakrätt ger sig tillkänna det även kan fastställas vem som är ägare till egendomen eftersom vederbörande i så fall förmodligen härleder sin rätt från denne. Är den som i god tro förvärvat egendom av ifrågavarande slag känd när egendomen anträffas, kan den av mig föreslagna regleringen över huvud taget inte tillämpas eftersom grundförutsättningen just är att det inte kan fastställas vem som enligt civilrättsliga regler är ägare till egendomen. I de fall där det kan råda tveksamhet om huruvida den hos vilken godset anträffats åtkommit detta på ärligt sätt torde den nya lagens tillämplighet bli beroende av om det kan bevisas att denna åtkommit egendomen genom något brott t. ex. häleri.

Vad jag nu anfört aktualiserar frågan om på vilket sätt talereglerna bör utformas i den av mig föreslagna nya lagen. Departementspromemorian innehåller i denna del ett förslag som innebär att ägaren inte skall behöva höras när talan förs mot viss person enligt den i promemorian föreslagna nya förverkanderegeln men att i det motsatta fallet, dvs. när gärningsmannen är okänd, talan skall föras mot ägaren enligt bestämmelserna i 17 § RP. I promemorian uttalas vidare att vid sådan förverkandetalan som förs mot tilltalad skall i tillämpliga delar gälla samma regler som beträffande åtalet i övrigt medan i annat fall reglerna i 17 § första stycket RP skall tillämpas.

Den i promemorian förordade lösningen, som innebär att viss ändring behöver göras i 17 § RP, har diskuterats i flera remissyttranden. JK har föreslagit att det — i stället för den i promemorian föreslagna lösningen — i den aktuella lagtexten direkt bör anges vad som skall gälla i fråga om förfarandet vid självständig förverkandetalan. RÅ har uttalat den uppfattningen att den förverkandetalan som det nu är fråga om bör kunna undantas från bestämmelserna i 17 § RP. Rikspolisstyrelsen (RPS) har förordat att egendom av obetydligt värde skall få omhändertas av polismyndighet och att ärendet därefter handläggs efter ungefärligen samma rutiner som hittegodsärenden. Riksrevisionsverket (RRV) har föreslagit att åklagare ges befogenhet att besluta om förverkande enligt den föreslagna nya bestämmelsen.

Den av mig förordade lösningen att egendomen skall tas i förvar i stället för att förverkas kräver regler om dels vilken myndighet som skall meddela ett sådant beslut, dels mot vem beslutet skall riktas. Jag anser att sådana bestämmelser har sin rätta plats i den föreslagna nya lagen om visst stöldgods m. m. Jag föreslår därvid som en huvudregel att domstol skall fatta beslut om egendomens tagande i förvar enligt den nya bestämmelsen. Vidare bör enligt min mening talan efter mönster av 17 § RP riktas mot den som frågan angår. I övervägande antal fall torde talan därvid komma att föras mot den hos vilken egen-

dom anträffats. Denne torde i de flesta fall även vara identisk med gärningsmannen. Det kan emellertid tänkas inträffa fall då den hos vilken godset anträffats inte gör gällande någon rätt till egendomen eller påstår att någon annan har en sådan rätt. I sådana fall kan talan behöva föras även mot annan än den hos vilken godset anträffats nämligen mot den som påstår att han berörs av frågan om egendomens tagande i förvar. Jag anser emellertid att den av mig sålunda föreslagna bestämmelsen om mot vem talan skall riktas bör begränsas till att avse fall där den mot vilken talan sålunda skall föras har känt hemvist här i landet och kan anträffas med stämning. Det framstår nämligen enligt min mening som i hög grad meningslöst att söka t. ex. en okänd gärningsman genom ett kungörelseförfarande eftersom denne knappast skulle ge sig till känna på grund av risken att bli åtalad.

I promemorian har föreslagits att talan mot den okände ägaren till egendomen skall föras endast i de fall då talan inte kan riktas mot viss annan person. Enligt min mening framstår det som inkonsekvent att höra ägaren i det ena men inte i det andra fallet. Den av mig förordade bestämmelsen om möjlighet att ta egendom i förvar riktar sig emellertid inte mot den okände ägaren utan bestämmelsen har till syfte att beröva den brottslige den genom brottet åtkomna egendomen. Den okände ägaren skall sålunda även enligt promemorieförslaget ha rätt, om han sedermera blir känd, att trots beslutet om att egendomen skall tas i förvar få egendomen åter, eller om egendomen sålts, att erhålla ersättning för denna. Jag anser därför att den okände ägarens hörande bör kunna underlåtas i samtliga fall då det blir aktuellt att föra talan om att egendom av det slag som det här är fråga om skall tas i förvar. Den av mig nyss föreslagna utformningen av de processuella bestämmelserna i den nya lagen medför också att domstolen inte behöver kalla den okände ägaren till egendomen innan beslut fattas om att egendomen skall tas i förvar.

Är det känt vem som är ägare men denne ej återtar egendomen bör talan föras mot honom om det krävs för att fastställa att denne ej gör anspråk på egendomen.

Innebörden av nyss berörda processuella bestämmelser kommer bl. a. att bli den att det kan inträffa fall då det inte finns någon att föra talan mot. Detta torde framför allt gälla fall när viss egendom anträffas i en s. k. tjuvgömma och då såväl gärningsmannen som ägaren oftast är okända. I sådana situationer framstår det enligt mitt förmenande som alltför kostsamt och dessutom som föga meningsfullt att underställa en domstol frågan om egendomen skall tas i förvar. Jag förordar därför för dessa fall en ordning som innebär att åklagaren i stället får möjlighet att själv besluta i frågan på samma grunder som en domstol skulle ha gjort om den fått avgöra saken. Denna ordning bör också få tillämpas,

om såväl gärningsmannen som ägaren eller annan känd rättsinnehavare förklarar sig avstå från anspråk på egendomen.

Har åklagaren meddelat beslut i frågan, bör han ändå vara skyldig att föra talan vid domstol, om någon som saken angår är missnöjd med beslutet.

För att bereda ägare som sedermera blir känd möjlighet att återfå egendomen har i promemorian föreslagits vissa bestämmelser som innebär att egendomen efter beslut om förverkande skall förvaras viss tid hos polismyndighet, som även skall kungöra innehavet, innan egendomen får säljas. De föreslagna nya reglerna, som också innehåller bestämmelser om rätt för ägare, som sedermera blir känd, att återfå egendomen utan kostnad innan den sålts eller, om egendomen hunnit säljas, erhålla ersättning för denna, har i promemorian föreslagits bli intagna i en ny lag som även innehåller föreskrifter om på vilket sätt försäljning skall ske av förverkad egendom och hittegoods m. m.

Beträffande förslaget att egendomen skall förvaras hos polismyndighet i minst sex månader har RRV invänt, att den föreslagna rutinen kommer att medföra ett merarbete för polismyndigheterna. Verket förordar i stället en lösning som innebär att talan om förverkande inte tas upp till prövning förrän vid den tidpunkt då all utredning om äganderätten till godset kan anses vara slutförd. Länsåklagaren i Hallands län har uttalat, att endast några enstaka målsägande torde få glädje av det föreslagna regelsystemet medan länsstyrelsen i Kopparbergs län föreslår att förvaringstiden bestäms till tre månader.

Enligt min mening är det uppenbart att man i förevarande sammanhang är tvungen att ta all skälig hänsyn till den okände ägaren. På motsvarande sätt som föreslagits i promemorian torde detta syfte bäst kunna tillgodoses genom en ordning som innebär, dels att det efter beslutet om att egendomen skall tas i förvar i görligaste mån företas ytterligare utredning om vem som kan vara ägare till egendomen, dels genom att den okände ägaren bereds tillfälle att under en skälig tidrymd ge sig till känna och att han därvid, om han så önskar, får möjlighet att få egendomen åter. Jag anser att en sådan lösning är tilltalande från rätts-säkerhetssynpunkt, eftersom den tid som står till buds före väckandet av talan om att egendomen skall tas i förvar, som f. ö. oftast torde komma att ske i samband med att ansvarstalan förs, många gånger är ganska begränsad. Jag vill i detta sammanhang ånyo betona att syftet med de nya reglerna är att eliminera den vinning som den brottslige eljest skulle kunna få och inte att frånta den okände ägaren egendomen. F. ö. torde det tillvägagångssätt som RRV anvisat inte innebära någon större besparing från arbetssynpunkt eftersom även detta förslag torde kräva att egendomen under viss, inte alltför kort tid, förvaras hos polismyndighet för den fortsatta utredning om äganderätten som verket avser. Jag anser därför att promemoriaförslaget i denna del är

välmotiverat och att den tid som egendomen skall förvaras hos polismyndighet efter beslutet skäligen bör, såsom i promemorian föreslagits, bestämmas till sex månader. Därefter skall kungörande ske och ytterligare minst en månad förflyta innan egendomen får säljas.

Den av mig förordade ordningen innebär sålunda att minst sju månader kommer att förflyta från det att egendomen förklarats tagen i förvar och fram till dess att den säljs. I promemorian har föreslagits att egendomen skall utlämnas till ägaren utan kostnad fram till dess att egendomen blivit såld. Förslaget har i denna del avstyrkts av RPS som anser att det skulle medföra extra kostnader och besvär att återställa egendomen, som dessutom inte sällan kan ha varit föremål för större eller mindre justeringar eller reparationer. RPS föreslår därför att ägaren i stället skall tillgodoses endast på det sätt att han ges rätt att få ersättning för egendomens värde.

Jag har nyss framhållit att en huvudtanke bakom det förordade systemet med förvaring av egendomen under viss tid just är att tillvarata den okände ägarens intressen i skälig utsträckning och att detta även torde inkludera en möjlighet att få egendomen åter. Vid sådant förhållande anser jag inte att de praktiska eller kostnadsmässiga olägenheter som kan vara förenade med en skyldighet för statsverket att i ett sannolikt begränsat antal fall återlämna egendom som ännu ej hunnit avyttras bör tillmätas någon avgörande betydelse. Även om jag sålunda inte kan ansluta mig till RPS:s förslag i denna del är jag dock tveksam till den i promemorian förordade lösningen i vad den innebär att ägaren ovillkorligen skall ha rätt att få tillbaka sin egendom utan några som helst kostnader. Såsom RPS framhållit kan egendomen ha blivit förbättrad på olika sätt. Om ägaren i sådant fall skulle få tillbaka egendomen utan någon skyldighet för honom att betala de nedlagda kostnaderna skulle han otvivelaktigt tillföras en inte avsedd vinst. Jag förordar därför att det i den föreslagna nya lagen införs en bestämmelse som anger att ägaren i fall då egendomen reparerats eller på annat sätt förbättrats skall betala kostnaderna härför innan han äger rätt att återfå egendomen.

I detta sammanhang vill jag även ta upp frågan om ersättning till den som anträffar sådant gods som kan komma att bli taget i förvar enligt den nya lagen. En remissinstans har nämligen pekat på att det f. n. synes förekomma att upphittare av t. ex. gods som i efterhand visar sig vara stulet erhåller viss ersättning motsvarande den hittelön som eljest skulle ha utgått. Som jag tidigare framhållit anser jag inte att de föreslagna nya bestämmelserna skall tillämpas på hittegods. Detta innebär att den som påträffar gods som väl kan antas ha åtkommit genom brott men som enligt gällande regler dessutom likväl i första hand bör betraktas som hittegods har rätt att av egendomens ägare få hittelön och ersättning för skäliga kostnader i samband med fyndet. Ger sig ägaren inte till känna kan godset komma att tillfalla upphittaren

enligt de regler som finns i hittegodslagen. Det finns däremot inga särskilda bestämmelser om att den som t. ex. påträffar en s. k. tjuvgömma äger rätt till ersättning för att han anmäler saken för polismyndighet. Jag anser inte att det f. n. finns anledning att utvidga de bestämmelser om ersättning och belöning vid biträde åt ordningsmakten som nu finns till att direkt omfatta jämväl de enstaka fall som kan tänkas uppkomma vid tillämpningen av den föreslagna nya lagen om visst stöldgods m. m. Någon skyldighet för ägare som återfår sin egendom att även betala kostnader i samband med godsets omhändertagande bör därför inte komma i fråga.

I de fall då ägaren påträffats eller givit sig till känna efter det att egendomen sålts har i promemorian föreslagits att denne skall äga rätt till ersättning motsvarande det belopp som influtit vid försäljningen. Som en ytterligare förutsättning för ersättning har därvid föreskrivits att ägaren inte underlåtit att vidta rimliga åtgärder för att återfå egendomen. Remissinstanserna har i princip inte haft något att invända mot förslaget. RPS förordar emellertid att ersättningen i nu nämnda fall alltid skall beräknas efter det försäljningsvärde som åsatts av FFV eftersom all egendom som kommer in till verket värderas innan den saluförs och det i vissa fall kan ha dröjt lång tid innan egendomen har kunnat säljas. Tingsrättsdomareföreningen föreslår att en regel införs som åtminstone i undantagsfall medger en generösare ersättning än efter försäljningspriset.

Eftersom ersättning inte skall utgå förrän egendomen försålts torde det enligt min mening vara enklast och mest praktiskt att ersättningen bestäms till vad som influtit vid försäljningen särskilt med hänsyn till att viss egendom kan komma att säljas på annat sätt än genom FFV. Ej heller finner jag något vägande skäl föreligga för en generösare ersättning än vad som föreslagits i promemorian. Jag ansluter mig därför i princip till promemorieförslaget. I överensstämmelse med vad som tidigare förordats för det fall att godset återlämnas bör dock från försäljningspriset avdrag göras för sådana kostnader som nedlagts på godset för att öka dess försäljningsvärde.

Prövningen av fråga om ersättning för försålt gods skall enligt promemorian handhas av JK. Förslaget har kritiserats av flera remissinstanser. JK framhåller, att den ersättningsanordning som föreslås i promemorian ej är av den art att beslutet naturligen bör läggas hos JK. Denne föreslår i stället att RPS, som enligt förslaget skall svara för utredningen, även får i uppdrag att avgöra ersättningsfrågan eventuellt med skyldighet att anmäla ersättningsärendet till JK. Även RPS anser, att i vart fall ersättningsanspråk som uppgår till högst 10 000 kr. bör kunna avgöras av styrelsen i analogi med styrelsens prövning enligt kungörelsen (1972: 416) om statsmyndigheternas skadereglering i vissa fall. Styrelsen föreslår även att den får behörighet att delegera beslutanderätten i fråga

om mindre belopp till de lokala polisstyrelserna. Överåklagaren i Stockholm förordar att JK:s prövning begränsas till egendom som har ett värde överstigande 3 000 kr. och att övriga ärenden avgörs av den utredande myndigheten.

Som jag tidigare anfört bör ersättningen normalt utgå med det belopp som influtit vid försäljningen. Innan ersättningen betalas ut skall prövning ske huruvida ägaren vidtagit rimliga åtgärder för att få egendomen tillbaka. Vidare skall från ersättningen avräknas eventuella kostnader för reparation m. m. De överväganden som sålunda skall ankomma på den prövande myndigheten kan inte anses vara av särskilt svår beskaffenhet. Med hänsyn härtill föreslår jag att ärenden av detta slag avgörs av RPS. De ärenden om ersättning som RPS sålunda kommer att pröva torde komma att bli få. För att åstadkomma en enhetlig prövning av dessa ärenden bör därför enligt min mening RPS inte medges rätt att delegera vissa ärenden till lokala myndigheter.

Advokatsamfundet är kritiskt till förslaget i departementspromemorian att JK:s beslut i ersättningsfrågan skall vara slutligt. Samfundet föreslår i stället en ordning som innebär att den som inte vill åtnöjas med JK:s beslut skall äga rätt att inom viss föreskriven tid dra frågan under allmän domstols prövning.

Bestämmelsen om att ersättning skall utgå till ägare när dennes egendom blivit såld grundar sig inte på något skadeståndsansvar från statens sida utan syftar endast till att gottgöra målsäganden för dennes förlust av egendomen. I den föreslagna lagen fastslås i vilka fall ersättning skall utgå och hur denna skall beräknas. På grund härav anser jag inte att det föreligger något behov av att införa någon regel som gör det möjligt för den som inte är nöjd med ett beslut i en ersättningsfråga att väcka talan inför domstol. Har ansökan om anspråk på ersättning avslagits därför att den sökande vid prövningen av ersättningsfrågan inte förmått visa att han varit ägare eller haft annan rätt till den försålda egendomen torde det dock vara den sökande obetaget att genom att väcka talan vid allmän domstol söka få sin rätt till ersättning fastslagen.

I departementspromemorian föreslås vidare att 27 kap. 7 § RB, som bl. a. innehåller bestämmelser om skyldighet för åklagare att vid beslag i princip väcka talan inom en månad, ändras på det sättet att denna åklagarens skyldighet begränsas till att avse endast egendom till ett värde av 1 000 kr. eller däröver. Enligt promemorian skulle ett genomförande av förslaget i denna del medföra lättnader i arbetsbördan för polis, åklagare och domstolar utan att kravet på rättssäkerhet därför eftersätts. Flera remissinstanser hälsar förslaget med tillfredsställelse medan andra föreslår att man bör gå ett steg längre och helt slopa kravet på att åklagaren vid beslag skall väcka talan inom viss tid. RÅ påpekar därvid att det ligger i sakens natur att mål med tvångsmedel handläggs med för-

tur utan särskilt stadgande och att den nuvarande regeln om åtalstiden inte främjar en snabbare handläggning. Rättssäkerhetsintresset för den som drabbas av beslag är enligt RÅ:s mening tillräckligt tillgodosett genom att vederbörande kan begära rättens prövning av beslaget jämlikt 27 kap. 6 § RB. RÅ framhåller också att en värdegräns inte kommer att kunna tillämpas på föremål som inte har något direkt ekonomiskt värde t. ex. affärshandlingar. Överåklagaren i Stockholm föreslår att ett borttagande av skyldigheten för åklagaren att inom viss tid väcka talan bör kombineras med en föreskrift i 27 kap. 13 § RB av innebörd att den som drabbas av beslag skall tillställas en avskrift av beslagsprotokollet oberoende av om han begärt detta.

Det är en grundläggande princip i svensk kriminalprocess att tvångsvisa ingripanden mot en privatperson eller dennes egendom snarast bör prövas av domstol. Den i promemorian föreslagna ändringen innebär i princip ett avsteg från denna huvudregel. När det gäller beslagtagen egendom av förhållandevis obetydligt ekonomiskt värde anser jag emellertid inte att rättssäkerhetsintresset framträder lika starkt. Härtill kommer det betydande merarbete som de nuvarande reglerna onekligen förorsakar polis, åklagare och domstol. Mot bakgrund härav och då den som berörs av ett beslut om beslag ju alltid har möjlighet att begära att domstol skall pröva beslaget anser jag inte att det finns några avgörande betänkligheter mot en ordning som innebär att åklagarens skyldighet att vid beslag väcka åtal inom en månad begränsas till att avse egendom som har ett värde som ej understiger 1 000 kr. I fall då egendom, som tagits i beslag, inte har något direkt ekonomiskt värde, vilket bl. a. kan vara fallet med affärshandlingar, eller när det i övrigt kan råda tvekan om huruvida den föreskrivna åtalstiden skall gälla bör åklagaren liksom f. n. vara skyldig att väcka talan inom den föreskrivna tiden eller att ansöka hos rätten om en förlängning av denna frist.

I likhet med det övervägande antalet remissinstanser har jag inte heller något att erinra mot det i promemorian framlagda förslaget om att den nuvarande värdegränsen i 17 § andra stycket RP angående sättet för delgivning i mål om förverkande skall höjas från 100 kr. till 1 000 kr.

5.2 Försäljning av förverkad egendom och hittegods m. m.

I promemorian har föreslagits att merparten av den egendom som förverkas liksom hittegods som tillfaller statsverket skall försälas genom FFV. Förslaget har fått ett positivt mottagande av remissinstanserna.

Av promemorian framgår att viss försäljning av hittegods redan nu ombesörjs av FFV och att erfarenheterna av denna verksamhet varit goda. Dessa uppgifter har vitsordats under remissbehandlingen av bl. a. RPS. Generellt sett gäller emellertid i dag den ordningen att det är ett flertal myndigheter som har hand om försäljning och redovisning av

såväl förverkad egendom som hittegoods och att det därför ofta är mycket små partier gods som avyttras vid varje tillfälle. Det torde mot bakgrund härav vara uppenbart att ett genomförande av förslaget skulle innebära förenklade rutiner i fråga om handläggningen av ärenden av ifrågavarande slag. Även om transportkostnaderna i viss utsträckning skulle stiga och även om — som FFV påpekat i sitt remissyttrande — en något högre provisionssats än 24 procent skulle behöva tas ut torde det föreslagna försäljningssättet medverka till att nedbringa statsverkets kostnader och förbättra försäljningsresultatet. Jag tillstyrker därför den förordade reformen och har i princip inte heller något att invända mot den lösning som i promemorian föreslagits angående utformningen av hithörande bestämmelser i den särskilda lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegoods m. m. Jag återkommer emellertid närmare till de enskilda bestämmelserna i specialmotiveringen.

Några remissinstanser har satt i fråga om inte förfarandet vid försäljning av hittegoods bör regleras i hittegodslagstiftningen och inte, som det föreslagits i promemorian, i den särskilda lagen. En betydande fördel med promemoriaförslaget är emellertid att reglerna för försäljning av merparten av den egendom som tillfaller statsverket på grund av förverkande m. m. eller som hittegoods kommer att i princip behandlas i en enda lag. En sådan ordning bör enligt min mening vara att föredra framför att varje enskild författning förses med bestämmelser om försäljningssättet. Jag biträder därför promemoriaförslaget i denna del.

Departementspromemorian innehåller även vissa förslag angående redovisningen och kontrollen vid de föreslagna nya rutinerna. Vid remissbehandlingen har några remissinstanser påpekat att beslagsprotokoll f. n. inte upprättas i alla de fall där egendom blir förverkad. Enligt min mening bör det emellertid från redovisnings- och kontrollsynpunkt vara motiverat att införa den ordningen att protokoll av ungefärligen samma innehåll som beslagsprotokollen i efterhand upprättas även i sådana fall då beslut om förverkande ej föregåtts av beslag.

RA och statskontoret har ifrågasatt om inte det nya redovisnings- och kontrollsystemet borde integreras med det s. k. RI-systemet. Enligt vad jag inhämtat skulle emellertid en sådan lösning medföra så stora kostnader att ett huvudsyfte med reformen, nämligen att minska statsverkets kostnader för förfarandet med ifrågavarande gods, skulle förfelas. Jag är därför åtminstone f. n. inte beredd att biträda en sådan lösning. Ej heller i övrigt har jag något att erinra mot promemoriaförslaget i denna del. De av mig föreslagna bestämmelserna i fråga om förfarandet med visst stöldgods som innebär att egendomen skall tas i förvar i stället för att förverkas och att åklagare i vissa fall skall äga rätt att förordna om att egendomen skall tas i förvar torde inte behöva medföra några mer betydande ändringar i det i promemorian föreslagna kontroll- och redovisningssystemet. De förslag till författningsändringar som kan bli

erforderliga för ett genomförande av det sålunda förordade systemet avser jag att anmäla för Kungl. Maj:t sedan riksdagen tagit ställning till förevarande förslag.

6 Upprättade författningsförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om visst stöldgods m. m.,
2. lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.,
3. lag om ändring i rättegångsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1938: 274) om rätt till jakt,
6. lag om ändring i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling,
7. kungörelse om ändring i förordningen (1949: 341) om explosiva varor.

Förslagen torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som bilaga 2.

7 Specialmotivering

7.1 Förslaget till lag om visst stöldgods m. m.

Lagförslaget innehåller, förutom bestämmelser angående förutsättningarna för att viss egendom skall kunna tas i förvar, vissa processuella regler och en bestämmelse som avgränsar lagens tillämpningsområde mot hittegodslagstiftningen.

1 §

I paragrafens första och andra stycke anges de materiella förutsättningarna för att egendomen skall få tas i förvar. I tredje stycket ges en hänvisning till den nya lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.

Enligt *första stycket* skall lös egendom som åtkommit genom brott kunna tas i förvar även om det utbyte som det därvid är fråga om motsvaras av skada för enskild. För att egendomen skall få tas i förvar fordras att ägaren till egendomen inte är känd. Undantag har vidare gjorts för sådana situationer där ett beslut om förvaring skulle framstå som uppenbart obilligt.

Bestämmelsen innebär att all lös egendom, varmed bl. a. avses även fordringshandlingar och penningar, skall kunna tas i förvar. Paragrafens tillämplighet har inte — såsom i promemoriaförslaget — begränsats till att avse egendom som anträffats vid förundersökning i brottmål.

En sådan begränsning skulle nämligen, som några remissinstanser påpekat, i onödan inskränka det nya institutets tillämpningsområde. Av skäl som jag tidigare redovisat i den allmänna motiveringen har paragrafen gjorts tillämplig även på egendom som åtkommits genom annat brott än brottsbalksbrott. Det i promemoriaförslaget använda uttrycket "utbyte av brott" har ersatts med uttrycket "åtkommits genom brott". Promemorians uttryckssätt inbegriper nämligen även godsets värde och bör därför inte användas i ett sammanhang där det endast är fråga om att viss egendom skall tas i förvar. Kravet att ägaren skall vara okänd får anses innebära att en efter förhållandena i varje enskilt fall rimligt avpassad utredning om äganderättsförhållande måste ha företagits innan åklagaren hos domstol begär att egendomen skall tas i förvar eller själv beslutar i sådan fråga. I motsats till promemoriaförslaget innehåller lagtexten inte någon uttrycklig bestämmelse om att omständigheterna skall utvisa att det är uppenbart att egendomen åtkommits genom brott. Någon lättnad i kravet på bevisning åsyftas inte därmed. Jag vill i detta sammanhang också framhålla att någon bevisning naturligtvis inte behöver föras angående det eller de brott som lett till att egendomen kommit ur ägarens besittning. Ett sådant krav skulle nämligen göra det omöjligt att ta i förvar t. ex. egendom som påträffats i en s. k. tjuvgömma, dvs. i fall där såväl gärningsmannen som ägaren är okänd. Slutligen har i paragrafen tagits in en bestämmelse om att egendomen inte får tas i förvar om en sådan åtgärd skulle framstå som uppenbart obillig. Eftersom lagen inte innehåller några preskriptionsbestämmelser kan man nämligen bl. a. tänka sig fall då det på grund av den tid som förflutit sedan brottet begicks inte skulle vara skäligt att tillämpa det nya institutet.

Paragrafens *andra stycke* reglerar det fall där ägaren eller annan som har rätt till egendom som åtkommits genom brott avstår från sina anspråk på egendomen. Även i dessa fall skall sålunda egendomen kunna tas i förvar. I likhet med vad som gäller för egendom som avses i första stycket skall ett beslut om tagande i förvar kunna underlätas i fall då en sådan åtgärd skulle framstå som uppenbart obillig.

I paragrafens *tredje stycke* ges en hänvisning till den nya lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegoods m. m. Lagen innehåller bl. a. bestämmelser om försäljning av egendom som tagits i förvar och om rätt för ägare som sedermera blir känd eller annan som har rätt till egendomen att få tillbaka egendom som tagits i förvar enligt första eller andra stycket i denna paragraf och om rätt till ersättning för sådan egendom.

2 §

Denna paragraf har inte någon motsvarighet i promemorieförslaget. Paragrafen innehåller vissa processuella bestämmelser.

Av skäl som redovisats i den allmänna motiveringen bör det i princip ankomma på domstol att pröva frågan om egendom skall tas i förvar eller ej. En huvudregel med denna innebörd har tagits in i paragrafens *första stycke*.

Som jag tidigare anfört i den allmänna motiveringen bör talan föras mot den frågan om egendomens tagande i förvar angår, om han har känt hemvist här i landet och kan delges stämning i målet på sätt om stämning i brottmål är föreskrivet. En bestämmelse därom, som motsättningsvis bl. a. innebär att en okänd ägare inte behöver kallas innan målet avgörs, har tagits in i paragrafens *andra stycke*. Vidare har i samma stycke förts in en bestämmelse som anger att talan om att egendom skall tas i förvar med stöd av 1 § andra stycket inte behöver föras mot den gäringssman, ägare eller annan känd rättsinnehavare som uttryckligen förklarat att han inte längre har några anspråk på egendomen. För att talan skall kunna underlätas i sådant fall krävs enligt min mening att ett uttryckligt avstående föreligger från den som kan tänkas göra anspråk på egendomen. Som jag anfört i den allmänna motiveringen kan det mot bakgrund härav tänkas förekomma fall då talan likväl kommer att behöva föras mot känd ägare, nämligen när detta är nödvändigt för att fastställa att egendomen får tas i förvar.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att de nya reglerna om tagande i förvar av egendom inte utesluter en tillämpning av RB:s regler om beslag.

I de fall då det enligt bestämmelserna i andra stycket framgår att talan inte kan föras mot någon t. ex. på grund av att den eller de som frågan angår är okända eller av annan anledning inte kan nås med stämning har av skäl som redovisats i den allmänna motiveringen öppnats en möjlighet för åklagare att själv förordna om att egendomen skall tas i förvar. En regel därom har tagits in i paragrafens *tredje stycke*.

3 §

Paragrafen, som saknar motsvarighet i promemorieförslaget, innehåller i *första stycket* regler om skyldighet för åklagare, som med stöd av 2 § tredje stycket själv fattat beslut om förvarstagande, att föra talan vid domstol, om någon som saken angår är missnöjd med beslutet och anmäler sitt missnöje innan egendomen försålts eller förstörts. Av *andra stycket* framgår att åklagare som efter det att egendomen tagits i förvar men innan den försålts eller förstörts, väcker åtal för brott, som föranlett att egendomen tagits i förvar, skall underställa domstolen frågan om det tidigare meddelade beslutet om tagande i förvar av egendomen skall bestå.

Paragrafens *tredje stycke* innehåller bestämmelser som anger att vidare åtgärd med den i förvar tagna egendomen inte skall äga rum i avvaktan på utgången av domstols prövning enligt första eller andra stycket under förutsättning att egendomen kan vårdas utan fara för förstörelse. För att den polismyndighet som förvarar egendomen skall få kännedom om detta förhållande har åklagaren ålagts skyldighet att omedelbart underrätta polismyndigheten om missnöjesanmälan enligt första stycket eller talan enligt andra stycket.

4 §

Paragrafen, som inte har någon motsvarighet i promemorieförslaget, innehåller bestämmelser om rättegången i vissa fall. Det anges sålunda att i de fall då talan enligt den nya lagen förs mot någon som ej är tilltalad skall i tillämpliga delar gälla vad i RB är föreskrivet angående åtal för brott på vilket inte kan följa svårare straff än böter. En tillämpning av denna regel kan bl. a. komma i fråga när åklagaren beslutat att inte åtala den för brottet misstänkte eftersom denne t. ex. har återtagits i anstalt.

5 §

Ej heller denna paragraf har någon motsvarighet i promemorieförslaget. I paragrafen anges att bestämmelserna i lagen inte skall tillämpas på hittegods. Därmed avses all egendom som inte befinner sig i någons besittning, varvid även den besittning som t. ex. en tjuv kan tänkas ha måste beaktas (se JO 1959 s. 368). Detta får anses innebära att t. ex. stöldgods måste ha tappats eller övergivits av tjuven för att egendomen skall kunna betraktas som hittegods (jfr NJA 1947 s. 582). Om någon påträffar en s. k. tjuvgömma t. ex. nedgrävd ute i naturen får egendomen enligt min mening fortfarande anses vara i tjuvens "besittning" under förutsättning att omständigheterna tyder på att den som gömt godset i praktiken kan tänkas ha en möjlighet att återfinna detsamma. Den nedgrävda egendomen skall således i sådana fall inte betraktas som hittegods. I de fall åter där det kan vara tveksamt huruvida den anträffade egendomen åtkommit genom brott eller ej eller huruvida den alltjämt skall anses vara i den brottsliges "besittning" torde egendomen enligt min mening böra betraktas som hittegods.

7.2 Förslaget till lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.

1 §

Paragrafen motsvarar 1 § i promemorians förslag till lag i ämnet. Bestämmelsen innebär att lagen i princip är tillämplig dels på all den lösa egendom som genom beslut om förverkande tillfaller staten, dels på

allt hittegods. Dessutom är lagen tillämplig på egendom som tagits i förvar enligt den föreslagna nya lagen om visst stöldgods m. m. I den mån en specialförfattning innehåller särskilda bestämmelser om förfarandet med eller sättet för avyttring av sådan egendom som omfattas av den föreslagna lagen skall emellertid specialförfattningens bestämmelser gälla. En erinran härom har tagits in i paragrafen.

2 §

Paragrafen, som i huvudsak motsvarar 2 § i promemoriaförslaget, innehåller bestämmelser om egendom som tagits i förvar med stöd av 1 § första stycket i den föreslagna nya lagen om visst stöldgods m. m.

Av första stycket framgår att den i förvar tagna egendomen skall förvaras hos polismyndigheten i minst sex månader. Den aktuella tiden skall därvid räknas från den dag beslutet om att egendomen skall tas i förvar först meddelades. Detta innebär att om åklagaren först meddelat beslut om förvaring men därefter på grund av att missnöje anmälts mot beslutet för talan vid domstol, sexmånaderstiden räknas från det första beslutet. Sådant kungörande som avses i andra stycket eller, om talan vid domstol väckts efter kungörandet, försäljning får dock ej ske innan fråga om förvaring slutligt avgjorts. Egendomen får anses vara förvarad hos polismyndigheten även om denna på grund av utrymmesbrist är tvungen att ta andra lokaler än sina egna i anspråk för förvaringen. Självfallet skall — som en remissinstans påpekat — egendomen utlämnas till den som under den tid som egendomen förvaras hos polismyndigheten gör anspråk på denna. Polismyndigheten skall därvid pröva riktigheten av anspråket.

I paragrafens andra stycke finns bl. a. bestämmelser om den kungörelse beträffande egendomen som skall ske efter förvaringstidens utgång. Några remissinstanser har påpekat att det inte framgår av promemoriaförslaget hur kungörandet skall ske eller vem som skall svara för kostnaderna. Enligt min mening skall det ankomma på RPS att meddela närmare föreskrifter om det lämpligaste sättet för detta kungörelseförfarande. Kostnaderna för förfarandet bör bestridas av RPS. Till skillnad mot promemoriaförslaget har i lagtexten gjorts ett tillägg som innebär att i de fall ägaren efter beslutet om att egendomen skall tas i förvar förklarar att han avstår från sin rätt till egendomen skall denna försäljas.

3 §

Paragrafen har inte någon direkt motsvarighet i promemoriaförslaget. Den reglerar de fall då egendomen tagits i förvar med stöd av 1 § andra stycket i den föreslagna nya lagen om visst stöldgods m. m. Bestämmelsen innebär att egendom som tagits i förvar därför att ägaren eller annan som har rätt till egendomen ej gjort anspråk på den genast får försäljas.

Om ägaren eller annan rättsinnehavare eventuellt skulle ångra sig innan försäljningen sker har han dock möjlighet att få egendomen utlämnad till sig med stöd av bestämmelserna i 7 § denna lag.

4 och 5 §§

Paragraferna motsvarar i allt väsentligt 4 och 5 §§ i promemorieförslaget. Genom bestämmelserna öppnas möjligheter att omedelbart försälja visst slag av egendom eller att oskadliggöra egendom som kan befaras komma till brottslig användning eller som det av annat skäl är olämpligt att sälja.

Bestämmelserna i 4 och 5 §§ gäller i princip all egendom som omfattas av lagen i den mån det inte finns särskilda bestämmelser därom i specialförfattningarna. Beträffande sådan förverkad egendom som förvaras hos polismyndighet synes det enligt min mening därvid vara mest ändamålsenligt att — såsom det föreslagits i promemorian — RPS får i uppdrag att utforma närmare riktlinjer angående den lämpligaste försäljningsformen vid tillämpningen av 4 §. Vad angår tillämpningen av 5 § delar jag den uppfattning som framförts i promemorian, nämligen att det bör ankomma på den polis- eller tullmyndighet som förvarar egendomen att pröva huruvida den skall försälas eller inte. Jag vill dock i detta sammanhang framhålla att om man genom lämplig åtgärd kan utesluta risken för att egendomen kommer till brottslig användning skall egendomen försälas sedan sådan åtgärd vidtagits. Egendom som omfattas av lagen kan även vara av värde som förevisnings- och studiemateriel vid polis-skolan eller i liknande sammanhang. Om egendom kommer till sådan användning får den enligt min mening anses oskadliggjord utan att någon annan åtgärd vidtagits. Närmare föreskrifter i denna fråga bör — som föreslagits i promemorian — lämnas av centralmyndigheten.

6 §

Denna paragraf, som motsvarar 6 § i promemorieförslaget, anger som huvudregel att den egendom som omfattas av lagen skall försälas genom FFV, om inte en tillämpning av bestämmelserna i 4 eller 5 § föranlett annat.

Även förevarande paragraf innehåller ett undantag från huvudregeln att försäljning skall ske genom FFV. Från den generella regeln har såfunda undantagits egendom som på grund av sin beskaffenhet eller omständigheterna i övrigt bör säljas i annan ordning genom den förevarande myndighetens försorg. Undantagsbestämmelsen tar bl. a. sikte på fall då egendomen på grund av sin beskaffenhet inte får säljas till annan än viss bestämd köpare eller där egendomens pris inte påverkas av att den bjuds ut till en bredare köpkrets. Enligt min mening bör hänsyn även tas till om försäljning genom FFV skulle medföra särskilt

stora transport- eller förvaringskostnader. Jag anser, i likhet med vad som framförts i promemorian, att principen för försäljning på annat sätt än genom FFV bör vara att sådan försäljning bör inbringa minst samma nettopris som om FFV skulle ha ombesörjt försäljningen. I vissa fall torde det vara lämpligare att förstöra egendomen än att försälja den. Närmare föreskrifter i ämnet bör meddelas av centralmyndigheten.

RRV har i sin tidigare i den allmänna motiveringen nämnda skrivelse och promemoria bl. a. tagit upp frågan om försäljning av beslagtagn sprit och konstaterat att kostnaderna för hanteringen av denna typ av egendom ofta överstiger inkomsterna. I likhet med vad som framhållits i promemorian anser jag det angeläget att en väsentlig utvidgning sker av nuvarande möjligheter att förstöra egendom av detta slag.

En del egendom som överlämnas till FFV för försäljning kan tänkas vara av sådant slag att man i praktiken inte kan räkna med någon möjlighet att finna en köpare. I promemorian föreslås att FFV i dessa fall bör ha rätt att bestämma hur man skall förfara med egendomen och att där annan än FFV ombesörjer försäljningen motsvarande prövning bör ankomma på denna myndighet. Jag delar denna uppfattning.

7—9 §§

Paragraferna motsvarar i huvudsak 7 och 8 §§ i promemorieförslaget. Genom bestämmelserna i 7 § bereds ägaren eller annan rättsinnehavare till egendom som tagits i förvar möjlighet att återfå egendomen. Som jag nämnt i anslutning till 3 § skall även ägare som avstått från sin egendom kunna få tillbaka denna om han gör anspråk på godset innan detta försålts eller förstörts. I enlighet med vad jag föreslagit i den allmänna motiveringen har i 7 § tagits in en bestämmelse om att ägare eller annan rättsinnehavare i de fall då hans egendom reparerats eller på annat sätt förbättrats skall betala kostnaderna för detta innan han får ut sin egendom. Betalas inte ersättningen inom en månad får egendomen försäljas. Försäljning av egendom som tagits i förvar enligt lagen (1974: 000) om visst stöldgods m. m. sker enligt 8 § första stycket för statsverkets räkning. Har egendomen försålts, har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning enligt 8 § andra stycket om han ej underlåtit att vidtaga rimliga åtgärder för att återfå den. Sådan ersättning skall dock inte utgå till ägare som avstått från anspråk på egendomen. Från ersättningen skall avräknas eventuella kostnader för förbättringar. Bestämmelsen i 8 § tredje stycket om sättet för prövningen av från ägare eller annan rättsinnehavare framställda ersättningsanspråk har omarbetats enligt de riktlinjer som jag förordat i den allmänna motiveringen. Det skall sålunda ankomma på RPS att pröva anspråk som framställs med stöd av bestämmelserna i 8 § andra stycket. I 9 § har intagits regler angående fullföljd av talan vid beslut enligt 7 eller 8 §.

10 §

Denna paragraf, som saknar motsvarighet i promemoriaförslaget, innehåller en bestämmelse som anger att i fråga om pengar skall i stället för vad som sägs om försäljning i denna lag gälla att beloppet redovisas till statsverket.

11 §

Denna paragraf, som också saknar motsvarighet i promemoriaförslaget, innehåller ett bemyndigande för RPS att utfärda närmare föreskrifter angående sättet för kungörande enligt 2 § och polismyndighets förfarande med egendom som avses i denna lag.

7.3 Förslagen till ändringar i rättegångsbalken och lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken

Förslaget till ändring i RB innebär att en värdegräns införs i 27 kap. 7 § RB. Genom förslaget begränsas skyldigheten för åklagare att vid beslag väcka åtal eller göra framställning om ytterligare anstånd därmed inom en månad till att avse beslagtagna egendom som har ett värde som ej understiger 1 000 kr. Som jag anfört i den allmänna motiveringen är syftet med ändringen att minska arbetsbördan för polis, åklagare och domstolar. Ändringen i 17 § andra stycket RP är föranledd bl. a. av utvecklingen i fråga om penningvärdet och innebär att gränsen för delgivning av stämning genom anslag på rättens kansli höjs från 100 till 1 000 kr. Jag vill därvid framhålla att med den beslagtagna egendomens värde avses dess saluvärde och inte dess inköpsvärde. Vidare skall om beslaget omfattar flera föremål beräkningen avse det sammanlagda värdet av egendomen.

7.4 Övriga författningsförslag

Ett flertal författningar innehåller i dag bestämmelser om hur förverkad egendom skall säljas. Jag föreslår emellertid att ändring görs i de författningar som tillämpas förhållandevis regelbundet och där särbestämmelser inte kan anses nödvändiga. I detta sammanhang vill jag påpeka att den föreslagna nya lagens försäljningsregler naturligtvis blir tillämpliga på de författningar om förverkande som saknar bestämmelser om sättet för försäljning av egendomen. Efter samråd med andra berörda departementschefer föreslår jag att ändring görs i 36 § 2 mom. lagen (1938: 274) om rätt till jakt, 22 och 23 §§ lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling samt 63 § explosivvaruförordningen (1949: 341). Frågan om ändringar i administrativa författningar som berörs av departementspromemorians förslag om försäljning har jag för avsikt att senare anmäla för Kungl. Maj:t.

8 Hemställan

Jag hemställer, att lagrådets yttrande över förslagen till

1. lag om visst stöldgods m. m.,
2. lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.,
3. lag om ändring i rättegångsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1938: 274) om rätt till jakt,
6. lag om ändring i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling inhämtas genom utdrag av protokollet.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Agneta Heide

Bilaga 1.
Promemorieförslagen

1 Förslag till

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas i fråga om brottsbalken.

dels att 36 kap. 4 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i balken skall införas en ny paragraf, 36 kap. 1 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.

1 a §

Har egendom anträffats vid förundersökning i brottmål och framgår av omständigheterna att egendomen uppenbarligen utgör utbyte av brott men kan ej utredas vem egendomen rätteligen tillhör, skall den förklaras förverkad, om det ej är uppenbart obilligt.

Om rätt för ägaren att återfå egendomen eller ersättning för den gälla särskilda föreskrifter.

4 §¹

Förverkande på grund av brott av egendom eller dess värde må, om ej annat har föreskrivits, ske hos

- a) gärningsmannen eller annan som medverkat till brottet,
- b) den i vars ställe gärningsmannen eller annan medverkande var,
- c) den som genom brottet beretts vinning,
- d) den som efter brottet förvärvat egendomen på grund av giftorätt, arv eller testamente eller genom gåva eller som efter brottet förvärvat egendomen på annat sätt och därvid haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottet.

Tillhörde egendomen vid brottet ej någon av dem som anges i första stycket a)—c), må den ej förklaras förverkad.

Särskild rätt till egendom som förklaras förverkad består, om ej även den särskilda rätten förklaras förverkad.

Första—tredje styckena gälla ej förverkande som avses i 1 a §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

¹ Senaste lydelse 1968: 165.

2 Förslag till

Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas, att 27 kap. 7 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Då rätten förordnar om beslag eller fastställer verkställt beslag skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt. I annat fall skall åtal väckas inom en månad sedan beslaget verkställdes.

Finnes tid, som avses i första stycket, otillräcklig, må rätten, om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden.

Föreslagen lydelse

Då rätten förordnar om beslag eller fastställer verkställt beslag skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt.

I annat fall *än som avses i första stycket* skall åtal väckas inom en månad sedan beslaget verkställdes *om den beslagtagna egendomens värde uppgår till ettusen kronor eller mera.*

Finnes tid, som avses i första eller andra stycket, otillräcklig, må rätten, om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken

Härigenom förordnas, att 17 § lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹

Angår fråga om egendoms förverkande till det allmänna eller annan särskild rättsverkan av brott någon, som ej är tilltalad, skall talan därom föras mot honom. Om sådan talan gälle i tillämpliga delar vad i nya rättegångsbalken är föreskrivet angående åtal för brott varå icke kan följa svårare straff än böter.

¹ Senaste lydelse 1970: 448.

Nuvarande lydelse

Är i fall, som avses i första stycket, fråga om förverkande av egendom, som tagits i beslag, och är ägaren ej känd eller har han eller annan, mot vilken talan föres, icke känt hemvist inom riket eller kan eljest ej på sätt om stämning i brottmål är stadgat delgivning ske här i riket, äge rätten utfärda stämning å honom att å tid och ställe, som angivas i stämningen, komma tillstädes vid rätten för att svara i målet vid påföljd, att egendomen eljest må förklaras förverkad. Stämningen skall utan hinder av 33 kap. 6 § första stycket nya rättegångsbalken delgivas genom kungörelsedelgivning. Uppgår värdet av beslagtagna egendom uppenbart ej till *ett hundra kronor*, får delgivning ske genom att stämningen anslås på rättens kansli. Uteblir svaranden, skall egendomen förklaras förverkad, om ej av omständigheterna framgår, att talan därom är ogrundad.

Föreslagen lydelse

Är i fall, som avses i första stycket, fråga om förverkande av egendom, som tagits i beslag, och är ägaren ej känd eller har han eller annan, mot vilken talan föres, icke känt hemvist inom riket eller kan eljest ej på sätt om stämning i brottmål är stadgat delgivning ske här i riket, äge rätten utfärda stämning å honom att å tid och ställe, som angivas i stämningen, komma tillstädes vid rätten för att svara i målet vid påföljd, att egendomen eljest må förklaras förverkad. Stämningen skall utan hinder av 33 kap. 6 § första stycket nya rättegångsbalken delgivas genom kungörelsedelgivning. Uppgår värdet av beslagtagna egendom uppenbart ej till *ettusen kronor*, får delgivning ske genom att stämningen anslås på rättens kansli. Uteblir svaranden, skall egendomen förklaras förverkad, om ej av omständigheterna framgår, att talan därom är ogrundad.

Vad i andra stycket sägs om ägaren gäller ej när talan förs enligt 36 kap. 1 a § mot annan än ägare.

Hava i lag eller författning meddelats avvikande bestämmelser, vare de gällande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

4 Förslag till

Lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Med lös egendom som tillfallit staten på grund av förverkande eller enligt lagen (1938: 121) om hittegods förfares enligt denna lag, om ej annat följer av särskilda bestämmelser.

2 §

Egendom som förverkats med stöd av 36 kap. 1 a § brottsbalken skall förvaras hos polismyndigheten i minst sex månader.

Efter utgången av den i första stycket angivna tiden skall polismyndigheten låta kungöra förhållandet med beskrivning av egendomen och uppgift om var den tillgripits, om det är känt. Samtidigt skall anges viss tid, ej understigande en månad, inom vilken den som vill göra anspråk på egendomen skall ge sig till känna. Framställs icke anspråk inom denna tid, behandlas egendomen som annan förverkad egendom.

3 §

Egendom som genom beslag eller eljest har omhändertagits på grund av brott får, om ägaren förklarar sig avstå från egendomen och annan ej har rätt till denna, försäljas i den ordning som sägs i denna lag. Detsamma gäller om egendomens ägare ej inom en månad efter särskild uppmaning återtagit egendomen.

4 §

Utan hinder av bestämmelserna i 2 och 3 §§ får den myndighet som förvarar egendomen omedelbart låta försälja den om

1. den ej kan vårdas utan fara för förstöring;
2. värden av den är förenad med alltför stora kostnader; eller
3. särskilda skäl eljest föreligger.

5 §

Egendom som kan komma till brottslig användning eller eljest är olämplig för försäljning skall oskadliggöras.

6 §

Egendom som ej sålts enligt 4 § eller oskadliggjorts enligt 5 § skall säljas av förenade fabriksverken, om ej egendomen på grund av sin beskaffenhet eller omständigheterna i övrigt bör säljas i annan ordning genom den förvarande myndighetens försorg. Kan egendomen ej säljas, får den förstöras.

7 §

Gör ursprunglige ägaren anspråk på att få ut egendom, som har förverkats med stöd av 36 kap. 1 a § brottsbalken, innan egendomen har försålts, skall den lämnas ut till honom utan kostnad.

Har egendom som avses i första stycket försålts, har ägaren rätt till ersättning för egendomen, om han ej underlåtit att vidtaga rimliga åtgärder för att återfå egendomen. Ersättningen skall utgå med det belopp som influtit vid försäljningen.

8 §

Ansökan om ersättning enligt 7 § andra stycket inges till rikspolisstyrelsen som verkställer utredning i ärendet. Utredningen överlämnas till justitiekanslern, som prövar frågan om ersättning. Talan mot justitiekanslerns beslut får ej föras.

5 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1938: 274) om rätt till jakt**

Härigenom förordnas, att 36 § 2 mom. lagen (1938: 274) om rätt till jakt skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 §¹

2 mom. Där i beslag taget djur som avses i denna paragraf är underkastat förskämning må det, sedan syn och värdering hållits av två ojäviga män, av beslagaren försäljas på lämpligt sätt.

Annan förverkad eller förbruten egendom som avses i denna paragraf skall försäljas å offentlig auktion; dock att, där förbruten redskap utgöres av skjutvapen eller är sådant som icke må användas till jakt eller fångst, med det samma skall förfaras på sätt Konungen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

6 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling**

Härigenom förordnas, att 22 och 23 §§ lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §

Sedan slutligen avgjorts, att egendom, som enligt denna lag tagits i beslag, skall vara förverkad, skall egendomen, där ej föreskrift i särskild författning till annat föranleder, efter åklagarens bestämmande försäljas på offentlig auktion genom tullverkets eller utmätningsmannens försorg. Förvaringspersedel, som på grund av sin beskaffenhet är särskilt ägnad att användas för varusmuggling, må dock

Sedan slutligen avgjorts, att egendom, som enligt denna lag tagits i beslag, skall vara förverkad, skall egendomen, där ej föreskrift i särskild författning till annat föranleder, försäljas genom tullverkets försorg eller i den ordning som gäller för försäljning av förverkad lös egendom. Förvaringspersedel, som på grund av sin beskaffenhet är särskilt ägnad att användas för varusmuggling, må

¹ Senaste lydelse 1970: 192.

Nuvarande lydelse

försäljas allenast om den gjorts otjänlig för sådant ändamål. Där detta ej lämpligen kan ske, skall med persedeln förfaras på sätt generaltullstyrelsen bestämmer.

Har med avseende å egendom meddelats förklaring som i 12 § sägs och erlägges ersättningsbelopp som där avses inom två månader efter det saken slutligen avgjorts, skall egendomen återställas. I annat fall må egendomen för ersättningsbeloppets uttagande försäljas i den ordning som i första stycket föreskrives.

Föreslagen lydelse

dock försäljas allenast om den gjorts otjänlig för sådant ändamål. Där detta ej lämpligen kan ske, skall med persedeln förfaras på sätt generaltullstyrelsen bestämmer.

25 §¹

Är beslagtagen egendom underkastad förskämning eller snar förstörelse eller annan nedgång i värde, må den genast försäljas på offentlig auktion, och skall så alltid ske om ägaren begär det. Uppskattas egendomens värde till femhundra kronor eller mera och har ej försäljning påkallats av ägaren, skall dock tillstånd till försäljningen sökas hos rätten. Rätten må utan ägarens hörande meddela beslut om egendomens avyttring.

Är beslagtagen egendom underkastad förskämning eller snar förstörelse eller annan nedgång i värde, må den genast försäljas, och skall så alltid ske om ägaren begär det. Uppskattas egendomens värde till femhundra kronor eller mera och har ej försäljning påkallats av ägaren, skall dock tillstånd till försäljningen sökas hos rätten. Rätten må utan ägarens hörande meddela beslut om egendomens avyttring.

Då beslag lagts å rusdrycker, som kunna antagas vara förverkade enligt denna lag, skola bestämmelserna i 2 § 1 lagen den 9 maj 1958 om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

Bilaga 2.

1 Förslag till**Lag om visst stöldgods m. m.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Har egendom som åtkommits genom brott anträffats och är ägaren eller annan som har rätt till egendomen icke känd, skall egendomen tagas i förvar, om det ej är uppenbart obilligt.

Detsamma gäller om ägaren eller annan som har rätt till egendomen ej gör anspråk på den.

Om förfarandet med egendom som tagits i förvar enligt första eller andra stycket och om rätt för ägare som sedermera blir känd eller annan som har rätt till egendomen att få egendomen utlämnad till sig eller att erhålla ersättning finns bestämmelser i lagen (1974: 000) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.

2 §

Beslut om att egendom skall tagas i förvar enligt denna lag meddelas av allmän domstol utom i fall som anges i tredje stycket.

Talan om egendoms tagande i förvar föres av åklagare mot den som frågan angår, om denne har känt hemvist här i landet och kan delges på sätt som är föreskrivet om stämning i brottmål. Talan behöver dock ej föras mot den som förklarat att han ej gör anspråk på egendomen.

Skall enligt andra stycket talan ej föras mot någon får åklagaren meddela förordnande om att egendomen skall tagas i förvar.

3 §

Den som icke åtnöjes med åklagares beslut enligt 2 § tredje stycket får innan egendomen försålts eller förstörts hos åklagaren anmäla missnöje med beslutet. Anmäles missnöje skall åklagaren inom en månad sedan anmälan gjorts väcka talan vid domstol med yrkande om att beslutet skall bestå. Väcker ej talan, skall åklagaren häva beslutet om egendomens tagande i förvar.

Väcker åklagaren åtal för brott, som föranlett att egendom tagits i förvar, innan egendomen försålts eller förstörts, skall domstolen i samband med åtalet pröva om egendomen fortfarande skall hållas i förvar.

Åklagaren skall omedelbart underrätta polisstyrelsen i det distrikt där egendomen förvaras om missnöjesanmälan enligt första stycket och om talan enligt andra stycket. I avvaktan på att saken slutligt prövas får vidare åtgärd med egendomen ej äga rum, om den kan vårdas utan fara för förstörelse.

4 §

Föres talan om egendoms tagande i förvar enligt 2 § andra stycket eller 3 § första stycket mot någon, som ej är tilltalad, skall om sådan

talän i tillämpliga delar gälla vad i rättegångsbalken är föreskrivet angående åtal för brott på vilket icke kan följa svårare straff än böter.

5 §

Denna lag gäller ej i fall där lagen (1938: 121) om hittegods är tillämplig.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

2 Förslag till

Lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §

Denna lag gäller, om ej annat följer av bestämmelser i lag eller annan författning, egendom som,

1. tillfallit staten på grund av förverkande eller
2. tillfallit staten enligt lagen (1938: 121) om hittegods eller
3. tagits i förvar enligt lagen (1974: 000) om visst stöldgods m. m.

2 §

Egendom som tagits i förvar med stöd av lagen (1974: 000) om visst stöldgods m. m. skall förvaras hos polismyndigheten i minst sex månader efter det att beslut först meddelats om att egendomen skall vara tagen i förvar. Vad som sagts nu gäller dock ej i fall som avses i 3 §.

Har det under den i första stycket angivna tiden icke kunnat utredas vem egendomen rätteligen tillhör, skall polismyndigheten på lämpligt sätt låta kungöra förhållandet med uppgift om egendomen och om de omständigheter under vilka den anträffats. I kungörelsen anges även viss tid, ej understigande en månad, inom vilken den som vill göra anspråk på egendomen skall ge sig till känna. Framställs icke anspråk inom denna tid eller avstår den som har rätt till egendomen från denna, skall egendomen försäljas i den ordning som sägs i denna lag.

3 §

Har egendom tagits i förvar med stöd av lagen (1974: 000) om visst stöldgods m. m., därför att ägaren eller annan som har rätt till egendomen ej gör anspråk på den, skall egendomen försäljas i den ordning som sägs i denna lag.

4 §

Myndighet som förvarar egendom som avses i denna lag får omedelbart och utan hinder av 2 § låta försälja den om

1. den ej kan vårdas utan fara för förstöring;
2. vården av den är förenad med alltför stora kostnader; eller
3. särskilda skäl eljest föreligger.

5 §

Egendom som kan befaras komma till brottslig användning eller eljest är olämplig för försäljning skall oskadliggöras.

6 §

Egendom som ej sålts enligt 4 § eller oskadliggjorts enligt 5 § skall säljas av förenade fabriksverken, om ej egendomen på grund av sin beskaffenhet eller omständigheterna i övrigt bör säljas i annan ordning genom den förvarande myndighetens försorg. Kan egendomen ej säljas, får den förstöras.

7 §

Gör ägaren eller annan rättsinnehavare anspråk på egendom som tagits i förvar med stöd av lagen (1974: 000) om visst stöldgods m. m. skall den lämnas ut till honom, om den ej redan försålts eller förstörts.

Har egendomen reparerats eller på annat sätt förbättrats, är den som gör anspråk gällande enligt första stycket skyldig att betala kostnaden härför innan han utfår egendomen. Betalar han ej inom en månad efter det att särskild uppmaning därom delgivits honom, får egendomen försäljas i den ordning som sägs i denna lag.

8 §

Försäljning av egendom som tagits i förvar med stöd av lagen (1974: 000) om visst stöldgods m. m. sker för statsverkets räkning.

Har egendomen försålts, har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning, om han ej underlåtit att vidtaga rimliga åtgärder för att återfå den. Ersättningen utgår dock ej med högre belopp än som influerat vid försäljningen. I fall som avses i 7 § andra stycket skall dock kostnaden för förbättringen avräknas från ersättningen.

Ansökan om ersättning ges in till rikspolisstyrelsen som, efter verkställd utredning i ärendet, prövar frågan om ersättning.

9 §

Mot polismyndighets beslut i ärende om utlämnande av egendom enligt 7 § första stycket föres talan hos länsstyrelsen genom besvär. Mot länsstyrelsens beslut föres talan hos kammarrätt genom besvär.

Mot beslut i ärende om ersättningsanspråk enligt 8 § tredje stycket får talan ej föras.

10 §

I fråga om pengar skall i stället för vad som sägs om försäljning i denna lag gälla att beloppet redovisas till statsverket enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

11 §

Rikspolisstyrelsen lämnar närmare föreskrifter om

1. sättet för kungörande enligt 2 §
2. polismyndighets förfarande med egendom som avses i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

3 Förslag till

Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom förordnas, att 27 kap. 7 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Då rätten förordnar om beslag eller fastställer verkställt beslag, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt. I annat fall skall åtal väckas inom en månad, sedan beslaget verkställdes.

Finnes tid, som avses i första stycket, otillräcklig, må rätten, om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden.

Föreslagen lydelse

27 kap. 7 §

Då rätten förordnar om beslag eller fastställer verkställt beslag, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt.

I annat fall än som avses i första stycket skall åtal väckas inom en månad, sedan beslaget verkställdes, om ej den beslagtagna egendomens värde understiger ettusen kronor.

Finnes tid, som avses i första eller andra stycket, otillräcklig, må rätten, om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken

Härigenom förordnas, att 17 § lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹

Angår fråga om egendoms förverkande till det allmänna eller annan särskild rättsverkan av brott någon, som ej är tilltalad, skall talan därom föras mot honom. Om sådan talan gälle i tillämpliga delar vad i nya rättegångsbalken är föreskrivet angående åtal för brott varå icke kan följa svårare straff än böter.

¹ Senaste lydelse 1970: 448.

Nuvarande lydelse

Är i fall, som avses i första stycket, fråga om förverkande av egendom, som tagits i beslag, och är ägaren ej känd eller har han eller annan, mot vilken talan föres, icke känt hemvist inom riket eller kan eljest ej på sätt om stämning i brottmål är stadgat delgivning ske här i riket, äge rätten utfärda stämning å honom att å tid och ställe, som angivas i stämningen, komma tillstädes vid rätten för att svara i målet vid påföljd, att egendomen eljest må förklaras förverkad. Stämningen skall utan hinder av 33 kap. 6 § första stycket nya rättegångsbalken delgivas genom kungörelsedelgivning. Uppgår värdet av beslagtagna egendom uppenbart ej till *ett-hundra* kronor, får delgivning ske genom att stämningen anslås på rättens kansli. Uteblir svaranden, skall egendomen förklaras förverkad, om ej av omständigheterna framgår, att talan därom är ogrundad.

Hava i lag eller författning meddelats avvikande bestämmelser, vare de gällande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

5 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1938: 274) om rätt till jakt**

Härigenom förordnas, *dels* att 36 § 2 mom. lagen (1938: 274) om rätt till jakt skall ha nedan angivna lydelse, *dels* att i 2 § 3 mom., 10 § 2 mom. och 5 mom., 14 § 1 mom. och 2 mom., 15 § 1 mom. tredje stycket, 18 § 1 mom. och 2 mom., 24 § 1 mom. andra stycket och 2 mom. andra stycket, 26 § 3 mom. och 4 mom. samt 27 § tredje stycket i samma lag ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*36 §¹

2 mom. Där i beslag taget djur som avses i denna paragraf är underkastat förskämning må det, sedan syn och värdering hållits av två ojäviga män, av beslagaren försäljas på lämpligt sätt.

¹ Senaste lydelse 1972: 232.

Nuvarande lydelse

Annan förverkad egendom som avses i denna paragraf skall försäljas å offentlig auktion; dock att, där förverkat redskap utgöres av skjutvapen eller är sådant som icke må användas till jakt eller fångst, med detsamma skall förfaras på sätt *Konungen* bestämmer.

Konungen eller myndighet som *Konungen* bestämmer äger förordna om undantag från andra stycket i fråga om djur eller del av djur som behövs för forskningsändamål eller av annat särskilt skäl icke bör försäljas å offentlig auktion.

Föreslagen lydelse

Annan förverkad egendom som avses i denna paragraf skall försäljas i den ordning som i *allmänhet* gäller för försäljning av förverkad lös egendom; dock att, där förverkat redskap utgöres av skjutvapen eller är sådant som icke må användas till jakt eller fångst, med detsamma skall förfaras på sätt *regeringen* bestämmer.

Regeringen eller myndighet som *regeringen* bestämmer äger förordna om undantag från andra stycket i fråga om djur eller del av djur som behövs för forskningsändamål eller av annat särskilt skäl icke bör försäljas i den ordning som i *allmänhet* gäller för försäljning av förverkad lös egendom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

6 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling**

Häri genom förordnas, att 22 och 23 §§ lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Sedan slutligen avgjorts, att egendom, som enligt denna lag tagits i beslag, skall vara förverkad, skall egendomen, där ej föreskrift i särskild författning till annat föranleder, efter åklagarens bestämmande försäljas på offentlig auktion genom tullverkets eller utmätningsmannens försorg. Förvaringspersedel, som på grund av sin beskaffenhet är särskilt ägnad att användas för varusmuggling, må dock försäljas allenast om den gjorts otjänlig för sådant ändamål. Där detta ej lämpligen kan ske, skall med persedeln förfaras på sätt generaltullstyrelsen bestämmer.

Föreslagen lydelse

22 §

Sedan slutligen avgjorts, att egendom, som enligt denna lag tagits i beslag, skall vara förverkad, skall egendomen, där ej föreskrift i särskild författning till annat föranleder, försäljas genom tullverkets försorg eller i den ordning som i *allmänhet* gäller för försäljning av förverkad lös egendom. Förvaringspersedel, som på grund av sin beskaffenhet är särskilt ägnad att användas för varusmuggling, må dock försäljas allenast om den gjorts otjänlig för sådant ändamål. Där detta ej lämpligen kan ske, skall med persedeln förfaras på sätt generaltullstyrelsen bestämmer.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Har med avseende å egendom meddelats förklaring som i 12 § sägs och erlägges ersättningsbelopp som där avses inom två månader efter det saken slutligen avgjorts, skall egendomen återställas. I annat fall må egendomen för ersättningsbeloppets uttagande försäljas i den ordning som i första stycket föreskrives.

23 §¹

Är beslagtagen egendom underkastad förskämning eller snar förstörelse eller annan nedgång i värde, må den genast försäljas på offentlig auktion, och skall så alltid ske om ägaren begär det. Uppskattas egendomens värde till femhundra kronor eller mera och har ej försäljning påkallats av ägaren, skall dock tillstånd till försäljningen sökas hos rätten. Rätten må utan ägarens hörande meddela beslut om egendomens avyttring.

Är beslagtagen egendom underkastad förskämning eller snar förstörelse eller annan nedgång i värde, må den genast försäljas, och skall så alltid ske om ägaren begär det. Uppskattas egendomens värde till femhundra kronor eller mera och har ej försäljning påkallats av ägaren, skall dock tillstånd till försäljningen sökas hos rätten. Rätten må utan ägarens hörande meddela beslut om egendomens avyttring.

Då beslag lagts å rusdrycker, som kunna antagas vara förverkade enligt denna lag, skola bestämmelserna i 2 § 1 lagen den 9 maj 1958 om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1975.

7 Förslag till**Kungl. Maj:ts kungörelse om ändring i förordningen (1949: 341) om explosiva varor**

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna att 63 § förordningen (1949: 341) om explosiva varor skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*63 §²

Explosiv vara, som tagits i beslag enligt denna förordning eller lagen om straff för varusmuggling, skall sättas under förseglning av den, som verkställt beslaget, samt förvaras på sätt i 31 § föreskrives till dess genom lagakraftvunnen dom avgjorts, om varan skall anses förverkad. Om beslaget och de för varans förvaring vidtagna åtgärderna skall den, som verkställt beslaget, ofördröjligen göra anmälan till sprängämnesinspektionen eller polismyndigheten, som har att meddela erforderliga närmare föreskrifter om varans förvaring.

¹ Senaste lydelse 1963: 228.

² Senaste lydelse 1960: 451.

Nuvarande lydelse

Explosiv vara, som genom lagkraftvunnen dom enligt denna förordning eller lagen om straff för varusmuggling förklarats förverkad, skall försäljas på sätt *länsstyrelsen* bestämmer; *länsstyrelsen* må dock förordna att varan i stället skall oskadliggöras *efter sprängämnesinspektionens eller polismyndighetens anvisning*.

Föreslagen lydelse

Explosiv vara, som genom lagkraftvunnen dom enligt denna förordning eller lagen om straff för varusmuggling förklarats förverkad, skall försäljas på sätt *polismyndigheten* bestämmer; *polismyndigheten* må dock förordna att varan i stället skall oskadliggöras.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1975.

Utdrag av protokoll, hållet i lagrådet den 19 april 1974.

Närvarande: justitierådet CONRADI, f. d. regeringsrådet ÖHMAN, regeringsrådet PAULSSON, justitierådet FREDLUND.

Enligt lagrådet den 18 april 1974 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 29 mars 1974, har Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skall inhämtas över upprättade förslag till

1. lag om visst stöldgods m. m.,
2. lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.,
3. lag om ändring i rättegångsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1938: 274) om rätt till jakt,
6. lag om ändring i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

Förslagen, som finns bilagda detta protokoll, har den 1—4 april 1974 inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Jan Vilgeus.

Lagförslagen föranleder följande yttranden inom lagrådet.

Förslaget till lag om visst stöldgods m. m.

1 §

Lagrådet:

Av vad departementschefen anført i den allmänna motiveringen framgår att det är avsett att lagen skall kunna tillämpas även på egendom som kan ha åtkommits genom annat brott än sådant som finns upptaget i brottsbalken. Som exempel på sådan tillämpning anføres att det ibland kan visa sig svårt att avgöra, på vilket sätt egendom, som anträffas i en s. k. tjuvgömma, har åtkommits, t. ex. huruvida det är fråga om stöldgods eller smuggelgods.

Enligt den föreslagna lagtexten skall den egendom, som får tagas i förvar, ha "åtkommits" genom brott. Enbart det förhållandet att egendom varit föremål för smuggling kan icke anses innebära att den åtkommits genom brott. I sin föreslagna lydelse kan därför paragrafen inte tillämpas på smuggelgods. Ej heller kan paragrafen i sin föreslagna avfattning tillämpas på fall, då påträffad egendom endera åtkommits genom brott eller varit föremål för brott av beskaffenhet att medföra för-

verkande men det är ovisst vilket av brotten som föreligger. Det förefaller tveksamt, om något större behov föreligger att utvidga bestämmelsens tillämpningsområde till att omfatta dylika fall. Anses en sådan utvidgning böra genomföras, erfordras därjämte en översyn av vissa av bestämmelserna i förslaget till lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m., vilka synes mindre väl lämpade för nu berörda fall.

För att ägaren av exempelvis stulet gods skall anses okänd måste, såsom departementschefen betonat, fordras, att en med hänsyn till omständigheterna godtagbar utredning om äganderätten till godset blivit verkställd, ehuru med negativt resultat. Ibland kan en sådan utredning ge vid handen, att godset tillhör någon av två eller flera angivna personer, ovisst vilken. Är i dylikt fall personkretsen begränsad till ett fåtal personer, torde ägaren ej kunna anses okänd.

3 §

Lagrådet:

I fråga om sista stycket hänvisas till vad som kommer att anföras vid 2 § lagen om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.

4 §

Lagrådet:

När talan föres mot någon för brott, t. ex. stöld, tilltalad person om tagande i förvar av egendom som denne påstås ha åtkommit genom det åtalade brottet, torde — liksom när talan om särskild rättsverkan enligt 1 kap. 8 § brottsbalken föres mot tilltalad — de för brottmålet gällande processuella reglerna få anses tillämpliga jämväl på den i samband med åtalet förda talan. Avgörande i sak av fråga huruvida egendom skall tagas i förvar torde, vare sig avgörandet träffas i samband med prövningen av åtal eller inte, böra ske genom dom.

Förslaget till lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.

2 §

Lagrådet:

Av vad departementschefen anført lærer framgå, att det i första stycket förekommande uttrycket "först" valts uteslutande för att ange att sexmånadersfristen skall i fall, som avses i 2 § sista stycket i den föreslagna nya lagen om visst stöldgods m. m., räknas från åklagarens beslut, även om detta beslut kommit att överprövas av domstol jämlikt 3 § sistnämnda lag. Har frågan däremot väckts vid domstol jämlikt 2 §

första stycket och andra stycket första punkten i stöldgodslagen, skall fristen räknas från domstolens avgörande. Det torde bäst överensstäm- ma med allmänna processuella grundsatser, att i sådant fall utgångs- punkten skall vara lagakraftgäande dom. För att missförstånd inte skall uppkomma, bör vad nu sagts klart framgå av lagtexten. Bestämmelsen i första stycket första punkten i förevarande paragraf kan då lämpligen delas upp på två punkter av följande lydelse: "Egendom som tagits i förvar med stöd av lagen (1974: 000) om visst stöldgods m. m. skall förvaras hos polismyndigheten i minst sex månader efter det att beslut meddelats om att egendomen skall vara tagen i förvar. Denna frist skall i fall som avses i 2 § tredje stycket nämnda lag räknas från dagen för åklagarens beslut, även om detta prövats av domstol, och i övriga fall räknas från den dag då lagakraftgäande avgörande föreligger om att egendomen skall vara tagen i förvar."

Bestämmelsen i andra punkten bör, om detta godtages, med viss re- daktionell jämkning bilda ett nytt andra stycke i paragrafen och det nuvarande andra stycket utgöra paragrafens tredje stycke.

I belysning av det nu sagda bör uttrycket "slutligt prövas" i 3 § tredje stycket i den föreslagna lagen om visst stöldgods m. m. anses innebära att lagakraftgäande dom skall föreligga. Har exempelvis kun- görelseförfarande ej inletts när frågan kommer under domstols pröv- ning, skall således härmed anstå till dess lagakraftgäande dom förelig- ger.

Om ägaren eller annan rättsinnehavare framställer anspråk på egen- domen efter den tidpunkt, då försäljning etc. skall ske enligt andra styc- ket sista punkten av förevarande paragraf, har han jämlikt 7 § rätt att få ut egendomen, om den ännu inte hunnit säljas eller förstöras. Detta gäl- ler, enligt vad som anföres i remissprotokollet, även för det fall att ägaren tidigare avstått från egendomen men sedermera ångrar sig. Med hänsyn härtill synes det naturligt att vidare åtgärder för försäljning etc. av egendomen inhiberas så snart anspråk på denna framställs och får anstå till dess frågan om rätten att få ut egendomen slutligt avgjorts. Någon särskild bestämmelse därom synes inte erforderlig i lagen. Frå- gan synes emellertid böra uppmärksammas vid utfärdandet av tillämp- ningsföreskrifter.

Av bestämmelsen i 2 § andra stycket första punkten framgår, att även efter det beslut meddelats om egendoms tagande i förvar utredning skall göras i syfte att utröna vem som äger rätt till egendomen, och att kun- görelse med närmare angivet innehåll skall utfärdas, om utredningen ej leder till positivt resultat. Ehuru nämnda bestämmelse i första hand synes taga sikte på fall då egendom enligt 2 § första stycket skall förvaras hos polismyndighet i minst sex månader, torde bestämmelsen få anses åtmin- stone analogivis tillämplig, även när egendom med stöd av 4 § i förfä- randelagen försäljes före sexmånadersfristens utgång.

8 §

Lagrådet:

Ägaren till egendom som tagits i förvar har enligt 7 § första stycket rätt att få egendomen till sig utlämnad, om den ej försålts eller förstörts. Denna rätt tillkommer ägaren, oavsett hur länge han dröjt med att söka återfå egendomen. Passivitet från ägarens sida påverkar således inte hans rätt till egendomen. Annorlunda förhåller det sig, om egendomen försålts. Ägarens rätt att få ut vad som trätt i egendomens ställe föreslås bli i viss mån begränsad. I 8 § andra stycket uppställs nämligen som förutsättning för att ägaren skall ha rätt till substitutet för sin egendom, att han ej underlåtit att vidtaga rimliga åtgärder för att återfå denna. Rätten till vad som influtit vid försäljning av egendomen skall alltså vara beroende av en mer eller mindre oviss prövning av om ägaren kan anses ha ådalagt tillräcklig aktivitet för att få tillbaka sin egendom. I anledning av vad sålunda föreslagits må till en början påpekas, att försäljning av egendomen normalt i sig innebär en nackdel från ägarens synpunkt, därför att vad som trätt i egendomens ställe i regel har mindre värde för honom än själva egendomen. Det hör ju till vanligheten, att begagnad egendoms saluvärde understiger dess bruksvärde för ägaren. Mot denna bakgrund kan det förefalla onödigt att ytterligare inskränka ägarens möjligheter till ekonomisk kompensation, när hans egendom blivit försåld. Det förefaller vidare inte vara alldeles lätt att förklara, varför ägarens passivitet skall lända honom till men, när förenade fabriksverken lyckats sälja egendomen och därmed nedbringa statens förvaringskostnader, men ej inverka försämrande på hans rättsställning, när egendomen förblivit osåld med stigande förvaringskostnader för staten som följd. Från synpunkten av likformig behandling av likartade fall kan den föreslagna ordningen leda till mindre lyckade resultat. En ägare, vars egendom sålts, kan på grund av passivitet gå miste om rätten till vad som trätt i egendomens ställe, medan en ägare, vars egendom finns kvar osåld, är berättigad att utfå denna, även om han varit långt mera passiv än den förre. En naturligare ordning synes vara att låta rätten till substitut för försåld egendom följa samma regler som rätten till egendomen. Med hänsyn härtill föreslås, att om-satsen i 8 § andra stycket utgår.

9 §

Conradi, Öhman, Paulsson:

Rikspolisstyrelsens prövning enligt 8 § kan komma att avse sådana frågor som huruvida rätt ägare eller rättsinnehavare anmält sig för att få ut ersättning samt huruvida och i så fall med vilket belopp kostnad, som nedlagts på egendomen, skall avdragas. Det synes med hänsyn till dessa frågor natur rimligt och praktiskt, att möjlighet till talan i admi-

nistrativ ordning mot rikspolisstyrelsens beslut enligt 8 § skall föreligga, likaväl som talan får föras mot polismyndighets beslut enligt 7 §; från sakägarens synpunkt måste den principiella skillnaden mellan de två situationerna — före resp. efter försäljning — te sig skäligen obetydlig. Vi föreslår, att 9 § erhåller följande avfattning: "Mot polismyndighets beslut i ärende om utlämnande av egendom enligt 7 § första stycket föres talan hos länsstyrelsen genom besvär. Mot länsstyrelsens beslut i sådant ärende samt mot rikspolisstyrelsens beslut i ärende som avses i 8 § tredje stycket föres talan hos kammarrätt genom besvär."

Det må anmärkas, att varken den av departementschefen föreslagna lydelsen av paragrafen eller den här förordade i och för sig utesluter möjligheten att allmän domstol kan komma att pröva åtminstone vissa av de frågor som kan bli aktuella enligt såväl 7 som 8 §. Detta kan synas vara en komplikation. Den bör dock inte utesluta att man öppnar tillgång till den praktiska administrativa besvärsvägen. Det i hög grad teoretiska spörsmålet om omfattningen av allmän domstols prövningsrätt i hithörande fall får överlämnas åt rättstillämpningen.

Fredlund:

När någon begär att få egendom, som tagits i förvar, utlämnad till sig, kan tvist i huvudsak tänkas uppkomma i följande hänseenden, nämligen huruvida sökanden är egendomens ägare eller eljest har rätt till egendomen, huruvida kostnad som nedlagts på egendomen är att anse som förbättringskostnad och till vilket belopp eventuell förbättringskostnad uppgått. Enligt förslaget skall polismyndighet pröva frågor om utlämnande av egendom som tagits i förvar. Polismyndighetens beslut skall kunna överklagas till länsstyrelsen. Mot dess beslut skall talan kunna fullföljas till kammarrätt som första förvaltningsdomstol. Från kammarrätten äger fullföljd rum till regeringsrätten. I förslaget synes vara förutsatt, att tvist om utlämnande av egendom, som tagits i förvar, eller i vart fall vissa till sådan tvist hörande frågor dessutom skall kunna prövas av allmän domstol, dvs. i ytterligare tre instanser. Sålunda uttalas i remissprotokollet, att om någon fått sin ansökan om ersättning för försäld egendom avslagen, därför att han vid prövningen av ersättningsfrågan inte förmått visa, att han varit ägare eller haft annan rätt till egendomen, det torde vara honom obetaget att söka få sin rätt till ersättning fastslagen genom att väcka talan vid allmän domstol. Det får antagas vara avsett, att den som begär att få ut egendom, som finns kvar osäld, på motsvarande sätt skall kunna få sin rätt till egendomen fastslagen vid allmän domstol.

En ordning sådan som den föreslagna med möjlighet till domstolsprövning i dubbla instanskedjor bör enligt min mening helst undvikas. Den är, när alla instanserna tages i anspråk, tids- och kostnadskrävande och medför därjämte risk för motstridiga domstolsavgöranden. Den i

hithörande tvister erforderliga domstolsprövningen bör därför förläggas antingen till förvaltningsdomstol eller till allmän domstol. Hos oss gäller sedan gammalt, att tvist om skyldighet för någon att till annan utlämna egendom eller substitut härför faller under allmän domstols kompetens. Jämväl tvist om skyldighet för den som vill ha egendom till sig utlämnad att betala kostnad, som må ha nedlagts på egendomen, tillhör allmän domstols prövning. I belysning härav framstår det som naturligt att domstolsprövningen förläggs till allmän domstol även i fråga om tvist om rätt att utfå egendom, som tagits i förvar, eller substitut för sådan egendom och tvist om skyldighet att betala kostnad som nedlagts på egendomen. För min del är jag benägen att förorda en ordning som innebär, att polismyndighet eller annan därtill lämplig administrativ myndighet har att i egenskap av företrädare för staten såsom part besluta i ärenden om utlämnande av egendom som tagits i förvar, eventuellt med möjlighet för sökande att vid avslag hänvända sig åtminstone till närmast överordnade administrativa myndighet för erhållande av nytt partsbesked, och att den som ej åtnöjes med den ståndpunkt staten såsom part intagit har att väcka talan vid allmän domstol (jfr beträffande tvist om polismyndighets kostnad för omhändertaget hittegoods 3 § andra stycket lagen om hittegoods). I princip samma ordning bör kunna tillämpas i ärende om rätt att utfå vad som trätt i stället för egendom som tagits i förvar.

Finnes likväl den i 9 § föreslagna möjligheten att draga ärende om rätt att utfå egendom, som tagits i förvar, under förvaltningsdomstols prövning böra bibehållas, bör rimligtvis även ärende om rätt att utfå vad som trätt i stället för sådan egendom få fullföljas till förvaltningsdomstol. Den i 9 § andra stycket upptagna bestämmelsen bör alltså i sådant fall ersättas av en bestämmelse av innebörd att talan mot rikspolisstyrelsens där angivna beslut föres hos kammarrätt genom besvär.

10 §

Lagrådet:

Såvitt angår pengar, som tagits i förvar, torde 10 § innebära att redovisning skall ske vid den tidpunkt, som i 2 § andra stycket är föreskriven för försäljning av egendom, som tagits i förvar. Sedan redovisning skett torde om rätt att utfå motsvarande belopp och om ansökan därom gälla vad i 8 § andra och tredje styckena föreskrives för där avsedda fall.

Övriga lagförslag

Lagrådet:

Förslagen lämnas utan erinran.

Ur protokollet:

Ingrid Hellström

Utdrag av protokollet över justitieärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 26 april 1974.

Närvarande: Statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena ANDERSSON, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT, SIGURDSEN, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter lagrådets utlåtande över förslag till

1. lag om visst stöldgods m. m.,
2. lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.,
3. lag om ändring i rättegångsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1938: 274) om rätt till jakt,
6. lag om ändring i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

Föredraganden redogör för innehållet i lagrådets utlåtande och anför.

Enligt 1 § i det remitterade förslaget till ny lag om visst stöldgods m. m. skall dess bestämmelser äga tillämpning på egendom som åtkommits genom brott. Lagen har därigenom avsetts att i princip bli tillämplig även på egendom som åtkommits genom annat brott än brott enligt brottsbalken (BrB). I den allmänna motiveringen till detta stadgande har anförts att det kan tänkas förekomma fall där det kan vara svårt att avgöra på vilket sätt egendom som anträffats i en s. k. tjuvgömma kan ha åtkommits, t. ex. huruvida det är fråga om stöldgods eller smuggelgods. Lagrådet har i denna del anmärkt, att enbart det förhållandet att egendom varit föremål för smuggling icke kan anses innebära att den åtkommits genom brott och att paragrafen i sin föreslagna lydelse därför inte kan tillämpas på smuggelgods. Enligt lagrådet kan ej heller paragrafen i sin föreslagna avfattning tillämpas på fall, då påträffad egendom endera åtkommits genom brott eller varit föremål för brott av beskaffenhet att medföra förverkande men det är ovisst vilket av brotten som föreligger. Lagrådet har vidare uttalat, att det förefaller tvek-

samt, om något större behov föreligger att utvidga bestämmelsens tillämpningsområde till att omfatta dylika fall. Jag kan ansluta mig till lagrådets bedömning på denna punkt och vidhåller alltså inte mitt av lagrådet kritiserade uttalande i remissprotokollet.

Lagrådet har vidare förordat vissa ändringar i 2, 8 och 9 §§ i det remitterade förslaget till ny lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.

Beträffande 2 § i nyssnämnda lag vill jag till förtydligande av vad jag anfört i specialmotiveringen till denna paragraf framhålla att jag — som lagrådet konstaterat — med valet av uttrycket "först" endast avsåg att markera att sexmånadersfristen, i fall som avses i 2 § sista stycket i den föreslagna nya lagen om visst stöldgods m. m., skall räknas från åklagarens beslut, även om detta beslut kommit att överprövas av domstol jämlikt 3 § sistnämnda lag. I övrigt var det givetvis inte meningen att frångå den allmänna processuella grundsatsen om att ett lagakraftvunnet avgörande bör föreligga innan någon åtgärd som grundas på avgörandet får företas. Utgångspunkten för tidsberäkningen skall således i fall som anges i 2 § första stycket och andra stycket första punkten i stöldgodslagen vara den lagakraftvunna domen. Jag har därför inte något att erinra mot att paragrafen i förtydligande syfte omformuleras så som lagrådet har föreslagit.

I 8 § andra stycket i det remitterade förslaget uppställs som förutsättning för att ägare skall ha rätt till ersättning för egendom som försålts eller förstörts, att han ej underlåtit att vidta rimliga åtgärder för att återfå egendomen. Denna bestämmelse bygger på tanken att den som underlåtit att anmäla till polisen att han förlorat egendom eller, sedan han fått kännedom om att polisen har egendomen om hand, underlåtit att vidta några åtgärder för att återfå den, lika litet som den som underlåter att hämta hittegods som tillhör honom och omhändertagits av polisen, bör vara berättigad till ersättning. Som lagrådet påpekat kan dock den föreslagna ordningen få till följd att i vissa situationer en inte likformig behandling sker av likartade fall. För att undvika sådana resultat av den föreslagna bestämmelsen anser jag att den princip som ligger bakom kravet på att ägaren skall ha vidtagit rimliga åtgärder för att återfå sin egendom som förutsättning för ersättning bör få stå tillbaka för värdet av en enhetlig behandling av dessa ärenden. Jag biträder därför lagrådets förslag att om-satsen i 8 § andra stycket skall utgå.

Enligt 9 § i det remitterade förslaget får talan ej föras mot beslut i ärende om ersättningsanspråk. I anslutning till att en remissinstans föreslagit att beslut i ersättningsfråga bör kunna bli föremål för domstols prövning har jag i den allmänna motiveringen uttalat att jag ansåg att det inte förelåg något behov av att införa någon regel som gör det möjligt för den som inte är nöjd med ett beslut i en ersättningsfråga att

väcka talan inför domstol. Som grund för detta ställningstagande anförde jag att bestämmelsen om att ersättning skall utgå till ägare när dennes egendom blivit såld inte grundar sig på något skadeståndsansvar från statens sida utan syftar endast till att gottgöra målsäganden för dennes förlust av egendomen och att det i den föreslagna lagen fastslås i vilka fall ersättning skall utgå och hur denna skall beräknas. Som majoriteten av lagrådet påpekat kan rikspolisstyrelsens prövning enligt 8 § komma att avse sådana frågor som huruvida rätt ägare eller rättsinnehavare anmält sig för att få ut ersättning samt huruvida och i så fall med vilket belopp kostnad, som nedlagts på egendomen, skall dras av från ersättningen. Jag vill inte bestrida att det med hänsyn till dessa frågors natur kan te sig rimligt och praktiskt, att möjlighet till talan i administrativ ordning mot rikspolisstyrelsens beslut enligt 8 § skall föreligga, likaväl som talan får föras mot polismyndighets beslut enligt 7 § och att den principiella skillnaden mellan de två situationerna — före resp. efter försäljning — kan förefalla skäligen obetydlig sett ur sakägarens synpunkt. Med hänsyn härtill och då ärenden av detta slag inte torde bli mera allmänt förekommande och därigenom kunna förorsaka de administrativa domstolarna nämnvärt merarbete är jag beredd att biträda den av majoriteten av lagrådet förordade ordningen. Jag föreslår därför att 9 § erhåller den avfattning som lagrådet föreslagit.

Vad lagrådet i övrigt anfört i sitt yttrande ger mig inte anledning till erinran.

Utöver de av lagrådet föreslagna ändringarna och tilläggen bör vissa redaktionella jämkningar företas i lagförslagen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t genom proposition

dels föreslår riksdagen

att antaga förslagen till

1. lag om visst stöldgods m. m.,
2. lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.,
3. lag om ändring i rättegångsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken,
5. lag om ändring i lagen (1938: 274) om rätt till jakt,
6. lag om ändring i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling, med vidtagna ändringar,

dels inhämtar riksdagens yttrande över det under 7. i lagrådsremissen upptagna förslaget till kungörelse om ändring i förordningen (1949: 341) om explosiva varor.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Förslag till lag om visst stöldgods m. m.	2
Förslag till lag om förfarande med förverkad egendom och hitte- gods m. m.	3
Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	5
Förslag till lag om ändring i lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken	5
Förslag till lag om ändring i lagen (1938: 274) om rätt till jakt	6
Förslag till lag om ändring i lagen (1960: 418) om straff för varu- smuggling	7
Förslag till Kungl. Maj:ts kungörelse om ändring i förordningen (1949: 341) om explosiva varor	8
Utdrag av statsrådsprotokollet den 29 mars 1974	10
1 Inledning	10
2 Förfarandet med visst stöldgods m. m.	12
2.1 Allmänt	12
2.2 Nuvarande ordning	12
2.3 Tidigare behandling av frågan	13
2.4 Departementspromemorian	16
3 Försäljning av förverkad egendom och hittegods m. m.	23
3.1 Gällande ordning	23
3.1.1 Allmänt	23
3.1.2 Försäljning av förverkad egendom	24
3.1.3 Redovisning m. m.	25
3.2 Förenade fabriksverken (FFV)	28
3.3 Riksrevisionsverkets förslag	30
3.4 Departementspromemorian	31
3.4.1 Allmänt	31
3.4.2 Försäljning av förverkad egendom	32
3.4.3 Försäljning av hittegods	34
3.4.4 Redovisning och kontroll	35
3.4.5 Tullmyndighets befattning med förverkad egendom ..	38
4 Remissyttrandena	39
4.1 Förfarandet med visst stöldgods m. m.	39
4.2 Försäljning av förverkad egendom och hittegods m. m.	45
5 Departementschefen	48
5.1 Förfarandet med visst stöldgods m. m.	48
5.2 Försäljning av förverkad egendom och hittegods m. m.	58
6 Upprättade författningsförslag	60
7 Specialmotivering	60
7.1 Förslaget till lag om visst stöldgods m. m.	60
7.2 Förslaget till lag om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.	63
7.3 Förslagen till ändringar i rättegångsbalken och lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken	67
7.4 Övriga författningsförslag	67

8 Hemställan	68
Bilaga 1 Promemoriaförslagen	69
Bilaga 2 Remitterade förslagen m. m.	75
Utdrag av lagrådets protokoll den 19 april 1974	83
Utdrag av statsrådsprotokollet den 26 april 1974	89